

Merkel és a CDU-CSU győzelme

Az Európai Unió országai közül a vezető politikai hatalmakban történő változások jelentősen befolyásolhatják a kisebb tagországok, így Magyarországnak is a politikai helyzetét. A német parlamenti választások is ilyen sarkalatos helyzetet állíthatnak elő. Ezért állnak figyelmünk fókuszában ezek az események.

A szeptember 25-i német választásokon a vártnál nagyobb sikert hoztak a két testvérpártnak a CDU-nak és a bajor CSU-nak. A két párt együtt a szavazatok 41,5%-át kapta, az erősen megnövekedett választói részvétel mellett. Így a Bundestagban 311 mandátumot nyertek el a 630 lehetséges helyből, s így mindössze 5 mandátum hiányzik az abszolút többséghez. Ez az eredmény egyben azt jelenti, hogy a többi párt nem érte el kitűzött célját.

Az SPD az új kancellárjelölt Peer Steinbüch fellépése ellenére 2,5%-os növekedéssel is csupán 25,7%-ot ért el. A másik ellenzéki párt a Zöldek szavazatvesztéssel a negyedik, az utolsó helyre kerültek a Bundestagban, ahol őket, még a Linke azaz az ún. baloldal is megelőzte. Az egykori koalíciós párt, a Liberálisok viszont 31 év után kiestek a parlamentből.

A két ellenzéki pártnak, az SPD-nek és a Zöldek-nek, nem sikerült céljukat elérni, hogy Merkel kormányát leváltásák.

A választási eredmény egyértelműen azt mutatta, hogy a siker Angela Merkelt illeti. A közvélemény-kutatások szerint ő még jobban szerepelt, mint saját pártja. A német választók nagy többsége, beleértve az ellenzék egy részét is, továbbra is őt akarta kancellárnak. Merkel nyugodt stílusa, gyors áttekintő képessége és meggondolt mérlegelő cselekvése bizalmat keltett a lakosságban. Így megvolt az alapja, hogy Merkelt *muttinak* nevezték, aki egy körültekintő, gondoskodó, megbízható, ha kell erélyes családanya szimbóluma. Figyelemreméltó és nem elhanyagolható Seehofer és pártja a CSU sikeres szereplése, amely most mandátumokban abszolút többséget szerzett.

A német kormány érdeme, az Európa szer-te meglevő problémák ellenére, mint a pénzügyi válság, növekvő munkanélküliség és elszegényedés, Németország az Unió legsikeresebb és legjobban funkcionáló állama, nagy export-többséggel és viszonylag alacsony munkanélküliséggel. Ezeknek a tényezőknek, valamint az ellenzék hibás taktikájának következménye, hogy a lakosság többsége nem fogadta el politikáját.

Az SPD-s Peer Steinbüch, mint közgazdász szakmailag kétségtelenül felkészült ember, de fellépései azt mutatták, hogy mégsem volt ideális kancellárjelölt.

A választás eredménye azt is mutatja, hogy a CDU egyedül is képes kormányozni, de az ország belső stabilitása érdekében a CDU-nak egy koalíciós partnerre van szüksége. Erre az SPD látszik még a legalkalmasabbnak. Ezen a választáson a lakosságnak az volt a véleménye, hogy CDU/SPD koalíciós kormány aránylag jól végezte dolgát. Az SPD viszont úgy látja, hogy mint kisebb párt időközben háttérbe szorult. Adott esetben egy CDU zöldpárti koalíció is esetleg számba jöhet, bár a Zöldek az elmúlt években erősen balra tolódtak és dogmatikussá is váltak.

Ez okozta választási visszaesésük is.

Egy SPD–zöldpárti és egy baloldali koalíció,

számszerűleg minimális többséggel lehetséges lenne, bár az SPD és a Zöldek ezt szövetségi síkon kizárták. Meglepetések ugyan mindig előfordulhatnak, de az SPD-n belül ilyen koalíció ellen komoly ellenállásra lehetne számítani.

Merkel sikere Magyarország számára előnyös, mert ő a jelenlegi magyar kormányt, bár időnként kritikusan, de jóindulattal és korrektül ítélte meg.

A német külpolitikában alapjában véve nem sok változik, sem Németország, sem pedig Franciaország nem kívánja az EU-Bizottság befolyásának további erősödését a tagállamok hátrányára.

HARSAY GYÖRGY

Kisebbségpolitika illúziók nélkül

A rendszerváltozást követő szűk másfél évtizedben a Kárpát-medencében élő magyarok abban reménykedtek, hogy az Európai Unióba való belépés megoldja a Magyarországon kívül élő kisebbségek problémáit. Az országok közötti teljesen akadálymentessé váló utazás, valamint a magyar kisebbségek hátrányos megkülönböztetésének elvárt megszűnése következtében, – gondolták, – a külföldi magyarok áldozatok vállalása nélkül megőrizhetik nemzeti identitásukat. Valóban sokan ebben bíztak, sőt az EU részéről is ezt hirdették. Ma már tudjuk, hogy ez nem egészen így van. Hamis illúziók áldozatai lettünk. Igaz, a belépés után (2004), a határok részben „légiesültek”. A schengeni övezetben teljesen akadálymentessé vált az utazás (2007-től Ausztria, Szlovénia, Szlovákia felé). A többi ország tekintetében is könnyítések léptek érvénybe (Románia, újabban Horvátország). A magyar kisebbségek helyzete azonban mindezek ellenére szinte semmit sem javult. Sőt, anélkül, hogy a részletekre kitérnénk, tapasztalhattuk, hogy a magyarok lélekszáma, a nemrég lezajlott népszámlálások szerint Romániában és Szlovákiában drámaian csökkent. Ez a tény semmiképpen sem arról tanúskodik, hogy a magyar kisebbség ezekben az országokban tartósan jól érezze magát.

Az EU-s tagság tehát nem hozta meg a kisebbségek számára a megfelelő védelmet. A nemzetiségi lét szempontjából döntő fontosságú ágazatok, mint az iskola-rendszer, kultúra és közigazgatás irányítása és teljes felügyelete, szigorúan a kisebbségeket befogadó államok fennhatósága alatt maradt. Ennek következtében a közigazgatás alsóbb szintű területeinek kialakításánál, például Szlovákiában 2001-ben, egyik fő szempont volt a magyar kisebbség etnikai feldarabolása. Olyan egységeket alakítottak ki, amelyekben a kisebbségek arányszáma a minimálisra csökkent. Az EU szervei ezt is tétlenül nézték. Ajánlasként ugyan, az EU elfogadott olyan alapelvet, hogy a közigazgatási területek kialakításánál nem szabad az egy tömbben élő kisebbségeket számukra előnytelen módon szétszórni, amely a könnyebb asszimilálásukat segítené elő. Ennek ellenére az utóbbi időben azt látjuk, hogy Románia annak tudatában, hogy Szlovákia esetében az EU tétlen maradt, tervbe vette a döntően magyar többségű Székelyföld beolvasztását egy olyan közigazgatási egységbe, amelyben a magyar elem mindössze 30 százalékot képezne.

Különösebb fenntartások nélkül tehát leszögezhetjük, hogy az EU a közép-kelet-európai őslakos kisebbségek emberi-kisebbségi jogainak korlátozása, valamint hátrányos megkülönböztetése ellen nem kíván fellépni. Ezt a magyar kisebbségek vezetői szintén felismerték. Ezért az RMDSZ, Európa Parlamenti képviselői útján, hatékony kisebbségvédelmi szabályozás kidolgozását és elfogadását kezdeményezte. Jellemző, hogy az Európai Parlament ezt a javaslatot egyszerűen lesöpörte az asz-

talról. Szükséges elmondani, hogy az eredeti javaslat az őslakos kisebbségek védelméről szólt, megkülönböztetve őket a harmadik országokból, főleg Nyugat-Európába, újabban bevándorló vendégmunkásoktól, illetve politikai és gazdasági menekültektől. Sajnos az EU egyes tagországai mindmáig nem hajlandók komolyan fontolóra venni és érvényesíteni az újonnan felvett országok őslakos kisebbségei és az újkori bevándorlók közötti különbségeket. A probléma gyökere abban rejlik, hogy amíg Nyugat-Európa régebbi demokráciái a területükön élő őslakos kisebbségek jogait nagyvonalú autonómiákkal már megoldották, azonban a szovjet blokkból nemrég kiszabadult közép-kelet-európai kisebbségek jogos autonómia törekvéseit nem hajlandók támogatni. Így ezen kisebbségek, a jogaikért kénytelenek szélmalomharcot folytatni a többségi nemzeti állami vezetésekkel. A magyar kisebbségek ebben a harcban sajnos többnyire a rövidebbet húzzák. Közben kopik a nemzettudatuk és számbeli csökkenésük is szembeszökő.

A több mint két évtizede folyó küzdelem során a kisebbségi magyar vezetők az egyes országokban többféle stratégiát is kipróbáltak. A Felvidéken például közvetlen a rendszerváltozás után három-négy magyar párt is alakult a politikai spektrum színei szerint. Néhány figyelemreméltóbb eredményt is elérték (magyar helységnevtáblák az utak mentén, női személynevek kötelezős szlávoss (-ová) változtatának megszüntetése). Szlovák részről azonban egyre fokozódott a nyomás a „túlzott” magyar befolyás ellen. Az 1998-as választásokra, a koalícióban induló pártokra vonatkozóan, megváltoztatták a választási törvényt. Így a magyar pártok kénytelenek voltak egyesülni. Ezután a Magyar Koalíció Pártja, két cikluson át tagja volt a kormánykoalíciónak. Jövőt meghatározó, komolyabb eredményt azonban nem tudott a párt elérni. Annyi pozitívuma azonban volt a kormányzati szereplésnek, hogy számos alacsonyabb szintű, regionális állami tisztségbe delegálhattak személyeket, akik hozzájárultak a fejlesztési és egyéb támogatások igazságosabb elosztásához. Ellentétben az előző (meciar) érával, amikor a magyarok lakta régiók és települések egyáltalán nem kaptak támogatási összegeket, vagy ha ritkán igen, akkor azt a Meciar-párt feltétlen támogatásának feltételéhez kötötték.

A 2006-os választások után az MKP nem került kormányzati pozícióba. 2007-ben a pártból kivált a Bugár Béla vezette frakció, amely rövidesen új pártot hozott létre. A párt szlovák tagokat is felvett a soraiba, és Most-Híd szlovák-magyar vegyes pártként hirdette meg magát. Bugárék stratégiáját a többségi szlovák lakossággal való szorosabb összefogásra épülő elképzelés alapozta meg, amelynek segítségével a magyar kisebbség specifikus problémáinak megoldását remélték elérni. Az elképzelés ugyan nem új, de nem is elvetendő. A rendszerváltozás után

Folytatás a 2. oldalon

Sokszínű mezőnyben tovább – Ausztria választott –

Az osztrák belpolitikának (egyelőre) utolsó meghatározó alakja Bruno Kreisky volt. Néppárti oldalról Erhard Busek említhető, akinek viszont nem sikerült emberközébe hoznia közép-európai vízióit. Politikai pályájuk alig talált követőkre. Azóta a pragmatikusok, azaz gyakorlatias személyek, vagyis olyan politikusok léptek helyükbe, akik inkább adminisztrálják, igazgatják, mintsem irányítják a köztársaság dolgait. Érthető tehát, ha szemmel látható tehetetlenséggel fogadják a világból rájuk zúduló kihívásokat. Már a Kreisky-utód Fred Sinowatz is úgy látta, tulajdonképpen minden túlságosan bizonyolult. Bármennyire őszinte volt is ezen megállapítása, felfedte, mennyire nehéz, sőt, képtelenség, megfelelő felkészültség és fantázia (víziók) hiányában sikeresen kezelni a növekvő nehézségeket.

Mind Werner Faymann, mind pedig Michael Spindelegger személyisége aligha növelhette a pártjukba helyezett bizalmat. Mindkettő inkább az utolsó hetekben igyekezett megmutatni magát, egyébiránt színtelenségükkel tűntek fel. Nem okozott meglepetést szereplésük szavazatokban kifejezésre juttatott minősítése: 27,10%-os, ill. 23,81%-os eredménnyel, mind ehhez 2,17%-os veszteséggel bebizonyosodott, hogy egyikük sem karizmatikus személyiség, s az évek óta tartó kölcsönös szétforgácsolást jegyezték meg leginkább a választók. Így a valamikor országoló két nagypártot legfeljebb középfokú alakulatként lehet besorolni. A kijózanító leszereplés ellenére izgalmas a 2013. szeptember 29-én lezajlott parlamenti választások kimenetele. A felmorzsolódás jeleit mutató két „nagypárt” nagyfokú gyengülése kevésbé okozhat gondot, mint inkább a választó polgárok fokozódó elégedetlensége a „hagyományos” koalíciós kormányzással szemben. Mert bár feltétlen pozitív jelenségként fogható fel a két új párttal gyarapodott ellenzék összesen 43,45%-os eredménye, az Osztrák Szociáldemokrata Párttal és az Osztrák Néppárttal szembeni elégedetlenség eléggé mozgásba hozta a közhangulatot. Ennek viszont az a visszaütője, hogy a lakosság különböző irányba kezd tájékozódni, s az egyes irányzatok között nincs okvetlen közös nevező. Mint ahogyan a szociáldemokraták felé legújában magát ajánlító H.C.H. Strache „imádoztja” változatlanul elzárkózik a vele való együttműködés elől – hiába dicsekedhet most 21,40%-os sikerrel – a Zöldek, de az újonnan ringbe szállt Neos részéről is alig képzelhető el kézfogás. A Néppárt érez-

hetően kacérkodik a Szabadságos Párttal való frigy gondolatával, a Schüssel-Haider féle szövetkezés ugyancsak felfedte az utóbbi pártjának politikai éretlenségét, s a söröspohártól éppen felkelő „ifjak” politikai arculatát. Strache ugyan igyekszik keltetni a megkomolyodás látszatát, ellenben szinte alig tudható, hogy ki mindenkit fed el kétségtelen bizonyos karizmával rendelkező személye.

Minden jel arra vall, hogy további öt évre meghosszabbodik a két párt, a „vörös” és „fekete” eddig impotens házassága, és ez vagy előrehozott választásokkal, vagy pedig a teljes lelemborodással végződhet. Azért feltételes módban, mert valami csoda folytán felszínre kerülhetnek a rejtett tartalékok, mindkét párt képes lehet a megújulásra és az országra leselkedő világválság kezelésére, ha ennek megoldása nem is egyedül Ausztriára vár.

Nyugtalanító a politikától elforduló százazrek látszólagos érdektelensége. A 6,384 millió választó polgárnak 30,09%-a nem élt szavazati jogával. A 2008. évi választásokkal – 21,19%-kal – összevetve közel tíz százalékos a növekedés. Tehát politikai felaprózódás az egyik oldalon, elzárkózás a másikon. Gyenge vigaszként szokták emlegetni, hogy ez a demokráciákban Európa szerte jellemző jelenség. Amíg kezelhetők a politikai és gazdasági kihívások, addig kibírják a társadalmak a pluralisztikus differenciálódást, sőt, ez biológiailag és lélektanilag is öröndetes. De amíg az egyik oldalon fontos, hogy az egyes „színek” ne keveredjenek felismerhetetlen „kápázattá”, a másikon a sokszínűség feltétlen párosodjon az összetartozás természetességével és az együttműködés szükségességével.

Önmagában véve az is öröndetes, hogy Ausztria nem tanult a német példából, nem utánozta a német választásokat, és ez a felnötte válás jeleként értékelhető. Kétségtelen megállapítható, hogy a nyugati társadalmak világméretű változásokon mennek át, amik mindenütt éreztetik hatásukat. Egyelőre az átmenetiségnek vagyunk tanúi, fokozottan ügyelni kell tehát minden mozgásra, hogy közben tudjuk tartani sorsunk irányítását. És tartsuk szem előtt – ha már pártalakulatokban gondolkozunk – a 2013. évi választások legnagyobb halmaza a nem választók aránya. Azt sem árt megjegyezni: struccpolitikával aligha lehet jobb belátásra bírni az elfásult politikusokat. Cselekvően kell felhívni a figyelmet minden torzulásra, a közügyek felölös kézben tartására. PANNONICUS

Határok nélkül

A népcsoportkérdés fel sem merül?

A *Népcsoportügyek Bécsi Munkaközössége – Népcsoportintézet (ARGE)* felvetette népcsoportok a kérdését az osztrák pártoknak most a választások előtt. Tükörként eléjük tartva a megoldást, egy új, modern népcsoporttörvényt. A reakció, várakozásan aluli volt.

Az FPÖ (az Osztrák Liberális Párt) egyszerűen ignorálta a Népcsoportintézet levelét, a Stronach Csapat félreértelmezte a témát, a BZÖ (az Ausztria Jövőjéért Szövetség) általánosságokban válaszolt. A részletekbe csupán az ÖVP (az Osztrák Néppárt), és a GRÜNEN (a Zöldek) mentek bele. Az SPÖ (az Osztrák Szocialista Párt) válaszában egészen meglepő álláspontot fogalmazott meg.

Mindezeket szem előtt tartva rendezte meg az ARGE sajtókonferenciáját szeptember 19-én a Concordia-klubban, hogy az osztrák médiákon keresztül a lakosság elé tárja az Ausztriában élő népcsoportok jelenlegi helyzetét.

A Kancellária az utóbbi években kísérletet tett az érvényes népcsoporttörvény fontosabb pontjainak megváltoztatására. Miután a javasolt változtatások nem javítottak, hanem inkább rontottak volna a jelenlegi helyzeten, a népcsoportok mind-egyike egybehangzóan elutasította a javaslatot. Ez a javaslat nemcsak az Európa Tanács javaslatát ignorálta, hanem rosszabbított volna a jelenlegi jogi helyzeten. A népcsoportszervezetek egész sora, az ausztriai emberi jogi csoportok, aktív személyiségek a Népcsoportintézettel közösen tiltakozott a javaslat ellen.

Annak érdekében, hogy a nemzetközi etnikai alap- és emberi jogi törvényekkel lépést tartson, és hogy Ausztria arculatát megóvja 2012 őszén egy modern népcsoporttörvény-javaslatot tett közzé Népcsoportintézet. Ennek legfontosabb pontjai a következők:

- Az elismert népcsoportok közjogi testületek-ké alakítása. Ez lenne a magja a népcsoportszervezeteknek, ezt támogatnák a vallási csoportosulások és a pártok.

- Minden testületnek saját tevékenységi területe van és jogot formál állandó állami támogatásra.
- Az új népcsoportok elismerési folyamatának áttekinthető szabályozása.

Míg az SPÖ a testületté formálást nem tartotta alkalmasnak, mert tagsági kötelezettséget vonna magával, addig az ÖVP a népcsoportok önállósodását látja benne és üdvözlí az új lehetőséget, de kétségbe vonja a megvalósíthatóságot. A Zöldek is elképzelhetőnek tartanak egy közjogi testületet, mely a népcsoportok fedőszervezeteként szervezeti jogokkal ellátva működne.

Népcsoportintézet álláspontja szerint, egy közjogi testületté alakulás lehetőséget nyújt az egyes népcsoportoknak önálló, egységes fellépésre és magában hordozná a feljük irányuló állami megbecsülést. Egy ilyen különleges jogi helyzet csak alkotmányos szinten valósulhat meg, így egy egyszerű törvényhozási szabályozással szemben nem előfeltétele az egyedek népcsoporthoz való tartozása. Figyelembe véve azt, hogy a népcsoportok nyelve és kultúrája milyen a jelentősen gazdagítja az osztrák kultúrát, egy széleskörűen biztosított állandó állami támogatás az állam megbecsülésének jele lenne. A jelenlegi jogi helyzetben már törvényt módosítás nélkül is lehetőség van újabb népcsoportok elismerésére. Ami hiányzik az a törvényes meghatározás és egy tiszta leszabályozott eljárási folyamat. A mostani nem kielégítő jogi helyzet, a meglevő elismert népcsoportok körének bebetonozásával csak ront a népcsoportok helyzetén, ezért egyszerűen tarthatatlan.

Az 1983-ban alakult *Népcsoportügyek Bécsi Munkaközössége – Népcsoportintézet* pártokon kívüli, osztrák egyesülés. Feladata egyrészt a népcsoportkérdések megalapozott szakirányú kezelése, másrészt a Bécsben élő osztrák honosságú etnikai csoportok helyzetének javítása. A munkaközösség tagjai az Ausztriában honos cseh, horvát, magyar, roma, szlovák és szlovén egyesületek.

Kisebbségpolitika illúziók nélkül

Folytatás az 1. oldalról

valami hasonlóval próbálkozott az egyik magyar párt, a liberális Független Magyar Kezdeményezés (FMK). Nem sok sikerrel. Ugyanez bebizonyosodott a Most-Híd esetében is. Szereztek ugyan szlovák szavazatokat is, de 6–7 százalékos kis pártként a súlyuk a kormánytöbbséggel szemben nem jelentős. Hiába ütnek meg mérsékeltbb hangot, mint a Magyar Közösség Pártja, amely 4–5 százalék körül (tehát a parlamenti küszöb alatt) mozog. A Fico-féle kormánytöbbség nem honorálja a gesztusaikat, sem a nyelvhasználat, sem a kettős állampolgárságot szankcionáló törvény kérdésében. Mindebből az a tanulság vonható le, hogy sem a mérsékelt, sem a radikálisabb kisebbségi politizálás nem vezet eredményre az indokolatlan magyarfóbiával és helyenként értelmetlen gyűlölettel átitatott többségi társadalmakkal és kormányaikkal szemben.

A magyar kisebbségeknek, tehát ha meg akarják őrizni nemzeti identitásukat, le kell számolniuk mindenfajta illúzióval, amely az EU-tól remél segítséget, vagy a többségi nemzetek tagjainak tömeges támogatására számít. Az asszimilációtól csakis az autonómiák különböző formái menthetik meg a magyar kisebbségeket, amelyeket az egyes kisebbségek a maguk szükségletei szerint hoznak létre. Úgy látszik, jelenleg más út nem létezik. Az erdélyi magyar társadalom jó része ezt már felismerte és megkezdte a harcot, a legtöbb Romániában élő magyart magába foglaló Székelyföld autonómiájáért. A felvidéki Magyar Közösség Pártja szintén az autonómia valamely formájának keretén belül látja megvalósíthatónak a magyar kisebbség nemzet tudatának megővását.

A magyar kisebbségeknek az autonómiáért való harcban össze kell fogniuk saját határaikon belül, és országaik között is koordinálniuk kell lépéseiket, elsősorban az EU-ban és más nemzetközi színtereken. Ugyanakkor a mindenkori magyar kormányokkal is szoros együttműködést kell kialakítani (amennyiben a kisebbségei iránt elkötelezett magyar kormányról van szó). A magyar kormányok, főleg ha sikeresek is, fontos szerepet játszhatnak a környező államokbeli magyar kisebbségek megmaradásában. Ilyen például a magyar állampolgárság könnyített formájú megszerzésének lehetősége a külhoni magyarok számára. De folytathatnánk a sort olyan intézményekkel, mint a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma (KMKF) vagy a különböző kormányzati alapítványok, amelyek a külhoni magyar kulturális és művelődési tevékenységet támogatják. Fontos szerep hárul a magyar kormányokra a magyar kisebbségeket magukba foglaló szomszédos országokkal fennálló viszony alakításában is.

A fenti rövid felvetéseket szükséges lenne mélyebben is elemezni. A célok, és azok eléréséhez szükséges eszközök azonban világosak. A cél a Magyarországon kívül élő magyar kisebbségek megmaradása. Ennek egyik fontos eszköze autonóm státusz elérése valamennyi magyar kisebbség számára a Kárpát-medencében. Aki, akár jó szándékból is, nem ezt az utat választja, tévútra téved, és előbb vagy utóbb bedarálja őt a többségi nemzet asszimilációs gépezete. Kerüljük ezt el.

VARGA SÁNDOR

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk 2002. júniusi beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – a Bécsi Napló 2013/3. számában közzétett 77.163,01 euró összeg 2013. szeptember 16-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Dr. Gössl Irén	50,—	Mag. Kotsis Peter	10,—
Horváth Csaba	10,—	Dr. Nagy Ferenc	30,—
Dr. Jusits István	50,—	Mag. Tobiás Katalin	20,—
		összesen:	170,—

A támogatások eddig befolyt teljes összege 77.313,01 euró.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, mely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök,	Albert László főtítkár,	Kántás János pénztáros
További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, Kontószám 7255731		
Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000	IBAN AT55 6000 0000 0725 5731 – BIC OPSKATWW	

BÉCSI MAGYAR ISKOLA

A 2013. szeptember 7-i tanévnyitó utáni héten beindult a tanítás. Újdonság: óvoda minden szombaton 10–12 óra között. Iskolai oktatás nyolc csoportban: 8–10 éveseknek kedden 15–17 óra között, szerdán 12–14 éveseknek 16.30–18.30 között, csütörtökön 6–8 éveseknek 16–18 óra között, 14–16 éveseknek 17–19 óra között, minden második szombaton 6–8 éveseknek 10–12 óra között, 10–12 és 14–18 éveseknek 13.30–15.30 óra között.

Újdonság: német nyelvtanfolyam: szerdán két csoportban 18 és 20.30 óra között; szerdán 18 és 20.30 óra között, szombaton 9–11.30 óra között.

Tel./Fax: +43 / 1 / 532 60 48
Cím: A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/9
E-mail: office@magyariskola.at

Dr. Seidler Andrea,

Mag. Blaskó Katalin

ARANYCSAPAT-TÁRLAT BÉCSBEN

Három éve készült el Szeifried Zoltán kisvárdai képzőművész, az „Aranycsapatot” megrajzoló és megfestő alkotó tematikus sorozata, melyet már régebben tervezett megvalósítani. Nyolcszögletű kezekben – melyeket a festő maga készített – láthatóak a legendás futballisták portréi. Az olajfestmények utolsó darabját egy tokaji nemzetközi alkotótáborban fejezte be a művész. Ezt megelőzően megrajzolta az „aranyos fiúk” arcképeit, melyek más profilúak, mint a festményeken látható arcok.

Az idők folyamán bővült a kollekció. A még élő Grosics Gyuláról és Buzánszky Jenőről készült jelenkori grafikáival, olajportréival, és a már eltávozott Puskás Öcsi idősebbkori arcképével gazdagodott a kiállítás anyaga.

Az első tárlatra 2010-ben, a sóstói Krúdy Vigadóban került sor, melyet a kisvárdai városi könyvtárban rendezett tárlat követett. A budai Várban felkérésre megrendezett bemutatóra, tiszteletét tette a legendás „Fekete párdue”, az „Aranycsapat” kapusa Grosics Gyula is.

A Pozsonyeperjesen tartott, nagy várakozással kísért tárlaton, „Kazal”, az „Aranycsapat” hátvédje, Buzánszky Jenő is jelen volt. A tárlatmegnyitó utáni több órás előadást követően a helyi focipályán kezdőrúgásban részesítette a felvonult csapatokat. Buzánszky Jenő részt vett a kisvárdai festő-grafikus Komárom-Esztergom megyei Epöl községben rendezett kiállításán is.

2012-ben Szeifried Zoltán felkérést kapott Ausztriából egy lehetséges, nyugat-európai vándortárlat megrendezésére, melynek első állomása Bécs volt. A 2013. szeptember 14-én, szombaton megnyílt „Aranycsapat” kiállítás, a Bécsi Magyar Otthonban került megrendezésre. Díszvendég újfent Buzánszky Jenő volt; Grosics Gyula, bár szeretett volna előjnni, egészségi állapota nem tette lehetővé jelenlétét. Így – az ifjúságnak is szánt tanácsaival – videóüzenetben köszöntötte a tárlat látogatóit.

Köszöntőt mondott Wurst Erzsébet a „Kaláka”-club elnöke és Ékes Ilona országgyűlési képviselő. Mindketten örömlüknek adtak hangot, hogy sikerült megszervezni ezt az élménygazdag bemutatót. A jó

Akik megértik egymást (egy továbbképzés margójára)

Balatonalmádiban találkoztak 2013 augusztusában egy hétre a nyugati szórványban magyar nyelvet tanító pedagógusok. A szakmai továbbképzés a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Külhoni Magyarok Osztálya támogatásával jött létre. A kultúra megőrzésének jegyében szervezett képzés idej mottóját egy Korniss Gyula-idézet adta: „a nemzet fennmaradása a kultúra függvénye”.

A megnyitón Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes hangsúlyozta, hogy a kormány számos újonnan hozott rendelkezése segíti a szórványban élőket magyarságuk megőrzésében. Így a tavalyi év a külhoni óvodák éve volt, eredménye pedig világszerte felhasználható tananyag-csomag, az idei év pedig a külhoni iskoláké. A továbbképzés eddig 25 főt fogadott, az idén huszonnyolcat (és néhány jelentkező még így is kimaradt).

Kilenc országból: Finnországból, Kanadából, Lengyelországból, Németországból, Romániából, Spanyolországból, Svájcból, Svédországból és Ausztriából érkeztek a résztvevők. Az érdeklődés, így a létszám is egyre nagyobb. Az immár 13. találkozózn, a továbbképzés történetében először, a fiatalabb nemzedék képviselői tették ki a résztvevők felét.

Dr. Kováts-Németh Mária, a program összeállításáért és szervezéséért felelős professzor asszony egy riportban úgy fogalmazott, hogy „a 13. alkalom nem csak egy szerencsés szám, hanem - néhány résztvevő tréfás megjegyzésére utalva: a serdülőkort is jelenti, – és ebben a korban fontos, hogy az értéktételek helyesen szülessenek meg”.

A globális kihívások, az aktuális problémák számbavétele, amelyek leginkább Európában jelennek meg, már évek óta foglalkoztatják a résztvevőket. A korunkra oly jellemző *értékvesztést* e találkozózn más-más oldalról járták körbe, és ellenpólusként a magyarság megőrzését, az anyanyelv ápolását, a módszertani kultúra gazdagítását tekintették elsődleges feladatuknak.

Az előadások kiterjedtek a Kárpát-medence magyarságára, a felvidéki magyar iskolahálózatra (Al-

vőben is szeretnének értékes, magyar vonatkozású kulturális programokat egyeztetni az alkotóval. A bemutatóra eljött Budapestről Szalay Piroska kormánybiztos.

A kiállítás moderátora és megnyitója Öry László, a Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület elnöke volt. Ő készítette és mutatta be a videóprezentációt az „Aranycsapatról”, mely nagy tettsést aratott a jelenlévők körében. Buzánszky Jenő – sok humorral és megszívlelendő bölcsességekkel – fiatalos elevenséggel és eleganciával anekdotázott az elmúlt dicsőségről a jövő generáció számára. Ahogyan ő fogalmazott: „Arra megyek, amerre a labda gurul...”

Szeifried Zoltán tárlatának megnyitóján kitért arra a nem elhanyagolható momentumra, mely korunkra oly jellemző. Nevezetesen, a ma embere jobb esetben az évfordulókon emlékezik, az év többi napján pedig vajmi kevésszer jut eszébe az igény, hogy elgondolkodjon őseink tetteiről, és azok okairól, tanúságairól. Általában minden „Nagy Magyar”, csak utólag, vagy sohasem értékelünk. A jó szellemű beszédben optimista gondolkodás volt megfigyelhető, de az igazságok kimondásával volt kerek az eszmefuttatás. Fontos gondolata volt az is, hogy minden embernek szüksége van az Önmegvalósításra és arra, hogy realisan lássa képességeit, melyeket maximálisan, teremető módon kell használnia alázattal, szeretettel, ahogyan az „Aranycsapat” is megélte küldetésének beteljesedését!

A „londoni 6:3-as” hatvanadik évfordulója tiszteletére, közel hatvan oldalon magas technikai minőségű limitált példányszámú Emlékalbum készült, melyet a két legenda is dedikált.

A bécsi bemutatót követően a tervek szerint Innsbruckban, Burgenlandban, Bajorországban több helyszínen, Londonban és más, még előre nem egyeztetett helyeken is láthatják majd az alkotásokat az érdeklődők, és a magyar foci iránt nosztalgizáló látogatók.

Ugyanis, sem előttük, sem utánuk nem volt Magyarországnak olyan eredményes futbalcsapata, mint az Aranycsapat!

bert Sándor), a kárpátaljai kétnyelvűségre (Bátyi Szilvia), vagy általában a nyelvváltás kérdéseinek elméleti megközelítésére (Nádor Orsolya).

Takáts István, a Veszprémi Hittudományi Főiskola adjunktusa úgy fogalmazta meg *hit, biztonság, távlatos élet, harmónia- és egyensúlykeresés* fogalmairól a gondolatait, hogy azok az eltérő világnézetűeket is elgondolkoztatták.

Legnagyobb és legszebb alkotásunk a helyes élet. Montaigne gondolatát Szijártó István, a Százak Tanácsának elnöke részletezte és érvényesítette a jelenre is. Géczi János a *művészet és pedagógia* kapcsolatát fejtegette, Kováts-Németh Mária a kultúra fogalmának változásait taglalta, és a *maradandó értékekre* irányította a figyelmet. Az önálló *Zsolnai-féle módszertanba* nyújtott betekintést Zsolnai Józsefné Mátyási Mária. Tóth Etelka gyakorlatias „mintaórában” kötötte le a tanárkollégákat a *szöveg-szerkesztés, szövegvépités titkai* kapcsán.

A meghívott előadók mellett a résztvevők közül néhányan bemutatták tevékenységük egy-egy szelétét; a népzene (Kalló Katalin), a nyelvtanítás (Gedeon Márta), az irodalom (Lengyel Ferenc) vagy a szimbólumvizsgálat (Ónodi László) területén. A Magyar Katolikus Rádió munkatársa, Sallai Éva a 20. század derekának irodalmában villantotta fel Sárközi Mátyás alakját idei kiadású kötete, a *Tamperdű* kapcsán.

Aki 13 évvel ezelőtt a továbbképzést útjára indította, a Nyugat-Európai Országok Magyar Szervezetei Szövetségének oktatási felelőse, Wurst Erzsébet. A Dr. Kováts-Németh Máriával a programok szervezőjével kialakított szakmai kapcsolata, *folyamatosságot* biztosított a továbbképzésnek. A magyarságkutatással több évtizede foglalkozó professzorasszony jóvoltából pedig, a nyári találkozások sora fokozatosan egyedi arculatú hagyománnyá nőtte ki magát.

A továbbképzésről készült riportanyag a világhálón is elérhető a www.katolikusradio.hu *Délutáni találkozás* című rovatában.

LENGYEL FERENC

VERES ILDIKÓ

A BÖLCSELETI ANTROPOLÓGIA, MINT A MIKROKOZMOSZRÓL SZÓLÓ TUDOMÁNY*

A teljes tudat

Az egyik alapvető kulcsprobléma Brandenstein antropológiájában a „teljes tudat”, amelynek értelmezése után az igen szerteágazó, és időnként a pusztán homályosan elemzett problémák, többé-kevésbé világossá válnak. A teljes tudat kérdésköréről az 1930-as, a Szent István Akadémián tartott előadásában részletes elemzést adott, amellyel a szakmai közéletben oly aktívan jelenlévő Brandenstein újabb vitát váltott ki.

Az én „teljes tudata” és a tudattalan összefüggéseit elemezve első megközelítésben felteszi, hogy nem véletlenek játéka a tudattalan és nem azonos a tudatalattival, hiszen „...folytonos értelmesség, elvszerűség, következetesség nyilvánul meg benne... és nem is a begyakorlott tevékenységek ismétlése.” Vagyis működnie kell a szellemiségnek, a gondolkodásnak, az emlékezetnek, a képzeteknek azokban a tevékenységekben is, amelyek nem tudatosan, nem akaratlagosan irányítottak. A „teljes tudat” a közvetlenül adott tapasztalati tudat előtt, azon kívül fennáll, egész élményanyagunkra vonatkozik, emlékezetünkre épül. Az ún. rejtett tudás aktualizáló erővel bír, olyan jelenségeknél például, mint a ráismerés, a hasonlóságtudat, a szömegértés, vagy az a helyzet, amikor olyan dolgot is fel tudunk idézni, amelyet előzőleg nem tudatosan észleltünk. Ugyanakkor az egyik legfontosabb életdimenzió, a tudattalan időtudat is a teljes tudat felvétele mellett érthető meg igazán. Ezzel megmagyarázható az idővel kapcsolatosan több, racionálisan nem értelmezhető jelenség. Az ún. okkult jelenségek köre, a telepátia, a clairvoyance vagy a hipnózis, a szuggesztió is feloldhatók a teljes tudat ilyen jellegű értelmezési körében.

A tudatkettősség, amelyet bölcselelőnk szerint a teljes és a közvetlenül átélt tudatunk alkot, alapvetően a metafizika egyik központi, megválaszolandó kérdése lett: hogyan létezik és hogyan viszonyul egymáshoz a teljes és az emberi tudat? Már maga a kérdésfeltevés is újabb kérdéseket indukál.

Így például azt, hogy mi az emberi tudat Brandenstein értelmezésében? Miért kell különállónak feltételeznie? A magyarázat közel sem egyértelmű. Ugyanis ő feltételezi, hogy a testhez kötött, ezáltal korlátozott „pszichofizikai” emberi tudat, amely által irányított minden fiziológiai-teszt tevékenységünk, a teljes tudat által megalapozott. Annyiban, amennyiben a teljes tudatot a testiségtől függetlenül működő élményhalmaznak tekintjük, megállapítható a brandensteini értelmezésben, hogy a valamikor átélt élmények nem vesznek el, hanem beleszövődve az én-be, mindig jelen lesznek későbbi életünkben, s mint ilyenek újraátélhetőkké válnak. Vagyis: A teljes tudatnak ebben a világában működik „... a lélekdinamizmus bonyolultan egybeszőtt alkata. Itt teljes mértékben érvényesül az akarat, az értelem és az érzelem aktivitása.” Mindezek azonban nem a „tudatos tudattal” irányítottak, aktivitásuk független a konkrét tudati tevékenységtől.

Az emberi tudatot, amelyben itt és most létezőnk – mondja Brandenstein – az individuum teljes tudatú része, énje létesíti. Ez tulajdonképpen azt is magába foglalja, hogy az időnek ugyan rabja az emberi tudat, ezzel együtt van egy olyan része az egyénnek, amely sajátos időfelleltiséggel bír. Ténylegesen a teljes tudat tehát úgy is és akkor is működik, ha nincs róla tudomásunk. Van tehát az egyénnek a teljes, és van az emberi, konkrét „itt és most” tudata.

„A teljes tudat az emberi lélek tiszta lelki tudata, tehát a lélek, de nem az egész ember: ehhez a test is hozzátartozik, valamint lélek és test szoros, szerves egysége... Ez a szoros egység szétszakad a test életműködéseinek megszűnésével: ekkor az emberi tudat fennállásának lehetősége is végleg megszűnik, az emberi tudat elmúlik ...de a lélek tovább él...” Arra a kérdésre, a rejtélyre, hogy hogyan „él” tovább, a halál kérdésének vizsgálatakor kíván visszatérni.

Valójában Brandenstein itt a freudi tudatalattit és az antropozófiát /pl. R. Steiner/ elkerülve, szinte

tudomásul sem véve, kijelenti, hogy a tudattalanra vonatkozó kísérletekkel nem kell foglalkoznunk, hanem redukív-regresszív visszakövetkeztetésekkel, spekulatív módon, mint ő is teszi, kell a tudatéletünk alatt működő, „... sokkal gazdagabb és hatékópeesebb” tudatot feltérképezni és működését megmagyarázni. Mindenképpen szükséges itt utalunk a jungi tudattalan fogalmára és a Polányi Mihály által értelmezett „rejtett tudásra”, amelyekkel hasonlóságot mutat a brandensteini felfogás. Mindezek után lehet „fejest ugrani” a közel kétezer oldalas embertani bölcselekedésbe, s feltérképezni a domináns kérdéseket és válaszokat, feltérképezni, és részleteiben értelmezni.

***) Szemelvény a szerző Brandenstein Béla filozófiájáról készülő könyvéből.**

Az 1956-os magyar forradalom 57. évfordulóján

2013. október 23-án,
szerdán 19 órakor

közös megemlékezés a Pazmaneum dísztermében

(Bécs IX., Boltzmanngasse 14.)

Ausztiai Magyar Egyesületek és Szervezetek
Központi Szövetsége – Collegium Pazmaneum

AZ ESTI KÉRDÉS

Meglepő, de így van: az életről gondolkozó ember mindig a halálba ütközik bele. Idősebb korban ez természetes. Ha előbb nem, a hatvanadik életéven felül szinte váratlanul, hirtelen zuhan az egyéni látóhatárra a halál tudata. A távoli fogalomból személyes érintés-közelbe jött valóság lesz. A korábbi évtizedekben a halál gondolata mintegy a magasban lebegett, távoli felhőként, amely alatt élünk. A felhő az emberélet második harmadában valamikor felszáll. Először csak szűkebbre szorítja a lehetőségek határait, később annyira körülvesz, hogy az idős ember lépésről lépésre benne jár. Ez az idő, amikor egymás után az idős szülők kilépnek életünkből, az élet jó, bár nem fájdalommentes, rendje szerint. Igaz, vannak kevesek, akiket lelki alkatuknál fogva elkerül. Azt sem lehet mondani, hogy állandó fájdalommal érzést hozna magával. A halál árnyékának jelenléte azonban jellemző az emberi élet utolsó harmadában.

A mulandóság nem egyéni vonatkozásban adja elénk a leggyőtrőbb kérdést. A földi élet elmúlását mint a mindenség és az élet szerkezetéből folyó sort gondolatban el lehet fogadni, kényszerű bele-törődéssel. Elviselhetetlenebb annál az átfogó, az egyetemes látvány. Babits Mihály 27 éves korában, a szépségek városában (Velence) írja az „Esti kérdés”-t. Az ötvenhárom sor egyetlen sodró mondat, amely a mulandóság ki nem mondott gyötrelmében, a világ és az élet hiábavalóságát énekl:

„ csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván:
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván:
minek a selymes víz, a tarka márvány?

...
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?”

A mulandóság nem önmagában válik itt megfjethetetlen ismétlődésben. A keletkezés és elmúlás végtelennek tetsző körforgása egyszerre veti fel az egyéni élet és az egész lét értelmének kérdését. S minél szebb, boldogabb a pillanat, amibe ez az al-konyati kérdés belehasít, annál fájdalmasabb és kínzóbb a mulandóság lehelete.

Csak a gondolkodó, tudatos fő találkozik az „esti kérdéssel”. Az emberek milliói, az „egyszerűek” nem élik át, mert nem töprengenek az élet és a halál összefüggéseiben, az elmúlás szakadatlan folytonos-

ságán. Talán jó is, hogy így van. Az élet ellenségéből olykor hön óhajtott barátta válik a halál. Kíváncosabb az életnél. Fájdalmas, gyógyíthatatlan betegségben szenvedők, késő öregség terhei alatt roskadozók közül sokan ismerik ezt az érzést. Az élet vége felé hívogatóan nyílnak meg a sötét kapuk, mert a test és a lélek óhajítja a végső pihenést, mint fáradt ember az esti lefekvést. Ebben a helyzetben a vallási kegyesség, vagy éppen a társadalmi tradíció általában azt várja el, hogy „mindenáron” az élet továbbmentését kell gyakorolni, elősegíteni. Magam azon az átgondolt és családi múltomban tapasztalt történeis alapján (is) mondom, hogy – példával élve – az ősi hullás előtti faleveleket nem lenne természetes ragasztóval odaerősíteni. Az élet természetes (korábban is mondtam), jó rendje az életből való kilépés, Isten hazahívó szavaira engedelmes odabólintás.

A kérdés másik oldala az, hogy testi és lelki erők teljes birtokában, emberi számítás szerint még sok hátralevő év tudatában is lehet vágyottá a halál. Olyankor történhet ez, amikor valaki számára üressé válik az élet, mert elvesztette azt, aki vagy ami élete legtöbb örömét jelentette – legyen az szeméi vagy hivatás, esetleg haza. További élete érzelmi tekintetben, öntudata megvilágításában már csak tengődés, állandó hiányérzet, a beteljesülés reménye nélkül.

Korunk gondolkodása szétfoszlatta a maradvány illúziókat is az emberi élet önmagában való értelméről. Mintapéldászerűen Albert Camus fogalmazta meg közismertté vált írásában Szisziphosz mítoszának modern alkalmazásában. „Visszatérése közben, ebben a szünetben érdekel engem Szisziphosz... Látom ezt az embert leereszkedni nehéz, de egyforma léptekkel a szenvedéshez, amely sohasem ér véget... Ha ez a mítosz tragikus, ez azért van, mert hőse tudatos. Valóban hol volna a szenvedése, ha minden lépésnél éltetné a siker reménye... Ebben a kényes pillanatban, amikor élete felé fordul az ember, a sziklájához közeledő Szisziphosz elgondolkodik azon az összefüggéstelen cselekménysorozaton, amely az ő saját maga alkotta sorsa lesz, amelyet emlékezetének pillantása forraszt egybe és amelyre nemsokára halála üt pecsétet... A magaslatok felé törő küzdelem egymaga elég ahhoz, hogy megtöltse az emberi szívet. Boldognak kell képzel-nünk Szisziphoszt.”

Camus leírása nyomán Szisziphosz egyetemes érvényű jelképpé válik szemünkben. Az újra és újra

visszagördülő kő az emberélet során kitűzött egy-egy boldog célnak is mintája. A fiatal még azt véli, amikor eléri céljait, elvégzi iskoláit, álláshoz jut, megtalálja szerelmes társát, akkor kiteljesedik az élete. Hamarosan rá kell jönnie, hogy a „kő” ismét visszahullott a mélybe, új cél, új remény keletkezik, míg ismét kiderül, hogy az emberi életben nincs maradandó beteljesülés, csűcs, csak az örök küzdelem a ritkán és rövid időre elérhető boldogságért.

Nem marad más az embernek, mint a küzdelem, a hiábavaló törekvés hősiességre, a küzdelem szépsége. Itt van Camus találkozása a madáchi végső mondat-tal, csak persze a modern Isten nélküli világ zárt gömbjében, ahol transzcendens reménysugár sem segíthet a vigasztalan, értelmetlen emberi sorson. Nem mindegy, hogy ez a küzdelem egy-egy emberi életen belül mire irányul, miféle tartalommal teltett, milyen értékszintre törekszik: a pusztá önfenntartásért-e, mint ma is száz és százmilliók esetében a világon, vagy jobb életkörülmények között különböző önös céló-kért, vagy pedig egy élethivatás megigéztettségként annak betöltéséért. Más esetben egyszerűen néhány szeretett emberért, amint anyák milliói életét betölti a gyermekükért élés. Lehet az élet küzdelmének tárgya nemes vagy alantasabb, ez nem változtat alapjában véve azon a tényen, hogy adva van a születés révén egy emberi élet, amelyet folytatni kell haláláig, közben azzal vagyunk elfoglalva, amit ennek az életnek adottsága nyújt. Görgöttük azt a külön, páratlan követ, amelyre nevünk van felírva, s ez a kő magában foglalja kinek-kinek sajátos személyi és tárgyi sorsát, mindazt, ami az ő életében történésben, cselekvésben jellemzi és meghatározza.

Eddig érkezünk, s most megállapíthatjuk, hogy a küzdelmet, az erőfeszítést lehet az emberi élet *tartalmának* tekinteni, de *értelmének, céljának* nem nevezhető. Tragikus hősként vállalhatja az ember a küzdelem céltalanul is, bátran, de az élet értelmét kereső töprengő kérdésre maga a küzdelem nem megnyugtató válasz.

Ez a reális látás az emberi életről csupán annyi kiegészítésre szorul, hogy még a legküzdelmesebb életsors is tartalmaz szépségeket és örömöket. Ezek a rózsaszirmok az emberélet tövises útján, s a legtöbb embernek elegendő motívumot, indítékot jelentenek az élet élésére. Ehhez kapcsolódik az élet belső természetéhez tartozó ösztönös élni vágyás. Az életöszton és az élet elszórt örömei elfedik a végső kérdéseken nem töprengő ember előtt az élet értelmének hiányát. Az életműködések mechanizmu-

sa, az ösztönös életigenlés és az élet pihenőpadjain töltött szép percek messze elegendők ahhoz, hogy éljünk – különösebb belső megfontolás nélkül.

Viszont ezek után is marad a tátongó kérdés: miért a szenvedés, miért az én anyám vagy apám, akik pedig olyan jó emberek, miért éppen ők mennek át a szenvedések tűzén? Ahogy a bibliai Jób esetében (31:35-36) sem, mi sem kapunk választ a szenvedés kérdéseire. Az isteni gondviselés számunkra érthetetlen ellentmondására nincs bibliai felelet. De végigmehetünk, talán a Jób könyvének segítségével is, azon a lelki történeisen, amelyet a Jób-költemény dramatikusan ábrázol. S eljutunk addig, hogy elnémul vádoló, felelősségre vonó, kérdező szavunk Istennel szemben, meghajlunk a Mindenható titokzatosan szövődő kormányzása előtt. És közben megtapasztaljuk szenvedés, sorscsapások között *egyidejűleg* az ő gondoskodó szeretetét, amelynek számtalan valóságos jelét ámulva figyelhetjük meg életünk mélypontjain.

Ebben a megfordított helyzetben, amikor már nem mi vádoljuk őt életsorsunkért, hanem meghajlunk előtte, bekövetkezhet az ő szabad irgalmából szerető jelenlétének megtapasztalása. A sorsunk, a szenvedés miértei nem kapnak feleletet, de elcsitulnak a mindenható, kegyelmes Istennel való személyes találkozásban. Isten, a mindenható szeretet – a történelemben, az életben tapasztaltak ellenére is – egyszeri és páratlan életet adott minden embernek. Mindenkinnek saját élethelyzetében kell helytállni a haláláig. A keresztény hit nem az élet „értelméről” tud, hanem arról a rendeltetésről, amelyet úgy tölt be, ha azt a szeretet vezeti, hogy másoknak is segítsen örömet kapni nagyobbrészt küzdelmes életükben, és javára legyen az emberi közösségeknek. Erre eljutnak az anonim-keresztények is, akik ezt a feladatot Krisztus nélkül vállallják. Németh László utolsó regénye, az Irgalom, szépen fejezi ki, hogy az esendő ember iránti irgalom az igazi emberi magatartás. A halálón áttörő keresztény reménység az így folytatott földi életnek végső távlatot ad. De ez a távlat megint nem egy tantélt kínál, sem választ kíváncsi és kínzó kérdéseinkre, hanem visszavezet Istenhez.

Ezen gondolataimat egy jó barátommal való beszélgetés után írom. Felajdult benne a panasz, kitört belőle is a miért, a fájdalom és a tanácstalanság kiáltása. Az eddig elmondottak egy távlatba állított válaszkísérlet. Első tanulsága az, hogy az igazi válasz mindig *kívülről* jön. Hozzá tartozóinktól, megbízható baráttól, végső fokon Istentől. Attól, aki emberközelivé tette a velünk való törődésnek szándékát Jézus Krisztusban. PATKAI RÓBERT

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

(BE)

EU-kompromisszum Hezbollah ügyben

Nagy-Britannia és Németország álláspontjával, miszerint a libanoni Hezbollah terrorista szervezet, több EU-tagország nem értett egyet.

Hosszas tárgyalások eredményeként született meg a kompromisszum. Eszerint csak a Hezbollah katonai szárnyát minősítették terrorszervezetté, a politikai szervezetet az EU továbbra is partnerként kezeli. Ezzel a döntéssel kívánja az EU demonstrálni, hogy egységesen fellép a terrorizmus ellen. A „visegrádiak” kezdeményezésére határozat született arról, hogy félevenként felülvizsgálatot kell tartani a „terrorista listáról”.

Az Unió tagállamai továbbra is folyósítják a humanitárius segítséget Libanonnak. A katonai szárny terrorista szervezetté nyilvánítása nem érinti az ország stabilitásának megőrzésére irányuló törekvéseket.

A brit titkosszolgálat szerint, Bejrút nem enged beleszólást abba, hogy libanoni részről ki ül le tárgyalni az Európai Unió képviselőivel. Az EU külügyminiszterek tanácsa hangsúlyozta, hogy az Unió továbbra is elkötelezettje marad a közel-keleti békétárgyalásoknak. Ez a döntés bizonyos formában még segíti is a térség békéjének megvalósítására történő erőfeszítéseket.

(DE)

Szlovákia az átlagnál többször hibázik

Az Európai Parlament Költségvetés-ellenőrző Bizottsága szerint, a regionális projektek megvalósításánál Szlovákia több hibát ejt az átlagosnál. Míg a kontinens többi országaiban a hibaszázalék 3 körül mozog, addig Szlovákiában meghaladja a 7%-ot is. Az ellenőrző bizottság erről a negatív eredményről tárgyal az ország vezetésével is.

Brüsszeli képviselők véleménye szerint, a közbeszerzés feltételeivel van probléma. Ezek nagyon szűkre szabottak, így kizárnak, diszkriminálnak több potenciális résztvevőt. A közbeszerzési feltételek megváltoztatása fellendítené a piacot és csökkentené a projektek hibaszázalékát. Különösen jelentős lenne az uniós pénzből megvalósításra kerülő, a vasutak fejlesztésére irányuló projektek hibáinak kiküszöbölése.

Az unió nagy valószínűséggel, vagy visszakéri a helytelenül felhasznált összegeket, vagy visszatartja a pénzeszközök egy részét. Ingeborg Grässlé képviselőnő szerint, bár Szlovákia kormánya igyekszik elhárítani magától a felelősséget, az ország valószínűleg nem kerül el a büntetést az európai támogatások felhasználása miatt elkövetett hibáikért.

Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) több az első Fico-kormány idejéből származó pályázatot vizsgál korrupció miatt. Amíg a hivatal nem zárja le a vizsgálatokat, az Európai Bizottság nem hagyja jóvá a finanszírozáshoz szükséges összegeket. A programozás utolsó évében ez rendkívül rossz helyzetbe hozza a szlovák közlekedési tárcát.

CORREIO POPULAR (BR)

Tovább erősödnek a brazil–magyar kapcsolatok

Nemcsak a magyar kormány tekinti kiemelt céljának a világ gyorsan fejlődő régióival való kapcsolatainak fejlesztését, a brazil kormány is nagy súlyt fektet a magyar kapcsolatok bővítésére.

A két ország között fokozatosan erősödő diplomáciai és gazdasági kapcsolatok eredményeként 75%-al növekedett az országok egymás közötti külkereskedelmi forgalma. A Brazíliába irányuló magyar élelmiszer, textil és gépjármű export pedig a duplájára nőtt.

Brazília, elsősorban a mezőgazdaság és a halászat terén elért magyar technológiai eredmények iránt érdeklődik. Főleg az akvakultúra, a szőlészet és a vízgazdálkodás területén erősödött a két ország együttműködése. Az egymáshoz való közeledésben nagy szerepe van a Brazíliában élő több mint százezres magyar diaszpórának. Ez a magyar kisebbség nemcsak az ipar, a gazdaság és a kereskedelem területén vállal jelentős szerepet a latin-amerikai ország életében, hanem az oktatásban is.

A *Tudomány Határok Nélkül*, nevű brazil ösztöndíjprogram keretében szeptemberben több mint 400 brazil diák kezdte meg felsőfokú tanulmányait Magyarországon.

Brazília megújuló külgazdasági politikájában az utóbbi években jelentős szerephez jut a közép-kelet-európai régió.

EL MUNDO (ES)

Magyar kereskedelmi központ Rabatban

Az idén gyümölcsöztek a több hónapja tartó marokói–magyar tárgyalások. Több projektet indított útjára a Marokkói-Magyar Üzleti Tanács. A Tanács olyan feladatokat vállalt magára, melyekkel már korábban kellett volna a politikusoknak foglalkozniuk.

Ünnepélyes keretek között nyitotta meg kapuit Rabatban a Magyar Kereskedelmi és Kulturális Központot. Információ cserére és bemutatkozásra ad lehetőséget a két ország üzletembereinek. Ezenkívül megfelelő körülmények között találkozhatnak és cserélhetik ki tapasztalataikat a gazdasági partnerek.

Ahogy Marokkó a magyar vállalatok számára kedvező kiindulási lehetőség lehet Afrika felé, ugyanúgy Magyarország is fontos starthely a marokkói gazdaság szempontjából. Innen indíthatják tevékenységüket a marokkói gazdasági szakemberek, ha a közép-európai térséggel akarják gazdagítani kereskedelmük szintereit.

Szaad ad-Din al-Oszmani marokkói külügyminiszter úgy véli, a magyar-marokkói kapcsolatok az utóbbi időben elmélyültek, ezt tovább kell fejleszteni a politikai, a gazdasági élet szereplőinek és a civil szféra képviselőinek bevonásával.

The Washington Times (USA)

Magyarbarát tagok az amerikai kongresszusban

A kétoldali kapcsolatok fejlődését támogató törvényhozói csoport az un. *magyar caucus* tagjai: Andy Harris és David Joyce republikánus, valamint Marcy Kaptur demokrata képviselők. Hozzájuk társult még a Magyarországgal rokonszenvező Mario Diaz-Balart, Carolyn B. Maloney, Timothy J. Ryan, Henry A. Waxman is, akik további támogatók csatlakozását várják.

A caucus vezetőinek közleménye szerint, sokoldalú és intenzív a két ország gazdasági együttműködése, a szabadság iránti vágy mindkét népben erős. Az új magyar alkotmány elfogadása az ország történelmének jelentős fejezetét zárja le és segíti az állampolgárok szabadságjogainak biztosítását.

A társelnökök különleges szerepet tulajdonítanak az Amerikában élő másfél millió magyarnak, akik jelentősen hozzájárulnak az amerikai-magyar kapcsolatok szorosabbra fűzésén kívül választott hazájuk gazdasági és kulturális fejlődéséhez. Az együttműködés eredményeként könnyebben leküzdhetők a gazdasági biztonság, a demokrácia és a szabadság megőrzését gátló kihívások – jelentette ki Marcy Kaptur a képviselőház rangidős női tagja.

A magyar származású Andy Harris, azért vállalt vezető szerepet a csoportban, mert megítélése szerint, a két ország polgárait összeköti a szabadság és a lehetőségek iránti elkötelezettségük, ezért a jelentősebb gazdasági és biztonságpolitikai kezdeményezéseken keresztül tovább kell mélyíteni az együttműködést.

A hivatalosan *Kongresszusi Magyar Amerikai Caucus* nevet viselő csoport a néhai Tom Lantos, a képviselőház külügyi bizottságának volt az elnöke kezdeményezésére alakult 2003-ban.

The Daily Telegraph (UK)

Több a kórokozó az okostelefonon, mint a WC-ülőkén

Fogyasztó védelmi kísérletek kapcsán, mikrobiológiai kutatáshoz egyenlő számú mintát vettek okostelefonokról, táblagépről és számítógép billentyűzetéről. Az eredmény elképesztő és óvatosságra int.

A vizsgálat során olyan iPad-re is akadtak, melynek érintőfelületén 600 staphylococcus aureus baktérium hemzsegett. Az irodai WC-ülőkéken csak 20, az okostelefonon 140, a billentyűzeten 480 volt fellelhető ebből az ételmérgezést leggyakrabban előidéző kórokozóból. A szennyezettség oka, a kapkodó életmódra vezethető vissza. Sokan a számítógép előtt ülve fogyasztanak el néhány falatot, és maszatos ujjakkal dolgoznak tovább. Rövidek a mosdószünetek, sőt sokan oda is magukkal viszik készülékeiket. A műanyag felületeken talált mikrobák mennyisége rendkívül sok, ez arra utal, hogy egyesek nagyon ritkán mosnak kezét.

Ha ugyanennyi kórokozót találunk egy az ételmisszeriparban dolgozó ember kezén, akkor annak haledékátalanul el kellene hagynia munkahelyét.

Egyetlen egy táblagépen 15 ezer entero-baktériumot számoltak meg a kutatók. A WC-ülőkén és a WC-öblítő fogantyúján ezzel szemben alig tízet. Az okostelefon és táblagép tulajdonosok 11%-a a mosdóban video klipet néz meg készülékén és ez is hozzájárul a tisztálkodási idő lerövidüléséhez.

A mikrobiológusok, a készülékek tisztításához antibakteriális törölkendőt javasolnak.

Nyugat-európai magyarok közgyűlése

A Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ) 2013. szeptember 7-én Rigában tartotta 12. évi közgyűlését, amelyen 11 országos magyar szervezet képviselői vettek részt. Mellettük meghívottként Répás Zsuzsanna, a KIM nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára, Potápi Árpád János (Fidesz), a Nemzeti összetartozás bizottsága elnöke, Ekes Ilona (Fidesz) a bizottság tagja, Balogh László, a Közszerzői Közalapítvány elnöke; Dobos Menyhért, a Duna TV vezérigazgatója és az MTVA képviselője vett részt vendégként a rendezvényen.

A mintegy 300 fős lettországi magyarság egyesülete fogadta vendégeként a közgyűlést, ahol beszámolók hangzottak el a NYEOMSZSZ múlt évi tevékenységéről, a tagszervezetek pedig az országaikban folyó magyar munkáról nyújtottak átfogó képet. Kiértékeltek a magyar egyesületek munkáját segítő Kőrösi Csoma Sándor Programot az ösztöndíjasok bevonásával, akik a fogadó egyesületek által elismert munkát fejtették ki. A közgyűlés zárónyilatkozatában szükségesnek tartotta a program folytatását.

A nyilatkozat további pontjaiban kijelentették, hogy a NYEOMSZSZ és tagszervezetei folytatni kívánják a Julianus Programban meghirdetett munkát a nyugati magyar örökség és értékek feltárásában és megmentésében.

Felhívás a nagyvilág magyar közösségeihez

A Székely Nemzeti Tanács nagyszabású tüntetést szervez 2013. október 27-én Románia tervezett közigazgatási átalakítása ellen, illetve Székelyföld területi autonómiája mellett. Ez év márciusában, a Székely Szabadság napján sikeres tüntetések zajlottak az Európai Unió és Észak-Amerika nagyvárosaiban. Most ismételtén felkérjük a nagyvilág magyar közösségeit, szervezzenek megint tüntetéseket Románia külképviseletei előtt egy időben a Székelyek Nagy Menetelésével, és lehetőség szerint vetítsék ki, szemközt a román külképviseletekkel a háromszéki tüntetés részleteit, amelyet szándékunkban áll interneten közvetíteni.

A világ csak akkor fog felfigyelni arra, hogy Románia nemzetközi kötelezettségeinek megszegésére készül, ha az Európai Unió, Amerika és a nagyvilág más helyszínein erre folyamatosan figyelmeztetik a közvéleményt, és különböző nyelveken hirdetik a Romániában másodrendű polgárokként kezelt magyarok igazát.

Fel kell hívnunk a nagyvilág figyelmét arra, hogy az állami erőszak, amely Székelyföldet egy román többségű régióba kényszerítené ellentétes az Európai Unió tagállamainak közös alkotmányos örökségével, ellentétes Románia nemzetközi kötelezettségvállalásaival.

Fel kell hívnunk a nagyvilág figyelmét arra, hogy Románia államelnöke és kormányfője a két háború közötti szélsőséges ideológiákból ihletődik, kijelentve, hogy nem lesz magyar többségű régió Romániában. 1968-ban a kommunista diktatúra legalább annak látszatát akarta kelteni, hogy igyekszik

Élénk érdeklődést váltott ki a Magyarországról újonnan érkezett munkavállalók kérdése: sokrétű feladatok várnak megoldásra. A közgyűlés ezért úgy határozott, hogy a NYEOMSZSZ külön értekezleten vitassa meg ezt a kérdést, ezen túlmenően a magyar kormánnyal kíván tárgyalni a szükséges lépésekről.

A magyar nyelv és honismereti oktatás keretében folytatják az *Őrszavak* internetes újság és *Az én világom* c. tankönyv bővítését, valamint a nyugati pedagógusok magyarországi továbbképzését.

Politikai kérdésekre térve a Szövetség tiltakozott „a Magyarországot és a magyar nemzetet lejárató alaptalan nyugati médiahadjárat ellen”. A NYEOMSZSZ továbbra is támogatja a romániai magyar autonómia törekvéseket.

A közgyűlés egyetértését fejezte ki Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács elnöke felhívásával, és tagszervezetei országonként is támogatják a 2013. október 27-re meghirdetett nagyszabású autonómiatüntetést. Egyben elítélték a tervezett romániai régió-átstrukturizációt, Székelyföld feldarabolásának kísérletét.

A jövő évi tervekre vonatkozóan kiemelt helyre került az ausztriai Felsőpulyán megrendendő „Kufstein” Tanácskozás, melynek tárgya az I. világháború előzményei, lefolyása és következményei, különös tekintettel a magyar kisebbségek sorsának alakulására.

tiszteletben tartani a nemzetközi jog általánosan elfogadott normáit, és ezért jöhetett létre a magyar többségű Kovászna és Hargita megye. Traian Basescu államelnök és Victor Ponta kormányfő kijelentései súlyosan jogsértőek, és a romániai magyar nemzeti közösség, ezen belül a székelység hátrányos megkülönböztetését célozzák.

A március 10-én benyújtott petíciókra, amelyet több mint negyvenezer aláíró látott el kézjeggyel, Románia kormánya nem válaszolt. Nem kíván párbeszédet folytatni a székelység képviselőivel, a meghirdetett lakossági konzultáció helyett, közigazgatási reform címén, újabban hűbéri birtokként osztogatja az ország megyéit a kormánypárti vezetők között. Erre egyetlen méltó válasz a nemzetközi tiltakozások erősítése, itthon pedig a nyílt és tömeges szembefordulás a kormányzati akarral.

Ki kell emelni azokat a nagyvárosokat, amelyekben a márciusi tapasztalatokra lehet építeni. Lengyen újra a székely zászló Bécs, Budapest, Brüsszel, Hága, Cleveland, Helsinki, London, Los Angeles, München, New York, Ottawa, Stockholm, Stuttgart, Toronto, Zürich utcáin, hogy az ottani felkészülés, a szolidaritás érzése adjon még nagyobb lendületet az itthoni szervezőknek, de a felsorolt példákat kövessék más városok is. Csak így lehetünk sikeresek!

Október 27-én mondjuk ki együtt: Székelyföld fel nem osztható és be nem olvasható! Autonómiát Székelyföldnek! Szabadságot a Székely Népeknek!

Izsák Balázs

A Székely Nemzeti Tanács elnöke

Összefogást szorgalmaz az EMNP és az EMNT

Az Európai Bizottság főtitkársága 2013. szeptember 16-án hozta nyilvánosságra elutasító választ az Európai Népcsoportok Föderatív Uniója (FUEN) által benyújtott európai polgári kezdeményezés tárgyában. Ezzel kapcsolatban az alábbi nyilatkozatot adta ki az Erdélyi Magyar Néppárt és az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács

A válasz indoklása önmagában sokatmondó. Bár az uniót megalapozó szerződések védik a nyelvi és kulturális sokszínűséget és tiltják a valamely nemzeti kisebbséghez való tartozás alapján történő hátrányos megkülönböztetést, mégsem alkotható európai jogszabály a fentebb említett értékek védelmében. Sajnálattal vettük tudomásul, hogy bár ez év júniusában, a dél-tiroli Brixenben átadtuk saját kezdeményezésünk szövegét és az EB jogi szolgálatának negatív véleményezését, az RMDSZ szakértőinek nem sikerült olyan szövegváltozatot alkotniuk, amelyet elfogadhatónak nyilvánítanának Brüsszelben.

A jelenlegi az immár negyedik Brüsszeli visszautasítás a nemzeti közösségek jogai érdekében indítandó polgári kezdeményezések ügyében.

A magyar-magyar szolidaritás, az európai kisebbségi szolidaritás és az autonómiáért történő közös fel lépés lehetősége ilyen körülmények között újból felértékelődik.

Az Erdélyi Magyar Néppárt és az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács továbbra is fenntartja véleményét:

- az európai polgári kezdeményezés ügyének nem szabad a politikai verseny áldozatává válnia;
- felkérjük Tőkés Lászlót, a KMAT elnökét, hogy hívja össze a Kárpát-medence magyar szervezeteinek vezetőit;
- a magyar-magyar szolidaritás jegyében felkérjük

az RMDSZ-t, hogy vizsgálja felül korábbi álláspontját, és vegyen részt a KMAT munkálatain egy közös európai polgári kezdeményezés megszervezésében érdekében.

Az európai intézmények közönös, elutasító magatartását csakis közös európai összefogással lehet megváltoztatni.

Brüsszel-Kolozsvár, 2013. szeptember 17.

SÁNDOR KRISZTINA
az EMNT ügyvezető elnöke

SZILÁGYI ZSOLT
az EMNP alelnöke

Székelyföldi maraton

(Marosvásárhely, 2013. szeptember 28.) JUHOS GÁBOR magyarországi maratonfutó 2013. szept. 15–29-ig 500 km távot futott le Balavásár és Marosvásárhely között, 91 helységben fenyőfát ültetett **Maraton Székelyföldért** elnevezésű sportfutásán, amellyel a székelyföldi autonómia fontosságára kívánta felhívni a figyelmet, és amelynek fő támogatója az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) volt.

A marosvásárhelyi EMNT Juhos Gábor sportteljesítményét emlékéremmel, sportkupával, érdemoklevéllel, ajándékkönyvekkel és egy nagy üveg pezsgővel jutalmazta.

KÖDÖBÖCZ GÁBOR

Földre néző szem, égre néző lélek

Gárdonyi Géza születésének 150. évfordulójára

Gyémánt esze és arany szíve volt, ezért is válhatott már életében legendává. Minden idegszálával arra kereste a választ, hogy miként lehetnénk őszintén boldogok. Írásaiból sugallatos erővel árad az életmű aranyfedezetét adó művészi, emberi hitvallás: ne akarj fontos lenni, csak szeress és fontos leszel.

Gárdonyi Géza az értékkeremtő magány áldott emlékü klasszikusai között az egyik legbölcsebb, legbátrabb és legmagyarabb szerző. Művészi, emberi formátumban csak a legnagyobbakkal mérhető alakja mindmáig a tisztesség, a tartás, a tisztaság példája, a hit, a hűség és a helytállás etalonja. „Nem születet mindenki egrinek, de mindenki kivívhatja az egri nevet” – üzeni egyik közismert szállóigéjével Gárdonyi Géza. Ha az író szellemében értjük a mondást, akkor bizony a mi kis maradék várunkat a korábnál jóval nagyobb éberséggel és eltökéltséggel kell védenünk. Olyasféle elszántsággal és éberséggel, ahogyan azt Eger csillagai tettek 461 évvel ezelőtt. Hogy példaadó eleinket követni tudjuk, a hírlapíró Gárdonyi kőbe véshető szentenciáját is meg kell szívlelnünk: „Ne a politikából csináljatok hazafiságot, hanem a hazafiságból politikát!”

Amikor Nagy Terézia 1863. augusztus 3-án Agárdpusztán világra hozta Ziegler Géza nevű gyermekét, nemigen sejtette, hogy az apai ágon sváb felmenőkkel bíró másodszültötte lesz majd a magyar széppróza egyik legnagyobb mestere. Még kevésbé gondolhatta azt, hogy az *Egri csillagok*, *A láthatatlan ember* és az *Isten rabjai* szerzőjeként elhíresült, 1922. október 30-án elhunyt fiát neki kell majd eltemetnie. A halál döbbenetében és anyai fájdalomában aligha hihette, hogy Isten vigasztaló kegyelme a családjának érkező táviratok egyikében, a talán legváratlanabb és legmeghatóbb részvénynyilvánításban imígyen ölt testet: „Gárdonyi Géza elhunya súlyosan érintett minket. Engedjék meg, hogy fájdalmukban osztozzunk. Nemzetem nevében is legőszintébb részvétemet tolmácsolom. Djemal Eddin török konzul, Nadir és Djelal titkárok”.

Gárdonyi Gézát gazdag talentummal és magányra hajló természettel áldotta meg a Fennvaló. *A falu visszhangja* című versének utolsó strófája önportrénak is kiváló: „Magános fa a pusztában álldogál./Leveléről sűrű harmat hulldogál./Bánatommal úgy állok a világba, mint az a fa a kietlen pusztába./- Magános fa, mondd mi történt teveled/-miért olyan harmatos a leveled?/- Azért olyan harmatos a levelem:/nem tudom én, mi a boldog szerelem!” Az *Emlékkönyvbe* című vers mintha ikerdarabja lenne az előzőnek: „Másnak a boldogság:/virágos valóság./Az én boldogságom:/le-leszálló madár./tovatűnő álom.”

Gárdonyi keresetlen szépséget, kontemplatív nyugalmat sugárzó, fokozottan természet- és valóságközeli verseit olvasva azt a bensőséges otthonosságot élihetjük újra, ami a szülői ház fészekmelegével és az anyanyelv lebírhatalatlan varázsával mutat meg

felelést. Az „egri remete” lírai remeklései (*A bogár; Éjjel a Tiszán; Március; Ének a Holdhoz; Éjjel a mezőn; Szeptember*) nemcsak Kosztolányi Dezső és Juhász Gyula fölöttébb elismerő véleményét támasztják alá, de a próza- és drámaíró Gárdonyihoz, *A kék pille; Az én falum; az Ábel és Eszter; Az öreg tekintetes; A bor; az Annuska* szerzőjéhez is közelebb vihetnek bennünket.

Gárdonyi Géza rendkívül sokoldalú egyéniség volt. Az írói hivatás mellett szívesen rajzolt, festett, fényképezett. Gyakran játszott hegedűjén, Dankó Pista cigányprimásnak dalszöveget is írt. A legfőbb szenvedélyének tekintett pipázás közben pedig különleges éberséggel, éles szemmel és filozófus elmével reflektált a külső és belső világ történeteire.

Világképét, művészi, emberi habitusát legközvetlenebbül *Titkosnaplójából*, illetve a fiainak ajánlott *Füveskönyvéből* ismerhetjük meg. Gárdonyi szentenciózan szemlélődő természetének igazi gyöngyszemei olvashatók ezekben a könyvekben. Lényeglátó pontosság, csillámló játékoság, elegáns szellemesség, spirituális mélység és magasság találkozik az író szívet-lelket gyönyörködtető aforizmáiban. Íme, néhány különösen emlékezetes és épülésünk-re szolgáló mondas: „Csak az az óra a miénk, amelyben jól érezzük magunkat, a többi az ördögé”; „A könyvre adott pénz látszólag eldobott pénz. Mint a vetőmag”; „A házasság bizonyára szentség, de a papírost az ördög gyártja hozzá”; „A virágot a napfény fejleszti ki, az emberi lelket a szeretet”; „A rossz asszony lány korában: vipera üvegben. Esküvő után: vipera szabadon”; „A házasság többnyire azért szerencsétlen, mert a nő elfelejti, hogy angyal. A férfi pedig még azt is elfelejti róla, hogy nő”; „Semmiféle bűnt nem bűntet annyira az Isten, mint azt, amelyet az ember a saját szíve ellen követ el”; „Az író hatalma nem abban rejlik, amit mond, hanem amit az olvasó fantáziájával mondat: ahogy az olvasó fantáziáját működteti”; „A boldogság egyik neme: a jól végzett munka látása, a siker érzése. A munka mutatja meg, mi az értéke az embernek”.

Miközben a „foghatatlan, véghetetlen irgalmasságú Isten” az író műveiben folyamatosan jelen van, gondviselésszerű mozzanatokat Gárdonyi életében is bőséggel találunk.

Ezek közül emelek ki néhányat:

1. Lapindítás huszonhárom évesen Győrött. Példátlan sikertörténet, hogy *A Tanítóbarát* című lapra néhány hónap alatt 25000 tanító fizet elő. Az újságban megjelent fohászt, a *Tanítók miatylánkját* csak egy Gárdonyi formátumú néptanító vethette papírra. A kiválasztottság és elhivatottság nyilvánvaló jele, hogy Gárdonyi először tanító, utána a tanítók újságírója, majd a *Lámpás* című regény írója lesz.

2. A millennium évében tisztelgés Petőfi segesvári sírjánál. Felemelő, sőt torokszorító még elképzelni is: ott áll született Ziegler Géza született Petrovics

Sándor emlékkeresztjénél és könnyeivel küszködve veti papírra a *Zarándoklás* című riport legragyozóbb, leginkább szívem szerint való mondatát: „Ő a mi nagy költőnk, a mi fényességünk, a mi ezer-évünknek legszebb csillaga”.

3. 1897-ben új és végleges otthonra talál Egerben, a vár fölötti Hóhérdombon. A hátralévő 25 év a magányé, az alkotásé, a kiteljesedésé.

4. A nyugalmas egri dolgozószobában születik meg az életmű hármaskoronájának nevezett történelmi nagyregények sorozata. Maga Gárdonyi a „legkedvesebb” *A láthatatlan ember* és a „legszebb” *Isten rabjai* mellett az *Egri csillagokat* ítélte a „legjobb” alkotásának. Mint tudjuk, 2005-ben „A Nagy Könyv” szavazáson ez a regény lett az olvasók által legkedveltebb szépirodalmi alkotás. Napjainkig mintegy húsz nyelvre fordították le, idén törökül is megjelent.

5. Életének utolsó 15 évében hűséges társra talált a nálánál húsz évvel fiatalabb tanítónő Mátékovics Józsefné Tóth Ilona személyében. Mila, ahogy az író nevezte, haláláig hű lelki társa, betegségében gondozója volt. Mila alakja megjelenik az *Isten rabjaiban*, az *Ida* regényében, de a *Hosszúhajú veszedelem* című elbeszéléskötetben is felbukkan.

6. Gárdonyi Géza holttestét 1922. november 1-jén az egri líceum dísztermében bronzkoporsóban ravatalozták fel. Az érsekkel az élen huszonnégy pap temette, és tiszteletére a város minden templomtoronyában megkondultak a harangok. Kosztolányi Dezső gyászbeszéde után a számára oly kedves egri várban, a Bebek bástyán helyezték örök nyugalomra.

A 150 éve Egerben született barát és pályatárs, Bródy Sándor szokatlanul terjedelmes nekrológban búcsúzott a nagy írótól. *A Gárdonyi Géza* című írás méltán tekinthető a 20. századi magyar esszéirodalom egyik ékkövének. Néhány szövegrészt idézek belőle: „Áhítat fog el, csak szavam nincs, sírni is tudnék, csak könnyem nincs. De vízióm van, látom a metetet, és őt, a barátomat, legfőképpen meggyötört testét.(...) A magam fáradt hangján elrecitálom: a kovács (majd falusi masinista) fia kántortanító lett. Sokat küzdött aztán, hogy valami más formába változzon át: író, sőt újságíró lett. A kezdet kezdetétől ismertem és nagyon megszerettem, még a tökéletlenségeit is. Mind magasabbra nőtt, és mind terebélyesebb lett az élete fája, mind mélyebbre eresztette gyökereit a földbe.(...) És nem tudom elfelejteni a magacsinalta sírfőírását: 'Csak a teste!' Ő valóban könnyen tudott tőle elválni, erősen spiritualista, sőt spiritiszta volt.(...) Olyan gyöngéd lény volt, amilyen csak egy finom poéta lehet.(...) Petőfi, ha megöregedett volna, azt hiszem, olyan lett volna, mint ő. (...) A legtöbb magyar szót tudta mindnyájunk között, a pompás és erős nyelv a vérévé vált.”

Legvégül a magyarságban és emberségben Gárdonyival mélységesen rokon Móra Ferenc *Élőfa ünnepe*n című írását idézem: „Inkább mondom Gárdonyit a magyar élet élőfájának, mert az az élőfa, amire én gondolok, többet jelent a csillagoknál. Mert idelelt van, köztünk, mindnyájunknak elérhetően, akik szépségek éhesei és enyhülések szomjasai vagyunk.”

(Elhangzott a Tokaji Írótaláborban 2013. augusztus 16-án, Gárdonyi Géza emléktáblájának avatásán)

HOVÁ TART AZ ÍRÓTÁBOR?

Kritikai megjegyzések a 41. Tokaji írótalálkozóról

ahogyan az a záró rendezvényen elhangzott – jövőre harmadszor is napirendre kell tűzni? A kibeszélés? A sérelmek mantraszerű ismételtetése, a múltidézés – *miért is?* A hősi „kultúrszabharcos” ifjúkor nosztalgikus felidézése? – mert az előadások nagy részében gyakran ezt hallgathattuk. Mit üzen a mának?

A mai huszon- és harmincévesek generációja vajon mit kezd a népi-urbánus vitával? Érdeklí egyáltalán őt, a XXI. század elektronizált, internetes, globalizált világában annak újra felmelegített öröksége? Mond-e ez valamit is annak a néhány, szinte véletlenszerűen idekeveredett fiatalnak, akiket már a XXI. század (magyar) sorskérdései foglalkoztatnak a globális világban?

A kellemetlen érzés csak erősödött a plenáris üléseken. Mintha valami megbillent volna. Mintha nem írótaláborban volnánk, ahogyan azt az út fölét feszített molinó hirdeti, hanem afféle átkos-béli *fejtárgítón, aktív-ülésein*, ahol a rangos, neves „szakemberek” előadásai megvilágítják az elméket.

A múltidézés szakadatlan. Az előadók közül többen saját élményeiket, történeteiket, fiatalkori élményeiket osztották meg a közönséggel, s miközben bölcsen rámutattak a problémákra, felhívták a figyelmet „a múlt mai is élő realitásaival” való szembenézés, az el(vagy le?)számolás szükségességére. Tömény ismeretanyag, szakzsérűség, kinyilatkoztatás, drill, szellemi túltermelés, rögtönzés, nosztalgizálás, privát sérelmek, rejtett indulatok, „ugyanaz többen”, „lerágott csont”, unalom,... – ezek a szavak, kifejezések jártak az eszembem nem egy előadást hallgatva.

Vita nincs, esetleg kiegészítő hozzászólás, pontosítás, helyreigazítás. Nincs idő, jön a következő előadás,

aztán meg irány a kísérő program, oda kell érni és még ebédelni is kéne. Kapkodás, rohanás – hogy jutna így idő a felesleges vitára, netán párbeszédre?

De mit is akarok? Hiszen minden „meg van mondva” – kérdezni, gondolkodni meg minek? A baj csak annyi, hogy ez a rendezvény előregedett, megfáradt, önmagába forduló, fantáziátlan. Nyoma sincs a rendszerváltás utáni nyitottságnak és pezsgésnek. Leült és jól érzi magát ebben az állapotban.

Mindezt nem fedi el a rendezvény képrázata, ahol „minden szinten szinte minden” van: kiállítás-megnyitó, felolvasóest, klasszikus zenei koncert, emlékkiállítás és emléktábla-avató, pogácsa és borkóstoló – minden, ami egy valóságos tudományos konferencián folyik, plenáris és szekcióülésekkel, elnökökkel, előadókkal és hallgatósággal. Klasszikus tömegrendezvény, némi kényszeres buzgósági beütéssel. Csak a lényeg: a való élet aktualitása, a problémaérzékenység, az eltérő álláspontok szembeállítás, a közvetlenség, a párbeszéd, a vita, a pezsgés, az igazi táborhangulat szelleme hiányzik.

És vajon hol marad a magyar írószövetség feltörekvő utánpótlása? Ők lennének a jövő, a magyar irodalom folytatói – ha egyáltalán lehet, van még értelme valamiféle folytonosságról beszélni. Miért nem jöttek ide el, és miért nem hallatták a hangjukat – ha már az időseknek erre nem volt merszük? Vagy nem is érdeklí őket, és elmennek máshova?

A rendezvény természetesen sikeres volt, ezt maga a kuratórium elnöke mondta a hallgatóság meglegedésére. Értékelő szavai, ajánlásai – mint „pásztor-tűz az éjszakában”, utat mutattak. Utána mindenki el is ment a fogadásra, ahol díjakat adtak át és laudációk

hangoztak el a pohárköszöntő és a záróelőtt, majd mindenki szedelőzködött, és elindultak a résztvevőkkel és a tokajis palackokkal telt kocsik a hétköznapokba, ahol a magyar irodalom élete és állapota várja őket.

A távolodó kocsik ablakaiból visszanezve, a tokaji hegy messziről azürkék selyemsátrának tűnik, még messzebbre pedig, ahonnan csak a költői elragadtatás látja és láttatja, nem más, mint az istenek lakhelye. Anatole France egy ajándékba kapott tokaji aszú kapcsán így ír: „*Mily boldog lehet az a vidék, ahol ilyen mézédés források törnek fel a porhanyós anyaföldből! Milyen jókedvű, egészséges nép lakhatik a magyar Tokajon! Milyen derűs harmónia lakozhatik ott! ... Ilyennek képelem a görög istenek tanyáját az Olympuson.*” (*Sötér István fordítása*)

Közeleg a szüret. Repedeznek a szőlőgerezdek a tőkék tömött fűrtjein, kánaáni termés ígérkezik Tokaj hegyén az idén. Remélem, szép, csendes őszünk lesz, amikor aszúsodni kezd a furmint, a hárslevelű. Jó lesz kipihenni a konferencia fáradalmait és egy pohár bor mellett, a jelen hétköznapijainak végeztével – elgondolkodni a mai magyar irodalom állapotán.

Sáray László, a kuratórium titkárnak szavai visszhangoznak a fülemben: „Négy évtized után azt remélem, hogy az írótalábor megtalálja helyét és szerepét a 21. században is, korszerűsíteni tudja szervezeti, és működési keretét és az irodalmi élet egyik meghatározó fóruma és összetartó közössége marad.”

Úgy legyen, de ehhez alapvető változásokra van szükség mind a tematikában, mind a programban, éppúgy, mint a szervezők és meghatározó szereplők szemléletében, sőt: személyében. Nem lesz könnyű menet, de azt meg kell vívni az arra hivatottaknak, különben nem lesz értelme erre a szakrális helyre összegyűlni.

BÁRDOS ATTILA

50 éves a Melbourne-i a 63. sz. Tormay Cecil leánycserkészcsapat

(KMCSZ sajtótájékoztató) A hagyományosan megrendezett Anna-bálon fennállásának ötvenedik évfordulóját ünnepelte a 63. számú Tormay Cecil leánycserkészcsapat. A bálya tisztségére a Fenn-tartó Testület idén a csapat parancsnokát, Kocsis Mártit kérte fel, akit az ünnepélyes megnyitón a KMCSZ ausztráliai elnöke vezetett be a bálterembe. A kíséretet kiscserkészek és cserkészvezetők adták. Szintén hagyományosan, virággal feldíszített cserkészbottal cserkészfiúk és -lányok álltak sorfalat. A magyar Himnusz után Weber Melanie és Kovassy András üdvözölte a megjelenteket, külön köszöntve dr. Sándor Ildikót, a canberrai magyar konzulátus képviselőjét, Világos István tiszteletbeli konzult és feleséget Esztert, valamint az egyházak lelkeszeit. Külön megemlítésre került, hogy a bálaanya, Kocsis Márti cst. a csapatban nőtt fel és az egyik Anna-bálon ő volt első bálózó.

Röviden ismertetésre került a cserkészek ezévi munkája. A legfontosabb esemény, a vezetőképzés keretében hárman végeztek segédtisztitábor Argentínában, öten pedig őrsvezetőképző tábor Melbourne közelében, a Rauch Károly-cserkészparkban. Öröndetesen megnőtt a kiscserkészek száma is, ami a csapat jövőjének egyik fő biztosítéka.

Magyarház Nap Zürichben

A Svájci Magyarház Alapítvány Szennyessy László elnökletével 2013. szeptember 14-én hatodszor rendezte meg hagyományteremtő szándékkal a Magyarház Napot. A kezdeményezés sikeresnek mondható, hiszen mind nagyobb létszámban találkozhatott a svájci magyarság apraja-nagyja a zürichi Hirzenbach rendezvényközpont termeiben és parkjában.

Szent István napi ünnep Caracasban

Szent István napi ünnepi misét és ebédet tartottak 2013. augusztus 18-án Caracasban a Magyar Házban.

A mise kezdete előtt fél órával megtelt a Magyar Ház aulája, a magyar kolónia tagjai örömmel és szeretettel üdvözölték egymást ezen a különleges napon. A spanyol nyelvű misén venéz szokás szerint a nemzeti ünnephez kapcsolódóan az úrfelmutatás alatt csendült fel a magyar himnusz, mely a magyarság iránti tiszteletet, Magyarország szentségét jelképezi. A mise végén rövid előadást hallhattunk Szent István jelentőségéről és az ünnep eredetéről, majd az új kenyér megszentelése következett.

Jubilál a Mindszenty-Vadon-Emlékarándoklat

Augusztusban 30. alkalommal került sor a Magyar Katolikus Közösség rendezésében a Grác- Máriacelli négynapos gyalogos zarándoklatra. 1979-ben Dr. Vadon Pál orvos, cserkész-tiszt a nyugati magyarok zarándoklatára hívta barátait Máriacellbe Mindszenty József hercegprímás sírjához, hogy egy súlyosan sebesült gyermek betegágyánál tett ígéretét beváltsa. A fiatal orvos 1985-ben autóbaleset áldozata lett. Azóta a 83. sz. Nagy Lajos király cserkészcsapat, majd annak megszűnése után a Magyar Katolikus Közösség minden évben meghirdeti a Mindszenty-Vadon Emlékarándoklatot. A 15–35 fős csoportban magyarországi és amerikai barátaik is velük gyalognak. A 26. zarándoklat óta fiatalok kezében van a szervezés. Idén ismét többen a Hohe Veitsch mintegy kétezerméteren álló menedékházában töltötték a harmadik éjszakát. Több évtizedes tapasztalattal és a Stájer hegyek Máriacellbe vezető útjainak ismeretében segítettek a Szombathelyi Egyházmegye első if-

júsági zarándoklatának előkészítésében. Az ausztriai magyarok csak Grácból és Alsóőről vezetnek több napos gyalogos zarándoklatot Máriacellbe. A zarándoklat lelki vezetői között találni magyarországi atyákat is. Idén Dr. Fodor János devesceri plébános – gráci egyetemi évei alatt magyar lelkész –, volt a lelki vezető. Mivel ő az első nap után hazament, másfél nap a résztvevők vezették az elmélkedéseket, imákat. Máriacellben P. Schauer Karl superior a Kegyoltárnál fogadta és német nyelven közönte a zarándokokat. Hálaadó szentmisére szokás szerint a Szent Mihály kápolnába mentek. Ott P. Pálmai Godofréd magyar üdvözlő szavai után Mag. Molnár Ottó prelátus mutatta be a szentmisét, Mag. Holló István mondott szentbeszédet. A békéért, családjaikért, magyar népünkért imádkoztak. Hálás szívvel mondtak köszönetet Istennek és a Magyarok Nagyasszonyának a kapott kegyelmekért.

(zarándok)

ÁLLÍTSUK FÖL BETHLEN GÁBOR FEJEDELEMMÉ VÁLASZTÁSA EMLÉKJELÉT KOLOZSVÁROTT!

Bethlen Gábor Alapítvány egészalakos bronzszobor fölállítását kezdeményezi Kolozsvárott.

2013-ban, a névadó Nagy Fejedelem tiszteletére Bethlen Gábor Emlékévet hirdetett meg az Alapítvány néhány programmal. Megvalósításukhoz kérte eddigi kintetettjei segítségét. Hármunkat fölkertek az Emlékév fővédnökeinek. Úgy véljük, hogy az Emlékév alábbi célkitűzése a magyarság egészét érinti:

A Kuratórium kezdeményezte, hogy közadakozásból, s alapítványi pályázati támogatással állítsunk szobrot Bethlen Gábornak; fejedelemmé választása napján és helyszínén: 2013. október 23-án, Kolozsvárt. A szobor makettjét, Péterfy László Székelyföldről származó szobrászművész adományozta az Alapítványnak.

A fejedelem szobrának fölállítását intéző Szoborbizottság – a Bethlen Gábor-díjas (1994) Kató Béla, Erdély református püspöke vezetésével –, 2013. június 11-én Kolozsvárott alakult. Alakuló ülésükön a szobor legméltóbb, legjobb helyszíne a kolozsvári Alsóvárosi Református (Kétágú) Templom bejárati kertrésze. Ez olyan „köztér”, mely a város központi részében lévő egyházi tulajdon, ahol kerítés védi a szobrot.

A kőtalapzaton álló, 2,10 méter magas alkotás, a Nagy Fejedelem első egészalakos szobra lesz Erdélyben. A szobor elkészítése, bronzba öntése Magyarországon, a Bethlen Gábor Alapítvány támogatás-szervezésével és az alkotó, Péterfy László szobrászművész közreműködésével történik. A fölállítandó szobor adományként az Erdélyi Református Egyházkerület tulajdonába kerül; a szoborállításról erdélyi testvéreink gondoskodnak.

A szobor és a szoborállítás költsége tetemes, mintegy 25–27 Mft, s ez meghaladja a civil Alapítvány lehetőségét, erőforrásait. Nemzeti összefogásra, szolidaritásra szólítunk és kérünk mindenkit, aki segíteni tud. Nemcsak az anyagiak előteremtése miatt. Szeretnénk elérni, hogy a Nagy Fejedelem közadakozásból állított emlékjele a támogatók közreműködésével Erdély múltján és jelenén túlmutasson; öröksége, emberi példája, jövőt építő tettekre sarkalljon bennünket, utódainkat.

Kérjük honfitársainkat a Kárpát-medencében, és nemzetársainkat szerte a nagyvilágban, hogy közösségi vagy egyéni adományaikkal, közreműködésükkel járuljanak hozzá, segítsék elő, hogy e történelmi jelentőségű szoborállítás Bethlen Gábor fejedelemmé választásának évfordulóján, 2013. okt. 23-án, Kolozsvárott megvalósuljon.

A pénzadományokat az OTP Banknál vezetett „Bethlen Gábor szoboralap” önálló számlán fogadjuk. Számlaszáma: 11702036-20725602. Az adományozók nevét megörökítjük.

„Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?” (Róm. 8.31.)
Budapest – Déva – Kolozsvár, 2013. július 10-én.

A Bethlen Gábor Emlékév fővédnökei:

Böjte Csaba OFM, Kató Béla, Lezsák Sándor

A „Bethlen Gábor szoboralap” számlaszáma: 11702036-20725602

Külföldi támogatók átutalásához szükséges adatok:

IBAN: HU 82 1170 2036 2072 5602 000 000 SWIFT KÓD: OTPVHUHB DEVIZANEM: HUF Belföldi adományozók a POSTAI CSEKKEN tüntessék fel:

Az OTP-banknál vezetett „Bethlen Gábor szoboralap” számára

Minden jog fenntartva © BETHLEN GÁBOR ALAPÍTVÁNY 2013

Házavató Svédországban

Szeptember második hétvégéjén tartotta a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (SMOSZ) szokásos őszi közgyűlését, valamint az újonnan megvásárolt és már felújított Ifjúsági Központnak a házavatóját Hällebergában. A gyönyörű környezetben fekvő kicsi dél-svédországi városka ezáltal hivatalosan is részese lett a magyar életnek.

A Szövetség 2012-ben úgy döntött, hogy megvásárol egy 10.100 négyzetméteres területen fekvő, 1000 négyzetméteres ingatlant, ami két részből áll. A központi épületben található egy nagy ebédlő, bár, ipari konyha, iroda, valamint az emeleten néhány hálószoba, kényelmes társalgó és az újonnan kialakított fürdőszobák. A másik házban, ami recepcióként használt folyosóval kapcsolódik a központi épülethez, van a hálószobák többsége, egy nagy nappali, és több fürdő. 2013-ban sikerült megvenni a hällebergai ingatlant és még az év elején megkezdődtek a felújítási munkálatok, és ezáltal az eredetileg 54 személy elszállásolására alkalmas turistaszálló kapacitását kibővítették 80-ra; a fürdőszobákat teljesen felújították és újakat is építettek. Mind ezt ráadásul úgy, hogy a tavaszi táborokra már el is készültek a modernizálásokkal!

A SMOSZ további tervei között szerepel, hogy a hällebergai közösségi házat annyira fel-

fejlessék, hogy az az európai magyar szervezetek különféle ifjúsági programjain központként működhessen.

A szeptember 14-ei házavató programja, Molnár-Veress Pál és Agnes Holmqvist közreműködésével kétnyelvű Istentisztelettel kezdődött, majd az egybegyűltek átvonultak a gyülekezeti terembe, ahol az ünnepi zenés, verses összeállítást hallgathatták meg. A műsorban szót kaptak a meghívottak is: Dr. Simicskó István sportért és ifjúságért felelős államtitkár. A ház ifjúsági központként való kihasználását a nybroi polgármester, a kerületi svéd egyház-tanács elnöke és a helyi faluközösség elnöke is méltatta.

Az országos szövetség alelnöke, Feldtő Eme-se ünnepi pohárköszöntőjében azt hangsúlyozta, hogy fontos álmodni, és még fontosabb azt áldozatos munkával meg is valósítani. Az ifjúsági központ megvásárlását ugyanis sokan lehetetlennek tartották, de kitartó csapatmunkával mégis sikerült elérni ezt az álmot, és most már a sajátunkénak tekinthetjük.

Makkay Lilla nagykövetasszony a magyar és svéd együttműködés gördülékenységét emelte ki, és méltatta a szövetség összetartó munkájának gyümölcsét: az ifjúsági központot.

KANTOR JULIANNA

Tanévnyitó Kárpátalján Beregszászon is becsengettek

Kárpátalja iskoláiban az ukrán oktatási miniszter utasítása értelmében egységesen szeptember elsején tartották a tanévnyitó ünnepségeket. Így volt ez Mosonmagyaróvár testvérvárosában Beregszászon is, ahol a mostani tanévben is sikerült két gimnáziumi első osztályt indítani. Szabó Árpád igazgató elmondása szerint még mindig felvételizni kell az iskolába, s a hatvan helyre hetvennél is többen jelentkeztek.

A tanévnyitó ünnepségen jelen volt a beregszászi magyar konzul, Gajdos István, ukrainai parlamentni képviselő, s a történelmi egyházak képviselői.

Ezen az ünnepségen adták át azt a pénzjutalmat, amelyet már évek óta a legjobb tanárnak és diáknak ajánl fel Mosonmagyaróvár polgármestere. **Dr. Nagy István** sázezer forintos jutalmát távollétében Böröndi Lajos nyújtotta át a megilletődött jutalmazottaknak.

Úgy tűnik, Kárpátalját is elérte a „magyar betegség”, még júniusban, a tanévzárót követően

Újdonságok Nagytétényben

Nagy-tétény község 1950-ben vált a főváros XXII. kerületének részévé. 1975-ben, amikor vidékről ide költöztem, még disznó visított egyes téli hajnalokon a társasházunk mögötti családi házakban, mára már a települészéli hizlalda is megszűnt, mezőgazdaságiból ipari teleppé alakult. Az idő vasfoga által koptatott, mezővárosias jellegű település külső képe egyébként huzamosabb ideig alig-alig változott. Ezen módosított az a nagyszabású, elsősorban – méltóan eléggé nem dicsérhető módon – kulturális célú beruházás, ami idén nyáron valósult meg.

Augusztus 30-án *Tarlós István* Budapest főpolgármestere – a kerület vezetői, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója, a Zsidó Hitközség képviselője, előadóművészek és a létesítményt zsúfolásig megtöltő helyi polgárok társaságában, ünnepélyes rendezvénysorozat keretében – adta át rendeltetésének az ortodox izraelita imaház felújított műemlék épületében berendezett, tízezer kötetes fiókkönyvtárat. Szintén jelentős újdonság a Tétény filmszínház elhanyagolt épülete helyére emelt modern kulturális létesítmény, amely lehetőséget biztosít arra, hogy 120 személyes színháztermével és egyéb helyiségeivel együtt különféle tanfolyamok, összejövetelek, nívós pódiumműsorok bensőséges otthonává váljon. Ugyanitt hiánypótló helytörténeti gyűjtemény jött létre, amelyben elsőként a sváb hagyományokat élénken ápoló közösség életének tárgyait és néhány mesterség egykori jellegzetes eszközeit bemutató kiállítás nyílt.

Új külső és belső arculatot kapott az egykoron vendéglőként szolgáló Szelmann-ház, amelyben a Nagytétényi Polgári Kör átépítés utáni első rendezvénye *Mohácsi Sándor* festőművész alkotásainak kiállítása volt az ünnepi alkalommal, amit éjszakába nyúló utcából követett a Szent Flórián téren. A több mint 1,2 milliárd forint beruházásával – az összeg kétharmados többségét az Európai Unió bocsátotta

az iskola igazgatóját bíráló írás jelent meg a helyi lapban arról, hogy az a magyar kormányt támadó hangú beszédet mondott, s hogy állításával szemben, nincsenek magyar nyelvű bizonyítványok a Bethlen-gimnáziumban. Persze köztudott, hogy mi a különbség a magyar nyelvű bizonyítványok és az érettségi bizonyítvány között, s hogy hogyan lehet lejárato kampányt indítani valaki, vagy valakik ellen. Mindenesetre ez a közjáték is rávilágít arra, hogy lehet bármilyen kicsi egy magyar közösség, a támogatásért folytatott küzdelem egymás ellen fordítja tagjait.

Ez a közjáték mégsem árnyékolta be azt az örömet, hogy a Bethlen-gimnázium továbbra is Kárpátalja színvonalas intézménye.

A tanév hivatalos megnyitó ünnepségén az elsősök átsétáltak azon a székelykapun, amely az iskola névadójának szobra mellett található, s képviselőik a két osztály nevében fogadta meg, hogy őrzik a magyar nyelvet, s tudásukkal gyarapítják Kárpátalja magyar közösségét.

rendelkezésre – megvalósított, jelentős közterületi rekonstrukció keretében az említett utcabálnak és más rendezvényeknek otthont adó új burkolattal és virágos parkkal, pihenőpadokkal látták el a Nagyboldogasszony-templom kertjét, és a hósi emlékmű környezetét a Szentháromság téren. Új köntöst kaptak a városrész központjában lévő üzlethelyiségek is, s többféle patinás bazalt kockakő díszíti az útburkolatot. A korábban kulturális rendezvényei okán a helyiek által rendszeresen és szívesen látogatott intézmény, a Szelmann-ház, néhány nagytétényi vállalkozásnak helyet biztosító funkcióval bővült.

A kerület országgyűlési képviselője, *Németh Zoltán* hangsúlyozta, hogy a hagyományos hangulatok megőrzésével kívánták megújítani a nagytétényi városközpontot, s a tervekben a nagytétényi kastély (Európa-szerte nevezetes bútormúzeum) egyik szárnyának felújításával antik bútorkészítő és bútorrestaurátor műhely kialakítása szerepel még. *Szabolcs Attila*, a kerület polgármestere elmondta, hogy a jelentős fejlesztésre érett kerületben, a közúti és vasúti hálózatok folyamatos megújulása mellett, folyamatban van a nagytétényieket is érintő budafoki piac átalakítása, a talán nem is annyira távlati elképzelésekben pedig a sportpályák korszerűsítésére is gondolnak.

A szőlőhagyományairól és borkultúrájáról évszázadok óta ismert Budafok-Tétény (Budapest XXII. kerülete) ma is üzemelő pincéi, köztük például a restaurált Pestis kápolnát is magába foglaló Borvárossá (borászati skanzen) alakított Záborszky Pincészet felkeresése immár még gazdagabb turisztikai programmal bővíthető, hiszen a Duna-parti Kastélymúzeum és térségének műemlékei, kulturális létesítményei szintén páratlan élmények ígéretével várják az érdeklődő látogatókat.

ZSIRAI LÁSZLÓ

DR. GONDA GÁBOR

A németek kitelepítése és a magyarországi pártok

II. rész

A három – egymással szorosan összefonódó – aspektus, illetve célkitűzés a magyarországi német nemzetiséget kollektíven „a náci Németország ötödik hadoszlopaként”, „Hitler szálláscsinálóiként”, hazaárulóként, háborús bűnösként, az ország romba döntésének fő felelőseként beállító propaganda volt hivatott elpalástolni. A náciak által elkövetett borzalmakért kollektíven tették felelőssé a német kisebbség egészét, amelyhez a népcsoporton belül ténylegesen működő, 1940-től nemzetiszocialista mintára átformált szervezet, a *Volksbund* (egyoldalúan beállított) tevékenysége adta a municiót. Ez az érvrendszer szolgáltatta a hazai németiség ellen foganatosított intézkedések és szankciók sorozatának legitimációs alapját. Azt a tényt, hogy ez az 1941-re *gleichschaltolt*, és a népcsoport egészét nem is reprezentáló szervezet csupán az agresszív náci expanziós politika eszköze volt, valamint a németiség mély belső megosztottságát, a náci Németországgal szintén együttműködő magyar nemzetiszocialisták és nyilasok, továbbá az öntudatos németiséget a Harmadik Birodalomnak kiszolgáltató magyar kormánypolitika felelősségét többnyire elhallgatta a korabeli média. A nacionalista, a német kisebbség egésze ellen uszító retorikát a politika és a közélet számos szereplője magáévá tette.

1945 tavaszán a magyarországi sajtó igen intenzíven foglalkozott a „hazai svábok” kérdésével. A különböző pártokhoz köthető lapoknak a tárgyban született írásai alapján jól kivehetővé vált a politikai élet meghatározó szereplőinek e tárgyban elfoglalt álláspontja. Az etnopolitika, a földreform valamint a külső és belső migrációs nyomás metszéspontján fekvő, sokszor erős emocionális töltettel tematizált és nemzeti sorskérdésként kezelt tematikával kapcsolatban az Ideiglenes Nemzeti Kormányban, illetve a Nemzetgyűlésben reprezentált meghatározó politikai erők a következő véleményen voltak: a népi írók zömét integrálo, főként a szegényparaszti réteget és a kis fizetésű vidéki értelmiséget képviselő *Nemzeti Parasztpárt* (NPP) a nemzetiségi kérdést, a háborús részvétel felelősségének morális problematikáját demagóg módon összekötötte egy évszázados szociális problémával, jelesül a szegényparaszti–agrárproletár réteg földhöz juttatásának kérdésével. Az NPP prominensei erősen nacionalista retorikával, a nemzetiszocialisták által elkövetett borzalmakért a hazai németiség egészét „ötödik hadoszlopként” felelőssé téve, a teljes népcsoport kollektív felelősségére vonása, megbüntetése és kitelepítése mellett érveltek. „A svábokat ki fogjuk telepíteni. Távozzanak! Az nem lehet, hogy a legjobb földeket Volksbundisták foglalják el, (...) nagy birtokokon ötszobás lakásokban terpeszkedjenek. Lesz elég igényjogosult ezekre a földekre. Tiszántúl földnélküli zsellerei vagy az egyetlen éjszakán a rádióval elmenekített szerencsétlen csángók elfoglalhatják a svábok földjeit” – jelentette ki Kovács Imre, a párt egyik meghatározó egyénisége 1945. április 7-én, az NPP pártnapján (Idézi: Weidlein, Johann: *A magyarországi németiség küzdelme fennmaradásáért. Dokumentáció: 1930–1950.* Heidelberg, 1996, 290.) Ugyanő néhány héttel később szinte megismételte a párt programjává vált gondolatokat „A legradikálisabb megoldást követeljük: A svábokat egytől-egyig ki kell telepíteni az országból. (...) Takarodjanak, úgy ahogy jöttek. Egy batyuval a hátukon. (...) Németországban lesz számukra hely, éljenek az alkalommal, mint ahogy mi is élünk vele, hogy örökre megszabaduljunk tőlük”. (Kovács Imre: „Egy batyuval...” Szabad Szó, 1945. április 22.)

Az NPP által e kérdésben megütött hang – annak ellenére, hogy az ideiglenes törvényhozásban, illetve kormányban viszonylag csekély politikai erőt képviselt – programadónak és meghatározónak bizonyult. Ez leginkább annak volt betudható, hogy a nemzetközi hatalmi viszonyok alakulása miatt, a tényleges társadalmi támogatottságát jóval meghaladó politikai befolyással rendelkező *Magyar Kommunista Párt* (MKP), a földreform és hazai németiség megítélésének kérdésében lényegében átvette az NPP álláspontját. Az MKP ugyanis – amely az 1945. január 20-án aláírt fegyverszüneti megállapodás értelmében felállított, szovjet tábornokok irányításával működő, ezáltal Moszkva közvetlen beavatkozását az ország belügyeibe mintegy legitimáló, a békeszerződés aláírásáig az ország szuverenitását jelentősen korlátozó *Szövetséges Ellenőrző Bizottság* (SZEB) hathatós támogatásának köszönhette hatalmát – hiányzó társadalmi legitimációját egyrészt ideológiai és propagandisztikus eszközökkel, másrészt széles társadalmi támogatást biztosító gazdasági és szociális intézkedésekkel igyekezett megerősíteni. Az NPP-nek a németiség kitelepítésével és a földreform megvalósításával kapcsolatos radikális koncepciója teljes egészében megfelelt a kommunista érdekeinek. Ugyanakkor a várható közvetlen politikai haszonszerzésből az MKP sem akart kimaradni és főleg nem akarta, hogy a babért egyedül az NPP arassa le, ezért Gerő Ernő, az MKP egyik vezető politikusa 1945. április 18-án a Szabad Nép hasábjain kijelentette: „A Nemzeti Parasztpárt a magyar nép lelkéből beszélt, amikor kiadta a jelszót: Ki az országból a

sváb hazaárulókkal! (...) Nincs és nem lehet helyük ezeknek a sváb hazaárulóknak ebben az országban. (...) Zsiros, fekete földjük jó lesz a dolgozó magyar parasztságnak”. (Gerő Ernő: „Sváb hazaárulók.” *Szabad Nép*. 1945. április 18.)

A legnagyobb bázissal rendelkező, a birtokos parasztság és a keresztény középrétegek támogatását bíró *Független Kisgazdapárt* (FKGP) egyik legjelentősebb támasza a harmincas évek közepén még a déldunántúli német birtokos parasztság volt. Azonban a második világháború végére kialakult belpolitikai hatalmi konstellációban a Kisgazdapárt is kénytelen volt bizonyos mértékben igazodni a SZEB szovjet vezetőinek elvárásaihoz, valamint a vele koalícióban kormányzó MKP lépéseihez. Ezt az irányvonalat erősítették a párt kriptokommunista politikusai is. Ezért 1945 tavaszán az FKGP is beszállt abba a németellenes kampányba, amelynek dinamikáját az NPP és az MKP határozta meg. „*Nemzetpolitikai szempontból nem kétséges, hogy Magyarországnak érdeke, minél nagyobb számban hagyják el a németek az országot. Soha nem lesz ilyen alkalom, hogy megszabaduljunk a németektől. Ma még egy csomó igényjogosultnak nem tudunk földet adni*” – fogalmazta meg (az etnikai és a szocioökonómiai aspektusok összefonódását tükröző) álláspontját id. Antall József, kisgazdapárti politikus, a Tildy-kormány újjáépítési minisztere a kitelepítési-rendelet vitájában. (A minisztertanács 1945. december 22-i ülésének jegyzőkönyvét közli Weidlein i.m. 327-334. itt. 332.) Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a pártvezetés jelentős része a későbbiekben igyekezett differenciáltabban közelíteni a kérdéshez, ezáltal megmenteni–megőrizni az FKGP tradicionális társadalmi bázisát.

A *Magyarországi Szociáldemokrata Párt* (SZDP) alapvetően ellenezte a kollektív felelősségrevonás és kollektív büntetés elvének gyakorlati alkalmazását a magyarországi német kisebbség vonatkozásában. Ennek egyik lényeges oka – az elvi álláspont mellett – az volt, hogy az SZDP vezetőinek egy része, valamint a párt tagságának jelentős hányada (a magyar iparfejlődés sajátosságaiból kifolyólag) német származású volt. Erről, a különösen az ipari centrumokban és a bányavidékeken erős, német származású kisiparosokból, munkásokból, bányászokból stb. álló bázisról pedig a párt nem mondhatott le. Annak ellenére, hogy az SZDP kriptokommunista politikusai hajlottak az MKP-hez közeli álláspont képviselésére e kérdésben, a párt lényegében kitartott a kollektív bűnösség és felelősségre vonás elvének elvetése, és az egyéni elbírálás gyakorlatának alkalmazása mellett.

A Magyarországról kitelepített németek számára vonatkozó adatok eltérőek. Egy, az ötvenes évek második felében készült nyugatnémet dokumentáció 239.000 kitelepített magyarországi némettel számol. Ebből 170.000 személyt az amerikai zónába, 54.000 főt a szovjet megszállási övezetbe telepítettek, és 15.000 fő az Ausztriába menekülték és letelepültek száma (*Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa. Das Schicksal der Deutschen in Ungarn. II. k. Szerk.: Bundesministerium für Vertriebene, Flüchtlinge und Kriegsgeschädigte. Bonn, 1956. 72.*). Egy 1958-as hivatalos német forrás 213.196 személyt adja meg a Magyarországról kitelepítettek számát (*A Statistisches Bundesamt 1958-as adatait közli Fehér István: Az utolsó percben. Magyarország nemzetiségei. 1945–1950. Budapest, 1993. 134.*). Az aktuális németországi kutatás – amely evidenciaként kezeli a több, egymásnak sokszor ellentmondó számadat létezését, és ezt a kitelepítés kaotikus és átláthatatlan lebonyolításának tudja be – hozzávetőlegesen 200.000 magyarországi német kitelepítettet tart nyilván. Ebből 150.000 fő az amerikai, 50.000 személy a szovjet zónába szállítottak száma (*Beer, Mathias: Umsiedlung, Flucht und Vertreibung der Deutschen als internationales Problem. Zur Geschichte eines europäischen Irrwegs. Stuttgart, 2002. 21.*).

A magyar történetészek adatsorai némileg eltérnek ettől. Korom Mihály számításai szerint 125.000 főt szállítottak ki az amerikai, 38.000 személyt pedig a szovjet zónába (*Korom Mihály: Az Atlanti chartától a potsdami kollektív büntetésig. In: A magyarországi németek hozzájárulása a közös haza építéséhez. Tudományos tanácskozás az elűzés 50. évfordulóján. Szerk.: Zielbauer György. Budapest, 1996. 226.*). Balogh Sándor ennél többről, 135.655 személynek az amerikai és mintegy 50.000 főnek a szovjet megszállási övezetbe való áttelepítéséről ír (*Balogh Sándor: A magyarországi németek elhurcolása és elűzése választott hazájukból. In: Uo. 285–286.*). Zinner Tibor az utóbbi adatsorral egyetért, de az amerikai zónába kitelepítettek számát annál kevesebbre, Korom számításaihoz közelítve kb. 127.000 főre taksálja, a szovjet munkatáborokba elhurcoltakkal együtt a magyarországi németiség 1944–1948 közötti létszámvesztését pedig 225-230 ezer fő körülire becsüli (*Zinner Tibor: A magyarországi németek kitelepítése. Die Aussiedlung der Ungarndeutschen. Budapest, 2004. 117–118.*). Tóth Ágnes az 1946-ban, vagyis az ameri-

kai megszállási övezetbe kitelepített németek számát 120.000 személyre, míg az 1947–48 folyamán a szovjet zónába elűzötteket 50.000 főre tartja (*Tóth Ágnes: Telepítések Magyarországon 1945–1948 között. A németek kitelepítése, a belső népmozgások és a szlovák–magyar lakosságcsere összefüggése. Kecskemét, 1993. 190.*). Ugyanő az illegális úton Magyarországra visszatért (visszaszökött, visszaszivárgott stb.) németek létszámát 8–10 ezer személyben adja meg (*Tóth Ágnes: Hazatértek. A németországi kitelepítésből visszatért magyarországi németek megpróbáltatásainak emlékezete. Budapest, 2008. 17–18.*).

A német nemzetiség Magyarországon maradt (a kitelepítés által nem érintett, továbbá az annak végrehajtása elől otthonából elmenekült, elbujdosott, illetve az elűzetést követően a Németországból visszaszökött és otthon a teljes illegálisban vagyontalanul, hontalanként élő) tagjai jogi helyzetének rendezése érdekében a kormányzat 1950-ben rendeletet alkotott. Az 84/1950. (III. 25.) M. T. sz. rendelet kimondta, hogy az „*áttelepítésre vonatkozó rendelkezések hatálya alá eső mindazon magyarországi németek megpróbáltatásait, (...) akiknek áttelepítésére sor került ugyan, de a jelen rendelet hatályakor Magyarországon tartózkodnak (...) magyar állampolgárok és a Magyar Népköztársaságnak (...) egyenlő jogú polgárai*” (*Magyar Közlöny, 52/1950.*). A jogszabály arról is rendelkezett, hogy sem a kitelepítési rendelet, sem az azzal kapcsolatos más korlátozó, jogfosztó intézkedések nem alkal-

mazhatók többé. Kimondta ugyanakkor azt is, hogy a „*már végrehajtott hatósági intézkedések hatályukat megtartják*”, ezért a korábbi jogtalanságokra való hivatkozással kárértéítési igényt érvényesíteni nem lehetett. A rendelet több tízezer magyarországi németet érintett.

A magyar állam a második világháborút követően a területén élő német nemzeti kisebbséget kollektívan tette felelőssé a náci Németország, illetve a németiséghez tartozó személyek által elkövetett tettekért. A kollektív büntetés szándékával sújtottak egy teljes népcsoportot személyi és tulajdonjogi korlátozásokkal, vagyonekobjzással, illetve a szülőföldről történő elűzéssel. A háborús bűnösök felelősségre vonásának és megbüntetésének jogos morális igénye a háború utáni Magyarországon igazságtalanul kapcsolódott össze az etnikai homogén nemzetállam megteremtésének, a földkérdés megoldásának és a határon túli magyarok letelepítésének és földhöz juttatásának problematikájával. A németiség kitelepítésének gondolatát a magyar politikai elit számos tagja támogatta, sőt kezdeményezte. Az elűzetés tényleges megvalósulásának dimenzióját és dinamikáját – az 1945 után kialakult nemzetközi politikai konstelláció miatt – viszont a magyar politika csak részben tudta befolyásolni. A magyar állam 1946 és 1948 között kitelepítette, elűzte a területén élő német kisebbség tagjainak egy részét. E tragikus folyamatnak viszont nem csupán az érintett népcsoport, hanem az egész ország látta kárát.

Mag, SKALA TAMÁS

A CSEHSZLOVÁK-MAGYAR LAKOSSÁGCSERE MARGÓJÁRA

A két ország közötti lakosságcserét államközi egyezmény szabályozta és így központi irányítás alá került. Az egyezmény értelmében – mind az érintettek lélekszámát, mind vagyoni helyzetüket figyelembe véve – a kitelepítés kölcsönösségen alapult, valójában azonban egyenlőtlen feltételek között folyt. Az egyik legfontosabb különbség az, hogy míg a magyarországi szlovákok önként dönthettek az áttelepülés mellett, addig a szlovákiai magyar lakosság kitelepítése első sorban politikai megfontolások alapján történt. A második világháború utáni csehszlovák politikai pártok a magyar kisebbség bűnét abban határozták meg, hogy nem voltak hűek a köztársasághoz, s aktívan részt vettek annak „szétverésében”. A csehszlovák emigráció már a háború alatt kidolgozta a magyar lakosság kitelepítésének doktrínáját, s a magyar kisebbségtől való „megszabadulás” volt az a pont, ahol a különböző politikai pártok érdekei találkoztak. A csehszlovák politikuskok álma olyan köztársaság megteremtése volt, melyet csak csehek és szlovákok alkotnak, nemzetiségi kisebbségek nélkül. Ezt az álláspontot elsősorban az Edvard Beneš köréhez tartozó nemzeti demokráta képviselték, de a háború végére a kommunista politikuskok is rájöttek, hogy amennyiben szélesíteni szeretnék társadalmi támogatottságukat, nem határolódhatnak el a magyarellenességtől.

A csehszlovák külpolitika módszere – kitűzött céljai elérésére érdekében – minden esetben a zsarolás, a megfélemlítés alkalmazása volt, bízva abban, hogy ott áll mögötte, mint „nagy szláv testvér” a Szovjetunió. Ezt a politikát igen következetesen és sikeresen is alkalmazta. A potsdami konferencia után a csehszlovák fél arra az álláspontra jutott, hogy kényszeríteni kell a magyar kormányt egy lakosságcsere megkötésére. A magyar kormány ebben az időben még politikailag elszigetelt, a nagyhatalmak pedig a véres, sok millió embervesztéssel járó háború után nem érezték át ennek a súlyát. Mivel a jogfosztó intézkedések Csehszlovákiában megtörténtek, félő volt, hogy a határ

mellett élő tömbmagyarságot széttelepítik, mivel az érintkezett a magyar állammal. A csehszlovák fél saját értelmezése szerint megpróbálta elejét venni minden későbbi, magyar fél részéről induló irreudenta, terület-foglalásra adódó alkalomnak. A deportálások megkezdésével – mivel a csehszlovák fél nem szavatolt semmilyen kisebbségi jogokat – a magyar kormány nem tehetett mást, mint tárgyalóasztalhoz ült, és a magyar kisebbség védelmében megkötötte az 1946. február 27-ei lakosságcsere egyezményt.

Az egyezmény értelmében Csehszlovákia Magyarország területén propaganda tevékenységet fejthetett ki a szlovák lakosság megnyerésének érdekében. A propaganda időszak alatt a Csehszlovák Áttelepítési Bizottság tagjai toborzó gyűléseket, nyelvtanfolyamokat és kultüresteket szerveztek, szórólapokat osztottak, a rádió és sajtó is rendelkezésükre állt. A Csehszlovák Áttelepítési Bizottság tagjai toborzótújjaikon megjelentek a településeken, megkezdtek propagandamunkájukat és a jelentkeztettek összeírását. „*Volt ott biblia, szlovák könyvek. Anyukám is megtanult belőle imádkozni. A faluban mindenki római katolikus volt és az írás-olvasás nagy újdonságnak számított szlovákuul. Édesapám is beiratkozott, tőlünk gazdagabbak is, és még többen olyanok, akiknek semmijük se volt. A testvérei, akik otthon maradtak, ezek mind beiratkoztak, majd később visszatartkoztak. Senki, se mondta nekünk, hogy az itteni magyarokkal mi van. Azt mondták, hogy a két ország közötti megegyezés. Vót aki azt mondta: summás vótam, ennél rosszabb már nem lehet.*” Ezekkel az akciókkal egyrészt az érzelmekre szerettek volna hatni, mint az egyik szórólap címe is mutatja: „*Mat’ volá roztratenych synov*” (Az anya hívja szétszóródott fiait). Ezek voltak azok a szlovákok, akiket a nemzeti meggyőződés vezetett, de a propaganda hatására jóval többen voltak azok a szegényebb sorban élők, akik gazdasági érdekből döntöttek az áttelepülés mellett.

Folytatjuk

MAGYARKÉNT HOLLANDIÁBAN

Piri Zoltán életútja

Milyen világból és milyen okokból kerültél Ausztriába?

Kis faluban, Szergényben laktam. Szüleim paraszt emberek voltak. Nagyon nehéz volt az élet az 50-es évek első felében. A beszolgáltatások következtében minden évben szegényebbek lettünk. Szerettem volna tovább tanulni, de nem volt ehhez anyagi fedezet. Az általános iskola befejezése után kényszerből a családi gazdaságban dolgoztam. Miután 1956. november 4-én a forradalmat a szovjet csapatok leverték, megszűnt számomra minden kilátás, hogy Magyarországon boldoguljak. Ezek után döntöttem úgy, elhagynom az országot.

Magyarországon kezdted, Iselsbergben fejezted be a középiskolát. Mi volt különbség a két világ között?

Csak nyolc általánossal kerültem Ausztriába. A középiskolát Gränben, Reute mellett, Tirolban kezdtem. Tizennyolcan voltunk elsősök, de csak ketten érettségiztünk négy évvel később Iselsbergben. A lemorzsolódás oka nem a képességben rejtett, hanem a bezárt-ságban, a társadalmi elkülönülésben. Magyar internátusban éltünk egy számunkra még mindig idegen országban. Gränből Iselsbergbe eljutni volt még egy megállóm, Wiesenhof, Innsbruck mellett. Iselsbergbe kerültem, a Königin Juliana Schule-ba, melyet a hollandok tartottak fenn. Ott fejeztem be a középiskolát hivatalos osztrák reálgimnáziumi érettségivel.

Érettségi után Hollandiába kerültél.

Már Iselsbergben megjelent két bécsi továbbtanulási szakember, aki nekem a Mezőgazdasági Főiskolát (Hochschule für Bodenkultur) ajánlotta. Gondolom döntésüket az is befolyásolta, hogy én paraszt származású vagyok. Nekem egyetlen szak nem állt messzebb ennél a főiskolai ajánlásnál. Éppen ebből a világból menekültem. Nem foglalkoztam sokat az ajánlással, mert időközben kérelmem volt a World University Service-nél egy angliai ösztöndíjra. Iskolánk három ösztöndíjra kapott ígéretet, és négyen voltunk a jelentkezők. A négy jelentkező között én rendelkeztem a második legjobb érettségi bizonyítvánnyal, de mégis én estem ki.

Miután az iselsbergi Königin Juliana Schule igazgatója Dr. Frans Visser, tudomást szerzett helyzetemről, közbelépett az érdekemben a hollandiai Universitair Asyl Fonds-nál (Egyetemi Menekült Alap), hogy vegyem fel ösztöndíjasaik közé. 1960. novemberében kaptam is tíz napra szóló meghívást Hollandiába, hogy az Alapítvány megismerkedjen velem és képességeimmel. Pozitív psycho-technikai teszt letétele és történet-tudományi felmérés után 1961 februárjában kaptam értesítést, hogy megkaphatom az Alap ösztöndíját és utazhatok Hollandiába.

Mindjárt az egyetemre iratkoztál be, vagy volt átmeneti idő?

1961. április 4-én érkeztem Hollandiába. Intenzíven tanultam a holland nyelvet és igyekeztem megismerkedni a holland történelemmel, melyről jóformán semmit sem tudtam. 1961 szeptemberében kezdődött számomra a holland egyetemi oktatás.

Milyen szakon végeztél?

Diplomaszerzésemhez a Legújabbkori Történelmet, azaz a 20. század történelmét választottam.

Diplomával a kezeden sikerült képzettségednek megfelelő állásban elhelyezkedni?

Kutatóként szerettem volna dolgozni az egyetemen, vagy valamelyik történettudományi intézetben. Ennek érdekében egy éven át heti 30 órás intenzivitással az orosz nyelvet is tanultam a Szláv Nyelvek tanszékén. Közeledve tanulmányaim végéhez, mellékszakként felvettem a történelem tanítás didaktikáját. Végül is gimnáziumi tanárként kaptam állást. Visszatekintve nem bántam meg ezt a választást.

Hol – és megítélésed szerint – mennyire volt sikeres tanári pályád?

Harminckét évet tanítottam, ebből az utolsó harmincat Gouda-ban, a híres sajtvárosban. Az iskolám Református Liceum volt, míg én evangélikus vagyok és feleségem katolikus, de ebből kifolyólag sosem volt problémám. A Liceum két fajta iskolatípust foglalt magában. Az egyik öt éves képzést adott és főiskolai továbbtanuláshoz nyújtott diplomát. A másik hat éves volt és egyetemi felvételre jogosította a végzős diákok.

Jól éreztem magam az iskolában. Tudásom szerint igyekeztem tanítványaimnak átadni történelmi szemléletemet és tárgyi ismereteimet. Mindig vigyáztam arra, hogy ne indoktrináljak. Ne a személyes véleményem állítsam be tényként. Tanári pályám alatt egyetlen egyszer sem fordult elő, hogy diák, szülő, vagy kolléga kifogásolta volna magyarmivoltomat. Hollandiában egyrészt nehéz megmaradnunk magyarnak, mert a hollandok szeretnek minket, másrészt könnyű megmaradni magyarnak, mert a hollandok elfogadják magyarságunkat. Elvárásuk a társadalmi beilleszkedés és nem a beolvasztás.

Nyugdíjazásodkor iskolatermet neveztek el Rólad.

Magyarázatot erre a kérdésre nem tudok adni azért sem, mert iskolám történetében ez volt az első alkalom, hogy valakiről tantermet neveztek el. A búcsúztatás, mint általában az aulában történt, majd a törté-

nelmi szekció vezetője felkérte a résztvevőket, hogy menjenek fel az első emeletre, a tanári szoba közvetlen szomszédságába, ahol Piri Zoltán kolléga az utolsó években tanított. Nem tudtam mire vólni a dolgot, de követtem a többieket. A falon, az ajtó mellett valami le volt fedve piros-fehér-zöld zászlóval. Miután mindenki, aki befért, megérkezett a terembe, két kollégám eljátszotta a magyar himnuszt, majd felkértek engem, hogy leplezzem le a falí réztáblát, melyen az állt, hogy *Zoltán Terem* (Zoltanzaal). Ma sem tudom, hogy miért kaptam. Tettem tudásom szerint becsülettel a munkámat, mint legtöbbször.

Milyen más elismerésben, kitüntetésben volt részed?

A legnagyobb elismerést huszonöt éves koromban kaptam, amikor az Utrechti Történelmi Egyetemista Egyesület vezetősége felkért, hogy 1966-ban legyek a negyven éves jubiláló Egyesület öttagú komissziójának az elnöke. Nem tudtam, hogy elfogadhatom-e a megiszteltetést, mert a jubileumi év aktivitásai természetesen tanulmányaimat hátráltatnák. Az ösztöndíjat adó alapítvány vezetősége végül meggyőződött, hogy ennek a tisztségnek az elfogadása és a vele járó sok aktivitás jó hatással lesz a holland társadalmi beilleszkedésemre, tehát fogadjam csak el nyugodton. Nagyon szép évré tekinthetek vissza: előadások, díszvacsora a városi színház dísztermében, galából egy kastélyban, stb. Sosem mondta el senki megválasztásom okát, de gondolom és remélem, hogy diáktársaim a megválasztásommal akartak tisztelni az 1956-os magyar forradalomnak, tíz évvel annak vérbefojtása alkalmából.

1994-ben kaptam a magyar köztársasági elnöktől a köztársaság civil fokozatú tiszti keresztjét, miután öt éven át segítettam szervezni a holland parlament által pénzzel támogatott demokratizáló programot magyar önkormányzati és parlamenti politikusoknak Hollandiában. Több ismert politikus járt a program keretében Hollandiában. A legismertebbek közülük Herényi Károly és Hende Csaba. Az utolsó évben az akkori magyar külügyminiszter Dr. Jeszenszky Géza is meglátogatta hollandiai programunkat. Valószínűleg az ő előterjesztésére kaptam az állami kitüntetést.

2010-ben Celdömölk Város Önkormányzata köszönte meg iskolabútor szállítványaimat emlékéremmel és díszoklevéllel, majd egy évvel később a Református Konvent tette ugyanezt.

Hollandiában beépültél az ottani magyar közösségbe. Egészen természetes volt ez számodra?

Ideérkezésem első évében már felvettem a kapcsolatot a helyi magyar protestáns gyülekezettel, majd a Mikes Kelemen Körrel. Számomra ez akkor épp úgy, mint ma, természetes dolog.

Az évtizedek folyamán – gondolom – a Holland társadalomban is megvetteted lábadat. Milyen kapcsolatokra tettél szert?

Tagja lettem holland diákegyesületnek és több sportklubnak. További szereplésem főleg magyar viszonylatban jött létre. Több mint húsz éve tagja vagyok a holland írószövetség magyar irodalmi fordításokat megítő bizottságának

Mióta és milyen szerepet viszel a hollandiai magyar közösségi életben?

Aktív tagja vagyok a Mikes Kelemen Körnek ideérkezésem óta. Négy évben vállaltam vezetőségi szerepet. 1966-ban a Mikes titkára voltam, majd a következő évben az elnöke. 1976-ban és 1977-ben a Kör elnöke lettem. 1976-tól szerepet vállaltam a Tanulmányi Hetek előadásainak könyvbeli kiadásában is.

1980–1981-ben voltam először a Hollandiai Magyar Szövetség elnöke, amely funkciót két éve újra magamra vállaltam.

A Hollandiai Magyar Szövetség révén tagja vagy a NYEOMSZSZ elnökségének. Hogyan látod ennek a kontinentális szövetségnek rendeltetését?

Nagyon fontosnak tartom. Szükség van ilyen szerveződésre, amely a nyugati magyarság munkáját segíti és koordinálja. Hasonlóan fontosnak tartom, hogy legyen olyan szervezetünk, amely a tagországokat képviseli a mindenkor magyar kormányánál. ANYEOMSZSZ-ne folytatson pártpolitikát, de hallassa hangját minden összmagyarságunkat, főleg a kisebbségben élő Kárpát-medencei magyarokat érintő jelenségben.

Látsz-e jövőt a nyugati magyarság előtt?

Saját egzisztenciánk megteremtése után ne felejtjük el szülőhazánkat, a Kárpát-medencei magyarságot. Segítsük őket, amíg erre szükség van. Sajnos ez a közeljövőben még nem fog megváltozni.

Mik a jövőbeli terveid?

Két tanulmányom jelent meg Magyarországon Bethlen Gábor külpolitikájával kapcsolatban.

Az első 1999-ben a Történelmi Szemlében; címe: *Bethlen Gábor fejedelem útja a Hágai Szövetségbe.*

A második a debreceni egyetem kiadásában látott napvilágot. *Cornelis Haga konstantinápolyi holland követ befolyása Bethlen Gábor külpolitikájára*” c?m alatt. Szeretnék még egy hosszabb tanulmányt megjelentetni Bethlen Gábor második házasságával kapcsolatban, melyben fontos szerepet szánok a történelmi és politikai háttérnek.

P. Vass György S. J.

1928. április 1. – 2013. július 28.

Az innsbrucki magyarok újra szegényebbé váltak. Páter Vass György, vagy ahogyan magunk közt szoktuk nevezni, a mi Gyurink vagy Gyurkánk, az örökkévalóságba való átköltözésével nagy hézagot hagy maga után. Hiányozni fognak tudományosan megalapozott nézetei, mélyenszántó, keresztény-toleráns gondolkodásmódja, példaadó, őszinte egyénisége, kiegyenlítő, megnyugtató kisugárása. Hiányozni fog, mint közösségünk támasza, összetartó személyisége, sokunknak pedig mint barátja.

P. Vass Budapestén született. Édesapját már 12 éves korában elvesztette. Elemi iskoláját Budapestén, úgyszintén a gimnáziumot is ott, az Érseki Katolikus (ma Rákóczi) Gimnáziumban végezte, ahol 1946-ban leérettségizett. Ugyanebben az évben belépett a Jezsuita Rendbe. A noviciátus után 1949-ben a Rend Nyugatra küldte. A határon feketén menekült át, mint sok fiatal rendtársa is. Rendi tanulmányait Olaszországban és Belgiumban (filozófia), Németországban (ifjúsági nevelő), majd Angliában (Heythrop College-ban, teológia) végezte. 1957-ben szentelték pappá. Utolsó próbaévét Wales-ben, teológiai doktori tanulmányait 1960 és 62 között a római Gregoriánán végezte, illetve zárta le. 1962-től 1976-ig először mint a dogmatikus teológia docense, majd mint professzora működött az angliai Heythrop College-ban. Ebben az időben lelkipásztorként is törődött az Angliában élő magyar menekültekkel. 1976-ban az innsbrucki egyetem meghívta a dogmatikus és ökumenikus teológia tanszékére egyetemi tanárnak. Itt tanított 1996-ban bekövetkezett nyugdíjaztatásáig.

Nyugdíjas idejét sokoldalúan használta. Több évig dolgozott innsbrucki elődje, Karl Rahner műveinek, illetve teológiájának az angol nyelvbe, az angol kultúrába való átültetésén. E munkájának eredménye lett az az őt kötetes mű, amely “Understanding Karl Rahner” címmel jelent meg Angliában. Ez volt – úgy gondolom, legfontosabb publikációja. Tudományos, akadémikus munkája mellett fontosnak tartotta szerzetesi, illetve papi hivatásának gyakorlását is. Így 2002 és 2007 között mint nyugdíjas egyetemi tanár plébánosként működött egy Seefeld melletti falucskában, Reith-ben. Ugyanakkor az innsbrucki magyar egyház-közösség lelkeségét is elvállalta, amelyet kimondottan szívügyének tekintett. Ezen kívül, az angol nyelvű turistáknak és Tirolban élő személyeknek hosszú időn keresztül angol miséket tartott az innsbrucki jezsuita templomban.

Zádor István (1933–1960) emlékezete

Mi magyarok, szeretjük az évfordulókat. Talán túlságosan is. Mekkora parádéval, milyen csinnadrattával ünnepelünk egy-egy nemzeti (politikai, vagy akár irodalmi) évfordulót! Vannak azonban személyes évfordulóink, amelyekről csendben, magunkban emlékezünk meg. Ezek közé tartozik Zádor István közgazdász, ötvenhatos magyar menekült halálának évfordulója – ő ötvenhárom éve, 1960 februárjában ment el örökre.

Ha valaki majd egyszer megírja a nyugati magyar emigráció teljes történetét, külön kell benne foglalkoznia az ún. „oxfordi csoport”-tal. 1957-ben mintegy 25 magyar diáknak nyílt alkalm, hogy megkezdje vagy folytassa egyetemi tanulmányait Oxfordban. Ennek a csoportnak a magját már Bécsben kiválogatott fiatalok alkották, olyanok, akiket főleg a human tárgyak érdekeltek, azokat akar-ták tovább tanulni Angliában. Voltak néhányan, akik valamivel később csatlakoztak a csoporthoz. A kötelező nyelvtanfolyam, illetve nyelvvizsga után mindenki azonnal ösztöndíjat kapott és kollégiumi kényelemben kezdetett munkához. Mi, a legkorábbi oxfordi magyarok, Zádor Istvánt tartottuk legeszesebb emberünknek.

István öccsével, a matematikus Palival együtt jött ki Bécsbe, s került Oxfordba. Polgári származású, de baloldali elkötelezettségű emberek voltak mindketten, Nagy Imre feltétlen hívei. Istvánról (aki nagyon fiatalon párttag lett) tudtam, hogy a forradalom alatt az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság összekötője volt Győrben Szigethy Attila mellett – később nagyon megrázta őt a letartóztatásból öngyilkosságba menekülő Szigethy halála. István közgazdásznak készült, de kiváló politikai elemző is lehetett volna. Már Budapestén elvégezte a közgazdasági egyetemet, de azért Oxfordban a Trinity College tagjaként újra beiratkozott közgazdaság szakra. Rajta kívül a legműveltebb oxfordi magyar Krassó Miklós volt, akivel mindenről lehetett beszélgetni, de aki valahogy nem vette tudomásul a külvilág követelményeit és képtelen volt megszervezni saját munkáját és életét. Zádor Pista azonban, ahogy azt szokták mondani „mindkét lábbal a valóság talaján állt” és a politikáról sem filozófiai távlatban, hanem lényeglátó pontossággal tudott nyilatkozni.

Ez fontos volt nekünk, hiszen emigrációnk első két évében legtöbben még a politika búvkörében éltünk. Egyáltalán nem volt mindegy számunkra, mi történik Kádárék Magyarországn, megpróbáltunk a tömeges megtorlás mellett bevezetett álfreformokból-könnyítések-ből valamiféle jövőképet kiemelni. A legbiggadtabb és a közeljövőt illetően nem túl optimista analízist akkoriban Zádor Istvántól lehetett kapni. Jóllehet kevés írása je-

Egy másik fontos ténykedési területe a Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom – Pax Romana volt. Nem csupán az innsbrucki Pax Romana csoportnak volt fontos támasza és lelki tanácsadója, hanem Békés Gellért OSB halála után az egész nyugati Magyar Pax Romana mozgalomé is, amely több száz keresztény magyar értelmiségi embert fogott össze. Mint az ökumenikus teológia tanára ő az egyik ideális képviselője lett a Pax Romana mozgalom és az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, illetve az Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencia között létrejött ökumenikus kapcsolatoknak. Mindkét részlről és együttesen is szívesen látott, keresett, nagyra becsült előadó volt.

P. Vass György életútjának külső ismérvei már sejtetik talán, hogy mögöttük egy rendkívüli egyéniség búj meg. Röviden talán így tudnám jellemezni: Jezsuita hivatása, tudományos képzettsége és hiteles keresztény életmódja egy autentikus, harmonikus, meggyőző egységet képeztek. Elsősorban innen eredhetett általános elfogadottsága, tekintélye és nagyra becsültsége. Önellenmondás nélküli személyiség csak ritkán fordul elő. Az én szememben ő ilyen volt. Ezt bizonyítja többek között, ahogyan sorozatos betegségeit viselte: hihetetlen türelemmel anélkül, hogy hitében megrendült volna. (Becslésem szerint legalább 30 éven át szenvedett több-kevesebb intenzitással, különböző súlyos betegségekből!) Példaadó jellemét az is bizonyítja, hogy a nehézségek ellenére sem veszítette el finom, mélyremenő humorát. Talán egy személyes élmény: Körülbelül két évvel ezelőtt lehetett, hogy egy akkori betegségéről beszélgettünk. Én megjegyeztem tapintatlanul: “tudod Gyuri, aki ennyi bajt kibír, mint Te, annak nem lehet komoly baja”. Sértődés helyett nagyot nevetett. Még egy jel: ennyi szenvedés hatására az emberek gyakran morcos-sá, nehezen elviselhetővé válnak, némelyikük kiállhatatlanná. Gyuri megmaradt még az utolsó nehéz operációja után is türelmes, szeretetre méltó, mosolygós embernek, amilyen mindig volt. Még két nappal a halála előtt is így láttam őt – utoljára.

Temetésén az innsbrucki, nagyméretű jezsuita templom megtelt gyászoló résztvevőkkel. Rendtársak, pap-társak, laikusok, fiatalok, öregek, tiroliak, magyarok Németországból, Magyarországról, Ausztriából jöttek el, hogy elbúcsúzzanak tőle és kifejezzék elismerésüket, szeretetüket. Teljesítettük egyik utolsó kívánságát is: A szertartás utolsó aktusaként, már útban a kriptá felé elénekeltük neki a Boldogasszony Anyánk-at.

Az Isten áldja és nyugosztalja boldogságban.

SENTKERESZTY GYÖRGY

lent meg (egy-kettő a londoni *Irodalmi Újság*ban, egy a müncheni *Új látóhatár*-ban, illetve egy, a *Tanulmányok a magyar forradalomról* c. 1966-os ugyancsak müncheni kötetben), mindig érdemes volt odafigyelni arra, amit István mond. Ezt fényesen bizonyította a Mikes Kelemen körben, az első, doorni „nemzetközi” Tanulmányi Napokon elmondott kiváló elenzése az ötvenhatos forradalomról. Istvánban, két mindannyian láttuk és tudtuk, jelentős politológus veszett el.

De az irodalom is érdekelte, szívesen olvasta verseinket, írásainkat. Nem egyszer üldögélt nálam kéziratok fölött a St. Antony’s College-ban skót whisky mellett. Ilyenkor mindig értékeltem széles körű tájékozottságát, okosságát és kesernyés humorát is. Lehet, hogy tőle hallottam először Kierkegaardról, akit István (a korábbi hegeli dialektika ellenszereként) akkoriban sokat olvasott. Az újabbkori magyar szerzők közül Zádor Bibó Istvánt szerettem legjobban és úgy emlékszem, Szabó Zoltánnal folytatott élénk eszmecseréket az akkor még bebörtönzött (de Londonban 1960-ban már kiadott) Bibóról – mindketten fájlalták, hogy ez a szerző ritkaság számba ment Magyarországon, ahol mindig jobban hódított a politikai retorika, mint az alapos, tárgyilagos helyzetelemzés. Azt hiszem, nem tévedek, ha úgy gondolom, Szabó Zoltán is Zádor Istvánt becsülte legtovábbra az oxfordiak közül.

Én 1959 decemberében átköltöztem Oxfordból Londonba, s ezért nem voltam ott, amikor pár hónapra rá, 1960 februárjában felhívtak telefonon – István öngyilkos lett! Méghozzá úgy, hogy nyitva hagyta a gáztűzhelyet és nagy adag altatót is vett be hozzá. Bár voltak, akik halálában a szovjet kémszolgálat kezét látták, minden valószínűség szerint István depressziós rohamában lett öngyilkos. Halálával, úgy éreztem, lezárult ifjúságunk egy színes, izgalmas korszaka. Bár másfél év múlva még visszamentem Oxfordba disszertációmat befejezni, s ott éltem 1963-ig, a hajdani magyar csoport szétszórt, ki Amerikába tartott, ki a kontinensre. Az évekig virágzó oxfordi Magyar Klub is megszűntette működését. Mintha csak István személye tartott volna igazán össze bennünket, ötvenhatos magyar diákokat.

Váratlan halálára, vesztésünkre, én rövid versben reagáltam. Ez a londoni *Irodalmi Újság*-ban jelent meg és nem keltett különösebb feltűnést. Hogyha ma mégis idézem, az a befejező sorok miatt van: „Emberek,/ ne siesse-tek itélni./ Arcára emlékezzetek”. Szeretném, ha nemcsak Zádor István arcát, rövid, de tartalmas életét is megőriznénk emlékezetünkben. Mindössze huszonhét évet élt.

GÓMÖRI GYÖRGY

Az ISTVÁN, A KIRÁLY budapesti előadása

Szörényi Levente és Bródy János 1983. augusztus 20-án, a városligeti királydombon bemutatott történelmi rockoperája elementáris erővel robbant be a magyar kulturális életbe. Felrázta a kádári gulyáskommunizmusban elfásult társadalmat, kiengedte a szellemet a palackból, megnyitotta a rendszerváltáshoz vezető utat. Az emberek rájöttek, lehet gondolkodni és beszélni szabadságról, magyarságról, alapvető emberi értékekről. Zseniális alkotás kitűnő zenével, tartalmas gondolatokkal, magyar sorskérdések és általános emberi problémák felvetésével. Egyszerre tartalmaz mély filozofikus gondolatokat, humoros, könnyed fordulatokat, bemutatja a magyarság ezeréves történelmi vívódásait. Harminc éve folyamatosan játsszák, minden generációt megszólít. Az István, a király mára örök értékű, klasszikus nemzeti rockoperává vált.

Tíz évvel ezelőtt, a huszadik évfordulón én is igyekeztem hozzájárulni e remekmű sikersorozatához. Zágrábi nagykövetségként három évig harcoltam anyagi forrásokért, hogy bemutathassuk Horvátországban is az István, a királyt. Végül 2003. június 28-án a kétezer éves pulai arénában háromezer néző előtt került színre az ezeréves magyar történet. Átütő sikert aratott a darab. Elkötelezett híve vagyok nemzeti rockoperánknak, a szerzőpárnak, a teljes Szörényi családnak. Mindezek indokolják, hogy megszólaljak a harmincéves jubileumi előadás után.

Amikor meghallottam, hogy Alföldi Róbert rendezi a jubileumi előadást, semmiféle fenntartás nem volt bennem. Tehetséges rendezőnek tartom, kíváncsi várakozással néztem elébe. Augusztus 30-ra kaptam jegyet. A szegedi előadások után azonban olyan botrányhangulat alakult ki, elítélő kritikadömping látott napvilágot, hogy bevallom, előítéletekkel terhelten mentem el a Papp László Sportaréába. Az első felvonás után a szünetben azt mondtam a szerzőknek és a producereknek, kellemesen csalódtam, bár sok minden nem tetszik nekem, de botrányra nincs ok. Az előadás végén azonban

már mindent másként láttam. Amikor a „koronázás” végén Asztrik püspök a magasba emelt pódiumról villámló szemekkel Istvánra üvöltötte rekedt hangon az áment, és a börtönként, vagy ketreceként a koronába zárt magyarok menekülésre vágyakozva felugráltak a korona belső rácsos falára, majd beletörődve sorsukba, elcsüggedve, érzelmek nélkül, fásultan elénekeltek a himnuszt, magamba roskadtam.

Ismereteim szerint a szerzők arra inspirálták a rendezőt, hogy az előadás a mának szóljon, a sorskérdéseket, problémákat helyezze a mai társadalmi összefüggésekbe. Ez rendjén is van. A rendező azonban messze túllőtt ezen a célon, drasztikusan, elfogadhatatlan brutalitással mutatta be azokat a dilemmákat és visszasságokat, amelyeket a szerzők harminc éve megfogalmaztak, és amelyeket eddig kivétel nélkül minden előadás felmutatott megfelelő formában.

Az előadás színikritikai, szakmai megítélése nem az én dolgom. Nézhető volt, a dalok többé-kevésbé élvezhetőek voltak. De milyen üzeneteket fogalmazott meg a jubileumi produkció?

Az első üzenet a drasztikusan kemény egyházellenesség. Ha ez az előadás a mának szól, akkor kinek címezte ezt Alföldi? Ferenc pápának, vagy a mai magyar történelmi egyházaknak? Az eredeti darabban benne van az egyházak kritikája, a középkori, István korabeli egyházé, de nem vonta kétségbe a kereszténység eredeti jó szándékát, nemes küldetését. Az elmúlt 1500 évben az egyházak elkövettek számos hibát és bűnt, az inkvizíciótól a vallásháborúig, de ma nem csak hirdetik a szeretetet és a békét, hanem gyakorolják is azt. Asztrik püspök uralja az egész előadást. Gestapo-főnökként jelenik meg a legelején, és úgy kövön el a nézőtől. Végtelenül ellenszenves, kegyetlen, érzelmek nélkül uralkodó diktátor. Istvánt csak utasítja és lenézi. A vörösen izzó keresztiek fegyverré válnak, velük verik, ölik, döngölik földbe a magyarokat a csuklyás szerzetesek.

A második üzenet: a magyarok primitívek, tehetségtelenek, aljasok és nevetségések. Koppány népe négykézláb állva a földről eszik, mint az állatok. A táltos gusztustalan, véres pofájú, nevetségesen ugráló, drogos alak. Emberei, a dobosok, kopasz fejű, véres arcú figurák. A magyarok, István népe, Koppány emberei egyaránt, tehetetlen csorda, akiket fekete ruhás gárdisták, vagy vörös kereszttel fenyegető papok lökdösnék jobbra-balra. Ellenállás nincs, csak menekülés, földre zuhanás, megadás. Tehetetlen, mindenre alkalmatlan tömeg. A magyarok aljasak: ezt már csak finoman üzeni a rendező, nem mindenki veszi észre. Sur, Solt és Bese, a három aljas főúr „reprezentálja” a magyar elitet: csak ők viselnek bocskait, senki más. Ők az elmúlt század(ok) levitézlett „magyarkodói”. A magyarok bohócok: amikor a két regös kiszáll az 1983-as rendszámú Trabantból, kitör a harsány nevetés a nézőtérben. Idétlenül ugrálva emlékeznek a magyar hagyományokra, idézik fel őseik emlékét, apró piros-féhér-zöld papírzászlócskákat lengetve, amíg Sarolt el nem zavarja őket.

Ez az előadás teljes mértékben történelmietlen. Istvánt tehetetlen, akarat nélküli, az anyja és Asztrik püspök között vergődő, szánalomra méltó alaknak állítja be. Tekintete az elejétől a végéig zavart, kétségbeesett, rosszra nézni. Még királlyá koronázásakor sem emeli fel a fejét. A darab persze arról szól, hogy István kétségek között vergődik, emészt magát a testvérháború miatt, de harcol, amikor az már elkerülhetetlen, ugyanakkor hajlik megbocsátásra és szeretetre. Tehát igazi uralkodó és bölcs, érző szívű ember. Alföldi Róbertet az egyáltalán nem zavarja, hogy István 41 évig uralkodott, ebből 38 évig koronázott király volt, létre hozott egy birodalmat, mely ötszáz évig Európa meghatározó hatalma volt, és amely visszaverte a német, török és más hódító törekvéseket. Úgy állítja be az ezer év előtti eseményeket, mintha a kegyet-

len németek (SS egyenruhára emlékeztető, állítólag mai német katonai öltözetben feszítő tisztek és géppisztollyal a magyarokat halomra lövöldöző maszkos kommandósok) leigázták volna, és rabszjira fűzték volna elődeinket.

Nem tudom, jó üzenet-e ez a mának, de egyszerűen nem igaz. Igaz, hogy Szent István Gizella révén német segítséget vett igénybe a lázadások leverésére, de később már ellenségnek tekintette a németeket. Amikor 1030-ban II. Konrád megtámadta Magyarországot, fényes győzelmet aratott felette, kiverte az országból a betolakodókat. Istvánnal ellentétben Koppány figuráját nem írta át a rendező. Koppány majdnem ugyanúgy szerethető, mint az elmúlt harminc évben, csak az a nagy különbség, hogy nincs mögötte senki. Torda és Laborc nevetségés alakok. Népe gyáva, tehetetlen, a vad papok és a kegyetlen németek elől menekülnek. Az egyetlen „harci” jelenetben kaszával és nyilakkal állnak, mint egy birkanyáj, a németek pedig géppisztollyal kaszabolják le őket.

A 2013. augusztusi előadások nem rombolhatják le az István, a király nimbuszát. Szörényi Levente és Bródy János által megírt és megálmodott rockopera a magyar nemzeti kultúra örök érvényű, megbecsült darabja marad.

CSÓTI GYÖRGY

TANDORI: 75

(„*Ne add lejjebb. Le ne. Fel ne add. Fel ne.*”)

Tandori Dezső élete immár háromnegyedszázados. Költészete: új korszak(ok)at létrehozó (a lét itt bölcséletileg is értendő) verskötetei, gyermekversei, amelyek elgondolkodtatnák a (gyermekszívű) felnőtteket, világirodalom-történetet honosító fordításai, új műfajú bűnügyi történetei, a horroret és a fantasztikumot is megcélzó prózája, önéletrajzai, makacs önértelmező helyzetmagyarázatai, szabálytalan színművei (itt hagyom abba a felsorolást) olyképpen tagolódnak be az egyetemes irodalomtörténetek közé, mintha mindig is ott lettek volna, mintha egy (sokféle) megszólalás ismerősként, rokon hangzatként csendülne föl, mintha elődei kortársai lennének, s mintha állandó buzgólkodása során sokaknak boldog őseként, mindenki ismerőseként élné az irodalom révén kiáradó életét. Tandori nem tud leírni egyetlen sort sem, hogy ne keltene föl a gyanút: utal valamire, ami más formában, más hangszíval elhangzott, a magáévá birtokolt korábban fölsengő szózatot; aztán hamar kitetszik, többé-kevésbé annyi állítható, hogy alaposan körülnézett a világ irodalmaiban, különösen érzékeny látással a magyar irodalomban. S nem újra-mondta a már mondottat, nem egyszerűen „inter-textualizált”, hanem miközben – idézőjellel vagy anélkül, megnevezve vagy csupán sejtetve – lehetővé teszi, hogy ki-ki ráismerjen a Tandori-szöveg mögött megbúvó szövegrétegekre/emlékekre, előáll a maga változatával, a maga „olvását”-ával, előd-szövegek/költők szabad vegyértékeihez kapcsolódva megalkotja azt, aminek lehetősége ugyan benne rejtett az „ős”-szövegben, de amely mindaddig kibontatlan-felfedezetlen maradt, amíg Tandori értő kézzel nem fejtette le a fölöslegeset, nem illesztette saját elképzelései közé, nem fűzte tovább a szavak, történetek, gondolatok szálait.

Az alcímben utolsó sorával idézett vers (Semmibajlódni!) egy „öngondolkodó” töprengéseivel kínál meg; s miközben nem mellőzi az irodalomba lépést (Csehov említésével), az én meghatározásától igyekszik távol tartani magát, vágy és a vágy elutasítása között lebegtetni (persze, nem a versbe kívánczó állapotrajzot, hanem) az „átvilágítás” dilemmáit, a test és a gondolat, tudás és nem-tudás kérdésekké torzuló(?), fejlődő(?), nyugtalanító értelmezés-lehetőségét. A vers csattanója, az idézett sor nem pusztán szűkszávúságával hívja föl a figyelmet,

nem pusztán avval, hogy (ismét) két véglet közé helyezi a valójában meg nem valósuló, mivel meg nem valósulható történet. Hanem avval – és ez annak ismeretében állítható, hogy Tandori Dezső Franz Kafka rövidprózájának (is) kongeniális tolmácsa –, mintha fölfogná a prágai német nyelvű író keserű üzenetét: *gib auf!* – szól számára egy hang, add föl; mire költőnk tagadba fordítja a felszólítást. Anélkül, hogy távolodna Kafkától, a kétszavas kijelentés Tandorinál sem több (Fel ne), s nála valóban kijelentés, nincs felkiáltójel, csak pont, mely nem zár, inkább félbeszakaszt. Odavetettsége, tömörsége nem életigenlő ujjongás, hanem olyan üzenet, amely számot vetett a kafkai lehetőséggel, megkockáztat (szóban, ígétlenül, nem tettben) még egy, talán utolsó esélyt.

Tandori Dezsőnek nem adatott meg, hogy kiszűrje szobájából a világ zajait, és Proustként parafával bélelje ki lakóhelyét a zavartalan alkotás érdekében. Mégis sikerült valamit – félreértések, rövidre záró magyarázatok ellenére –, ami a (világ)irodalomban keveseknek: létezés és költészet olyan kölcsönösségét tudatosította; nem úgy, ahogy Kosztolányi szerint Kazinczy Ferenc, miszerint Kazinczynek élete a remekműve, hanem e tételt módosítva úgy, hogy a költészetbe belejátszik az a háttér, amely sosem marad pusztán háttérnek, s az élet minden-napiságának, a napi tevékenységnek „poézise” kiegészül a verssé, (önéletrajzi) prózává váláskor, s a vers meg az önéletrajzi próza visszavetül a napi tevékenységre. A veréb- és medve-költő/író Tandori mindig a létezésről beszél, apró mozzanatokról, elértésekről, helyzetek kommentárjáról, de az életmód különösségéről is, a madártörténet a földtől az égbe, onnan vissza a földre ér, s az embernél nem kevésbé teljes létezés, egzisztencialitást tanúsítja.

Tandori nem „kivonul” a világból, hanem bevonul abba a világba, amely még hitet tud kölcsönözni, s amelynek még hit kölcsönözhető. Nem pótszelekvések kísérik a költő pályáját (még a távoli lóversenypályákon sem), nem azokba menekül a zavaró hívások, a kényszeres kötelezettségek elől, de az életmód különösségnek tetsző „realitásában” felmutatja, e különösségből fakadhat költői érték. Friedrich Schiller szavainak adja át magát, a szabadság és a játék egymásra vonatkoztatásából fakadó elgondolásnak, hiszen az ember csak ott játszik, ahol a szó

Szigeti Lajos

Filmszakadás

All the world's a stage
Shakespeare

*Természet színévaltozása,
évszakok váltófutása,
szélrőzsa szédült kiüllői
visszafelé fognak pörögni,*

*mint ama végső játékfilmben,
amit rendezett az Isten,
mindenki mellékszereplő
vagy hullócsillag, szemfényvesztő.*

teljes értelmében ember, és csak ott egészen ember, ahol játszik. S ha a játékot nem tévesztjük össze az önfeledt játszadozással (ez még a vers- és rímjátékok esetében sem jellemzi Tandorit), hanem a játékban résztint az újra-értett klasszika morális képét, részint a teljesedés lehetőségét kísérreljük meg felfedezni, akkor Tandorinak szinte monomániásan újra-meg-újra megfogalmazódó „önélet”-írását a schilleri „játékelmélet” felől is értelmezni tudjuk.

Tandori madarainak története: élete története. Élete története: költői pályájának története. Állandó megújulásoké, elmozdulásoké, kísérletezéseké, belefoglalni nem pusztán a megéltet, hanem a találat, nem kizárólag a meg/eltanultat, hanem a szótárként fölfogott nyelvkincsből előbányászottakat is, nem pusztán a hagyományt, folytatván jeles elődök örökét, hanem olyképpen jelet hagyni, hogy a költészet meghatározott tartományai elsősorban és mindenekelőtt az ő nevéhez, szó szerint vett munkálkodásához fűződjenek, az ő nevét viseljék – visszavonhatatlanul. S ha a madarakhoz fűződő történetek elszámolásával végül az emlékezet kérdésességéhez ér, egy vers zárlatával – távolról Babits Esti kérdését, de egy rilkei tónust is sejtetve – a bizonytalanság reményét zengi ki: „Hová lehet, ami így összegyűlt? / Hová, mi nem Föld szokvány szava lelke? / Ami felforrósult, aki kihűlt: / pillanat, annyi se, tárgy se, jel se, / mi lesz? Most – nyár, ez biztos. Érdekeltek/ vagyunk benne, mint akik vissza-leltek/ ilyesmiket... egyéb jövőt ki lát? /Lesz. Ki hitte, fű hull, csőrből kiejtett/ kötőanyag, könyvek rostáin át.”

FRIED ISTVÁN

Idősíkok

*Jövőt bízhatsz a magra,
termékeny táptalajra,
édes vízre, gyökérre
még égi áldást kérve.*

*A jelen: tört pillanat
és leáldoz, mint a nap,
a valóság csak látszat
vagy színjátész káprázat.*

*A múlt egyszerre régmúlt,
diadalút, meg tévút,
szűk kanyarnak ütköző,
már befejezett jövő.*

Szökő évek

*Fényár mélyíti medrét,
sodródik spóra, sperma –
nyitva az édenkert még
és osztódik a sejtmag.*

*Gyümölcsfák ágaskodnak,
tarlón markot szed a szél,
jaj, a fészekhagynak,
jég-karmok közt elalél.*

*Sorsunk csillagtársulás,
takaréklángon égve,
kormoz a lélek, csupán
nagy füstje van, pernyéje.*

*Szökőév rugaszkodás –
vonz a földmágnés-mező,
teljes napfogyatkozás
lesz majd könnyű szemfedő.*

S. Csoma János

Életkép

*elhagyott poros állomások
virágtartókba száradt virágok
berozdált sínek talpfák
vidéki Magyarország*

Célkeresztben a vörös bolygó – Az élet kutatása a Marson –

3. A közelmúlt és a jelen

A Mars kutatását lezáró cikkünkben a bolygóra küldött marsjárók céljait és eredményeit ismertetjük részletesen. Az előző cikkben már említett *Viking* szondák sikeres küldetését követően mind az amerikai, mind a szovjet, majd később az orosz eszközök sikertelensége jellemezte a Mars kutatását. A fordulatot az amerikai *Discovery* szondák indítása hozta meg. Ezek között az egyik az 1996-ban pályára állított *Mars Pathfinder* volt. Ez a szonda csak a leszállóegységből állt, ami a *Sojourner* (magyarul: *Jövevény*) nevű mobil marsjárót vitte magával. Ez egy hatkerekű, 65 cm hosszúságú, 30 cm magas, kb. 10 kg tömegű szerkezet volt, mely másodpercenként legfeljebb 1 cm utat tudott megtenni. A *Sojourner* egy sztereografikus fekete-fehér és egy színes kamerával is fel volt szerelve, melyekkel számos képet készített a landolás helyszínéről. A szonda magával vitt még egy, a kőzetek kémiai összetételének meghatározására alkalmas műszert is. A küldetés célja mindenneke előtt az volt, hogy a NASA demonstrálni tudja, hogy egy sikeres, más bolygó felszínén magas színvonalú tudományos munkát végző űreszköz kifejlesztése, megépítése, valamint célba juttatása, alacsony költségvetéssel is megvalósítható. Külön érdekesség, hogy a *Sojourner* marsjáró három hónapig működött, azaz háromszorosan túlszárnyalta tervezett élettartamát.

A *Sojourner* sikere nyomán tovább folytatódott a marsjárók fejlesztése, és a bolygó felszínére juttatása. 2003-ban a NASA a *Mars Exploration Rover* program keretében két újabbat küldött a bolygóra, ezek a *Spirit* és az *Opportunity* voltak. Ezen marsjárók elődjüknél sokkal nagyobbak voltak, és küldetésük egy napja alatt több utat tettek meg a bolygó felszínén, mint kistestvérük, a *Sojourner* három hónap alatt. Mindkét marsjáró többszörösen túlteljesítette tervezett küldetése 90 napos időtartamát: a *Spirit* 2010-ben küldött utoljára adatokat, ikertestvére, az *Opportunity* azonban a mai napig is aktív! A két marsjáró 90 napos várható élettartamát úgy becsülték meg, hogy a NASA szakembereinek számításai szerint ennyi idő elteltével már vastagon por fogja borítani az áramellátásért felelős napelemtáblákat. Nem számoltak azonban a Mars légköri aktivitásával, nevezetesen, hogy a bolygón uralkodó szelek lefújják róluk a port, és a marsjárók energiaellátása újra visszaállhat. Fő feladatukat, a Mars felszínét egykoron borító víz létezésének igazolását a marsjárók már küldetésük legelején elvégezték. Leszállóhelyükként olyan területeket jelöltek ki, melyeken a felszínről készített felvételeken látszottak a valamikori folyékony víz nyomai. A *Spirit* marsjáró kezdetben a leszállóhelye, a *Guszev*-kráter közvetlen környezetét vizsgálta, melynek során arra lehetett következtetni, hogy azt egykoron folyékony víz töltötte ki. További küldetése során egy vasmeteoritot is talált, majd vándorlásakor sólerakódás nyomaira bukkant. Ennek elemzése nyomán az egykori marsi víz magas sótartalmára következtettek. A későbbiek során azonban a *Spirit* olyan karbonátos kőzeteket is talált, melyek csak sűrű légkör és édesvíz megléte esetén alakulhattak ki. Ez a felfedezés azt jelenti, hogy több milliárd évvel ezelőtt a Mars alkalmas lehetett az általunk ismert élet kialakulására. Többszöri sikertelen kapcsolatfelvételt követően a NASA 2011-ben befejezettnek nyilvánította a *Spirit* marsjáró küldetését.

Az *Opportunity* a *Spirit*-től több mint tízezer kilométerre található, *Meridiani planum*-nak nevezett egyenlítői területen landolt. Küldetése során az *Eagle*-kráter vizsgálatakor olyan kőzetekre akadt, melyek nagy valószínűséggel vizes közegben keletkezettek. Vándorlása alatt az *Opportunity* is talált vasmeteoritot, továbbá több krátert is felkeresett, melyekben az ott található kőzeteket elemezte. Idén nyáron az *Opportunity* az *Esperance* fantázianévű szikladarab kémiai elemzése során olyan agyagásványt talált, amely szintén semleges kémhatású (édes-)vízben keletkezhetett. Az *Opportunity* a mai napig működik, küldetése során már több mint 35 kilométernyi utat tett meg a Mars felszínén. Mindkét marsjáró értékes adatokat szolgáltatott a bolygó meteorológiai viszonyairól, valamint több részletgazdag panorámaképeket is készített, és küldött a Földre. Működésük során a *Spirit* és az *Opportunity* kétséget kizárólag igazolták, hogy a Mars bolygó felszínén egykoron folyékony víz létezett.

Az eddigi legnagyobb és leggazdagabb műszerezett-ségű marsjárót, a *Curiosity*-t (magyarul *Kíváncsiság*) a NASA 2011-ben a *Mars Science Laboratory* küldetés keretében indította a vörös bolygóhoz. A marsjáró legfontosabb feladatai között olyan kémiai és biológiai vizsgálatok elvégzése szerepel, melyek segíthetnek eldönteni, létezhetett-e (vagy esetleg létezik-e) élet a bolygó felszínén. További feladata a bolygó geológiájának tanulmányozása és az akár embereket is a Marsra juttató expedíciók előkészítése. A *Curiosity* 2012 augusztusában érkezett a Marsra, és a tervek szerint közel két évig tevékenykedik majd. A marsjáró mére-

te és tömege összevethető egy személygépkocsiéval, áramellátását egy rádióizotópos termoelektromos generátor biztosítja. Mivel a küldetés fő célja az élet, illetve az élet feltételeinek keresése, a szonda leszállóhelyét ennek megfelelően választották ki. A leszállóhely geológiájának alkalmasnak kellett lennie az esetleges mikroorganizmusok kialakulásához és továbbéléséhez. További szempontok voltak a terep könnyű megközelíthetősége és a kedvező éghajlati viszonyok megléte. A több mint hatvan szóbajöhethető helyszín közül a *Gale*-kráterre esett a választás. A leszállóhelyet a Marsbéli Krónikák szerzőjének, *Ray Bradbury* tiszteletére *Bradbury*-helynek nevezték el.

A NASA ezévben jelentette be, hogy a *Curiosity*-nek sikerült kimutatnia mindazon elemek jelenlétét, melyek egy (a Földön megismert) élet kialakulásához szükségesek. Az eddigi Mars-expedíciók, főleg az automata marsjárók vizsgálatai arra engednek következtetni, hogy a Mars bolygón geológiai története során egykor fennálltak az általunk ismert élet kialakulásának feltételei.

A mobil marsjárók mellett több sikeres küldetés keretében bolygó körül keringő űrszondákat is bocsátottak fel. Ezek között az egyik legfontosabb a *Mars Global Surveyor*, amely 1997-ben állt Mars körüli pályára. A szonda feladata a Mars fényképezése volt, és az eredetileg tervezett két év helyett tíz évig működött, és ezalatt több százezer felvételt küldött a Földre. Megemlítendő még a *Mars Odyssey*, mely 2002-ben állt Mars körüli pályára. Tudományos küldetésének első három éve után a szonda most kommunikációs közvetítőként működik, elsősorban a *Spirit* és az *Opportunity* marsjárók és a Föld között.

A Mars kutatása a jövőben is tovább folytatódik. Az időben legközelebbi küldetés a NASA *Mars Scout Program*-ja, melynek első űrszondája, a *Phoenix* 2008-ban sikeresen leszállt a Marsra, majd landolási helyén a talaj alatt vízjeget mutatott ki. A program második űrszondája, a *Mars Atmosphere and Volatile Evolution* (magyarul: *Marsi Légkör és Illékony Anyag Felfedése*) 2014-ben fog Mars körüli pályára állni. Feladata a marsi légkör dinamikájának, valamint a Mars lakhatóságának vizsgálata lesz. Mivel a Mars egykoron sűrű légkörrel rendelkezett, a küldetés egyik célja ezen légkör elvesztésének megértése lenne. Az *ExoMars* egy európai űrkutatási projekt, melyet többszöri halasztás után 2016-ban terveznek indítani. A program során keringő- és leszállóegységet, majd két marsjárót juttatnának a bolygó felszínére. A sokrétű tudományos cél mellett – melyek között természetesen módon szerepel az esetleges marsi élet keresése – a projekt keretében már olyan technológiai célokat is kitűztek, melyeket az emberes Mars-expedíciók is hasznosíthatnak majd. Mind ezen, a továbbiakban itt már nem részletezett jövőbeli Mars-küldetések a 2030-as években megvalósítható emberes Mars-expedíciókat készítik elő. A Mars kutatása jelenleg is nagy erővel zajlik, a közeljövőben további érdekes felfedezések várhatók majd.

DR. SÁNDOR ZSOLT

Polyák Ferenc fafaragó (1945–2013)

Életünk, születésünkől kezdődően mulandóságunk jegyében telik el. Viseljük, mert Isten reánk ruházta. Tekinthetjük, érezhetjük ajándéknak, tehernek, csapásnak. Tőlünk függ, mit kezdünk vele. Feri már a folytatást is ismeri, mint az elemek mindannyian.

Hosszú hónapok óta beteg volt, ám így is elvégezte reáért feladatát, mert, ha látszólag félbe maradt is, mégis csak befejezést nyert. A szellem fel nem adta aztán hopp, a maradékot elvitte magával.

Ismertem őt. Kemény ember volt, indulatos volt, de akkora szívvel, hogy belefért a világ; bár a számára igaztalanokat nem engedte túl közel magához.

Fejszével, baltával, szekerével dolgozott, vésőkkel való simítgatásokat nem sokra becsülte. Viharvert arcú, nagybajuszú, hosszú hajú pásztorokat, kondásokat, csordásokat, földmíves magyarokat – a magyar föld lelkét – dolgozta fába.

Létének utolsó szakasza hozzá méltatlanná vált, hiába vette körül áldozatos családja – nem tudtak során könnyíteni csak Megváltója, ki megszabadította szenvedéseitől.

A Bécsi Naplót jól ismerte, interjút is készítettünk vele s igen becses ajándéka, egy Szent István fej is felejtethetlenné teszi őt számunkra.

Ferenc, te pusztai „számadó művész” búcsúzik tőled szerkesztőségünk nevében

S.CSOMA JÁNOS

Zongorahangolást vállalok Bécsben és környékén. Részletek egyeztetése e-mailen keresztül. pianoparts.hungary@gmail.com	++
---	-----------

MI - HOL - MIKOR? Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

A. Miller, Hexenjagd, színmű – St. Pölten, Landestheater, Großes Haus; okt. 12., 17., 19., 25., nov. 14.

Isabelle van Keulen hegedű, Hugh Wolff karmester – Ligeti, Prokofjew, Berlioz műveiből – vegyes műsor, Casino Baden; nov. 8, Stadttheater Wiener Neustadt; nov. 9., Festspielhaus St. Pölten, Großer Saal; nov. 11.

A dolgok lelke. Raffael Rheinsberg, kiállítás – Stein, Kunstraum; 2014 márc. 2-ig
Emberképek, kiállítás – Klosterneuburg, Essl Museum; 2014 jan. 12-ig
Lucky Luke. Neues aus dem wilden Westen von Achd, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 17-ig

Bécs

Verdi Gála, koncert – Staatsoper; okt. 10.
Bruno Gironcoli, kiállítás – Unteres Belvedere, Orangerie; okt. 27-ig
Simon Denny, kiállítás – MUMOK; okt. 13-ig
Fegyverek, kiállítás – Österreichisches Museum für Volkskunde; nov. 17-ig
A félelem szalonja, kiállítás – Kunsthalle; 2014 jan. 6-ig
Tselem ve Tsilum, kiállítás – Jüdisches Museum, Judenplatz; okt. 27-ig

Burgenland

C. Goldoni, Der Diener zweier Herren, a müncheni Komische Oper vendégszereplése, komikus opera – Eisenstadt, Schloss Esterházy; okt. 11., 13.
Tűz.Föld.Víz.Levegő., kiállítás – Eisenstadt, Landesmuseum Eisenstadt; nov. 13-ig
Barocker Schmuck der Fürsten: Von der Illustration zur glänzenden Kostbarkeit - Kreationen meisterlicher Goldschmiedekunst, kiállítás – Eisenstadt, Schloss Esterházy; nov. 11-ig

Felső-Ausztria

W. A. Mozart, Die Zauberflöte, oper – Linz, Landestheater; okt. 4., 20., nov. 2., 6., 10.
J.B.Moillre, Der eingebildete Kranke, színmű – Linz, Landestheater; okt. 13., 15., 18., 20., 23., 24., 26., 29., nov. 3., 5., 8., 21.
Johann Baptist Reiter (1813-1890), kiállítás – Linz, Nordico Museum; nov. 3-ig
Johann Baptist Reiter (1813-1890), kiállítás – Linz, Schlossmuseum; nov. 3-ig
Régi nyomok. Új utak, kiállítás – Freistadt, Bad Leonfelden, Vyssi Brod (Cseh Köztársaság), Krumau (Cseh Köztársaság); nov. 3-ig

Karintia

dance2art – a tánc és a művészet, performansz és kiállítás – Klagenfurt, Stadtgalerie; okt. 17.
Fókusz, kiállítás – Klagenfurt, Museum Moderner Kunst Kärnten; okt. 20-ig

Salzburg

J. Herman, La Cage aux Folles, musical – Salzburg, Landestheater; okt. 22., nov. 17.
Ch. W. Gluck, Die Pilger von Mekka, komikus opera – Salzburg, Landestheater; okt. 27., 30., nov. 19., 22.
90 Jahre Residenzgalerie, jubileumi kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; 2014. febr. 9-ig
Új látás, kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; 2014. febr. 9-ig

Stájerország

F. Loewe, My Fair Lady, musical – Graz, Opernhaus; okt. 25., 26., nov. 8., 23.
R. Benatzky, Im weissen Rössl, Lustspiel – Graz, Opernhaus; okt. 19., 23., nov. 3., 17., 21., 22., 29., dec. 22., 26.
Wo die Götter zu Hause sind. Gebaute und gelebte religöse Vielfalt in Graz, kiállítás – Graz, Graz Museum; 2014. márc. 17.

Tirol

F. Raimund, Der Bauer als Millionär, romantikus daljáték – Innsbruck, Landestheater; okt. 3., 4., 12., 17., 18., 27., nov. 3., 6., 10., 22., 30.
Kaiserliche Hofburg Innsbruck, állandó kiállítótérme – Innsbruck, Hofburg; egész évben.
Lois Weinberger, kiállítás – Innsbruck, Ferdinandeum; okt. 27-ig
Kurios und merkwürdig, kiállítás – Innsbruck, Ferdinandeum; 2014. jan. 5-ig

Vorarlberg

B. Brecht, Mutter Courage, színmű – Bregenz, Landestheater, okt. 12., 20., 26., 31., nov. 6.
Egy Making-of, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; új állandó kiállítás
Rómaiak vagy úgy, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; új állandó kiállítás
Az övé & az enyém, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; új állandó kiállítás
Múzeum betűrendben, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; új állandó kiállítás
Lustenau Lagos. African Lace, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; 2014. jan. 6-ig

Európa ajánlat

Der Tod und das Meer – A halál és a tenger – kiállítás, Hamburg Altonauer Museum für Kust und Kulturgeschichte, Museumstrasse 23, 22765 Hamburg, Németország; 2014. január 26-ig.

Öt kontinens egy ajánlat

Monet bis Picasso aus der Sammlung Batliner Albertina Wien, kiállítás, Vaduz Kunstmuseum Liechtenstein, Städtle 32, 9490 Vaduz, Liechtenstein; dec. 1-jéig.

Válogatta HOMONNAY LEA

IDENTITÁSTUDATOK SOKSZÍNŰSÉGE A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Az identitáskutatás az utóbbi évtizedek során nemzetközi méretekben az érdeklődés előterébe került, s több tudományág is intenzíven foglalkozott a fogalom értelmezésével és használhatóságával. A szakirodalomban eltérő vélemények láthatnak napvilágot a témáról, egyes szerzők vitathatónak vélik a globalizáció és a transznacionalizmus korában identitástudatokról beszélni. Ezzel szemben úgy véljük, az európai civilizáció múltjának árnyaltabb feltérképezése, a jelenségek értelmezhetősége és a mához vezető utak megvilágítása érdekében régebbi évszázadok kultúrájában érdekes és termékeny szempont az egyes korszakok egyéni és közösségi identitástudatának vizsgálata. Ennek a régi magyarországi irodalom azért is hasznos és sajátos terepe lehet, mert a Kárpát-medence köztudottan többnyelvű, sokfelekezettű, plurikulturális régió volt, így területén többféle identitás reprezentálódhatott és ölthetett határozott kontúrokat. Különösen a 16. század történelmi sorsfordulója és a hitújítás hullámai jelöltek ki új identitásképző erővonalakat, s a későbbi jelenségek ezek mentén formálódtak ki. Identitása természetesen minden embernek van, mert beleszületik valamely társadalmi csoportba, anyanyelvbe, kultúrába. Az izgalmas kérdés azonban az, hogy ezt ki milyen mértékben, milyen intenzitással, mi-

lyen cél érdekében tudja tudatosítani, reflektálni, kommunikálni, megvallani.

Elemzésünk a kora újkori magyarországi kultúra szemszögéből keresi a választ arra a kérdésre, hogy a reformáció következményeként kialakuló konfesszionalizáció miként hatott a Kárpát-medence irodalmi kultúrájára, a felekezeti kötődések milyen kommunikációs formákkal, műfajokkal, topikus motívumokkal, eszmei konstrukciókkal gyarapították az önreprezentáció, az identitástudat kialakulását ebben a régióban. Néhány reprezentatív szöveg értelmezése alapján az önazonoság megfogalmazásának öt jellemző típusát véljük elkülöníthetőnek a kora újkori magyarországi írásbeliségben.

Még a reformáció előtt, az egyetemes európai kereszténység (*universitas christiana*) keretein belül jelentkező kettős gyökerű humanista patriotizmus eszmekörében a természetes haza (*patria*) és a választott haza (*respublica eruditorum*) együttesen határozta meg az önszemléletet. Erre a legjobb példa Janus Pannonius költészete, amelyben a tehetség (*ingenium*) és a haza (Pannonia) fogalma szorosan összekapcsolódik.

A Kárpát-medencében a lutheri reformáció leg-erősebb bázisa Erdélyben alakult ki. Az erdélyi

Folytatás a 11. oldalon

VÉGEL LÁSZLÓ

Neoplanta, avagy az Ígéret Földje (Regényrészletek)

Annamária lassan ejtette ki a szavakat, mintha nem lenne egészen biztos abban, amit mondani akar. Megértettem. Én is így vagyok. Egyre rövidebbek a mondatok, fogynak a szavak, a végén azok sem érnek semmit, amelyek maradnak. Nem, válaszolta, ez így nem fedi az igazságot! Boldog házaseletet élt. Nem lett öngyilkos, csak túlélő volt. Többször is mondta, hogy belefáradt a sorába, a betegségéről sem viselt gondot. Azokra a páciensekre pazarolta az idejét, akik, élni akartak; bár tisztában volt vele, hogy reménytelen esetekről van szó. Kíváncsi volt rá, miért kapaszkodnak annyira az életbe, mivel neki fogytán volt az életkedve. Nem akart túlélő lenni. Orvosként tisztában volt vele, hogy a szíve kimerült, de nem árulta el senkinek. Magába zárta, többi titkával egyetemben. Egyre többet dolgozott a klinikán, mind gyakrabban vállalt hosszú, kimerítő ügyeletet. A szakmabeliek nagyra értékelték, nem győzték csodálni munkabíráását. Szerették és keresték a társaságát, miközben ő azon tépelődött, hogy ki is ő tulajdonképpen. Aztán, kis szünet után, Annamária mereven a szemembe nézett. Csak a halála után döbbsentem rá, hogy én sem tudom, ki vagyok, mondta. Az anyám jogán gyilkos, az apám jogán áldozat, jelentette ki váratlanul. Hangja érdes volt és ingerült.

Értetlenül néztem rá.

A nagyapja történetével kezdte.

Két fényképet emlegetett. Az egyik kép egy újdéki erkélyt örökített meg, amelyen nagyapám többedmagával a honvédek bevonulását ünnepli. Bocskai-felöltőben, a második sorban, magasba tárt karokkal a szónok mögött áll. A háttérben egy óriási felirat: „Éljen az országegyesítő Horthy Miklós”. Ebben az időben újszülött kisfia, éppen kéthónapos volt. Kereszteléskor a szebb jövő reményében óriási lakomát csapott és a Miklós nevet adta neki, egy pillanatra sem titkolva, hogy Horthy Miklós tiszteletére teszi. A nagyanyám már gyengélkedett, s elérkezettnek látta az időt, hogy megossza titkát az apámmal. Az almáriूमról elővette a fotót és az apám lelkére kötötte, hogy jól rejtse el a dokumentumot, maradjon örök életre családi titok, soha senkinek egy árva szót se szóljon róla.

Van azonban egy másik fotó is, azon szintén a nagyapa látható. A második sorban partizánsapkával a fején görnyedten ácsorog ugyanazon az erkélyen. A szónok magasba emelt karral üdvözlí a bevonuló partizánokat. Mögötte a nagyapa, homlokára tolt vászonból készült partizánsapkával a fején, amelyet ótágú vörös csillag díszített. A háttérben nagybetűs felirat: „Halál a fasizmusra – szabadság a népnek.” Ez a dokumentumfotó ki van függesztve a múzeumban, ahol munkaviszonyban álltam.

Az apám mutatta meg mind a kettőt. Értetlenül néztem.

(...)

Közelegtek az oroszok meg a szerb partizánok. A szomszéd tiszt, búcsúlátogatást tett nagyapánál. Felkészítette az elkedvetlenedett öreget, biztatta, tartson ki magyarsága mellett. Nem tart ez az áldatlan helyzet örökké, visszajövünk, mondta, és szalutált az öregúr előtt, majd egy teherautónyi bútorral, a szervizekkel, az evőeszközökkel, meg a többi értékes holmival Budapest felé vette az irányt.

Nagyapa az ágy szélén ült, nehezen lélegzett, zihált, mikor a segéd jelentkezett és megkérdezte, hogy kinyissa-e a kereskedést.

Jobbnak látom, ha a továbbiakig zárva tartunk és ne feledd fiam, ellenőrizd a redőnyöket.

Egy hét múlva, váratlanul a szerb asszony köszöntött rá. Egyenruhában jelent meg, derékszíján revolvertók lógott. Megmentőjének nevezte és nem győzött eleget hálálkodni. Ő aztán nem felejt. Intézkedett, hogy nagyapa helytállásáért kapja meg azt az elismerést, amit megérdemel. Ajánlotta az illetékeseknek, hogy válasszák be nagyapát abba a bizottságba, amely a felszabadítókat fogadja. Az elvtársaknak előadta indokait, miért éppen ő a választott, a pártvezetőség egyhangúan elfogadta a javaslatát.

A válltáskájából partizánsapkát vett elő, melyen ótágú vörös csillag ragyogott. Az asztalra tette. Délután tartják a bevonulási ünnepséget, nem kell kiöltözni, csak ezt a sapkát kell felvenni. Mindannyian egyforma partizánsapkában fogunk állni az emelvényen, lelkendezett. Katonai dzsippel személyesen jön érte, jelentette be.

A váratlan látogatás kimerítette. Legszívesebben visszafeküdt volna az ágyba, de nem tette, mert attól tartott, hogy nem lesz ereje felkelni.

Ült a karosszéken, az üzleti könyveket lapozgatta. A felesége vigasztalta. Nem biztos, hogy ilyen kilátástalan minden, ki tudja, mit hoz a jövő, látod, a kommunisták befogadtak, tisztelnek, méltányolják bátorságodat, meghálálják a jóságodat.

Nagyapa kelletlenül csóválta a fejét.

A katonai terepjáróban megragadta Ivanka karját és utolsó erejét összeszedve, megkérdezte.

Ugye nem terveztek megtorlást? Kérlek, légy őszinte hozzám.

A szerb asszony megnyugtatta. Miféle megtorlás? Új világ születik. Aki nem emelt fegyvert az új hatalomra, annak nincs mitől tartani.

Másnap a segéd lelkesen érkezett. Kopogtatott az ajtón, majd szinte beesett a helyiségbe. Látta nagyapát az erkélyen, jól festett a partizánsapkában, szép volt az ünnepség, áradozott. Érdeklődött, kinyisson-e?

A nagyapa a fejét rázta.

Két nap múlva a hajnali órákban zörgettek az ablakon. Nagyapát keresték. Látva a fegyvereseket, gondosan felöltözött, miközben a parancsnok toporzékolt, hogy ne húzza az időt, úgysem menekül meg. Az öreg elkészült. A bakák intettek, másszon fel a teherautóra. Kapaszkodott, de elhagyta az ereje, mire a parancsnok odaszólt, hogy emeljék fel. Bezzeg, amikor a Horthyt ünnepeltek akkor virgonc voltál, amikor a fasisztákkal kollaboráltál nem kínzott a reuma.

A teherautó felberregett. Nagyanya fejvesztve rohant a szerb asszonyhoz, hogy elpanaszolja a történetek, azonban nem találta otthon. Csak délután sikerült ráakadni. Ivanka gyorsan összekapta magát és elrohant, mint mondta, a parancsnokságra. Késő éjszaka kopogtatott.

Elkéstem, mondta. Csak annyit sikerült elérni, hogy a kilakoltatást megakadályozzam. A nagyapa érdemeinek elismerésül maradhatnak a lakásban. Az üzletet azonban elveszik. Nem szabad aggódni, szedje össze magát, vigasztalta a nagyanyát. Miklósról gondoskodni fogok. Úgy nevelem, mintha a saját fiam lenne, tette hozzá.

A másik fotót, melyen a nagyapa a partizánokat üdvözölte, Ivanka mutatta meg apámnak. Váratlanul üzent, hogy érte jön. Beültek a szolgálati kocsi-ba, a sofőr a múzeum előtt parkolt. A bejárati ajtó előtt az igazgató fogadta. Kezet ráztak, majd meghívta őket egy kávéra, de az asszony ideges kézzemulattal jelezte, hogy most inkább nem. Egyedül akarok maradni nevelt fiammal, mondta, és a kiállítóterem felé indult. Bevezette az egyik nagyterembe és megállt a felnagyított kordokumentum előtt, amelyen a nagyapa vagy tizedmagával egy erkélyről, a bevonuló partizánokat üdvözölte. A háttérben, öles betűkkel a felirat: „Halál a fasizmusra – szabadság a népnek.” Ivanka meghatódva állt a kép előtt.

Apád hős volt, jelentette ki ünnepélyesen.

Apámat sokkolta a látvány. Mi másra gondolhatt mindezek után, mint, hogy az apja képmutató, gyáva ember volt. Nem is értette miért nevezi Ivanka hősnek. Nagylelkűségből? Hálából? Ez igazán megalázó dolog.

Ivanka közbenjárására, nagyapa poszthumusz állami kitüntetésben részesült. A megindokolás szerint, antifasiszta érdemeiért. A kitüntetést apám vette át, de nagyon kellemetlen helyzetbe került, szégyellte magát, folytatta Annamária. Képtelen volt legyőzni a lelkipurdalást, hogy ezzel ő is meg-hunyáskodott, mint nagyapa. Ennek a történetnek nincs se kezdete se vége. Apának így kellett leélnie az életét, így született és így is halt meg. Ez járhatott a fejében, amikor gyöngéden megsimogatta az orcám, és csak annyit mondott: szegény kislányom. Beleszülettünk, tette hozzá tétován. Tekintete elkalandozott. Ebben a városban kétféle ember létezik, az egyik beleszületik a bűnbe, a másik meggyőződésből vállalja. Néha alig van különbség a kettő között. Lassan, szótagolva, nagy szünetekkel beszélt, mintha gyónna. Vagy saját magával vitázott. Soha sem tudjuk, hogy melyik csoportba tartozunk, lehet, hogy mindkettőbe. Nincs értelme ettől menekülni, bűnhődnünk kell. Valakikért, valamiért, teljesen mindegy.

Neoplanta, avagy az Igéret Földje, Noran Libro, Budapest, 2013.

nek a címlapja, amelyen a magyar szentek (István, Imre, László és Erzsébet) képei láthatók. Ez a szemlélet a terézianus-jozefinista egyházpolitikai törekvések idején került konfliktusba az államhatalommal, s ekkor már a magyar klérus Róma és Bécs között igyekezett egyensúlyozni, identitástudatát megőrizni és irodalmi alkotásokban kifejezésre juttatni.

Mindezekén túl a 16–17. században a török hódoltsági területen az identitástudatok legkülönbélebb kevert válfajai jöttek létre, de ezek nem természetesen (*endogám*) képződmények, hanem az erőszakos területfoglalás eredményei, többnyire ideiglenes (*exogám*) alakulatok, túlélési stratégiák produktumai, kényszerhelyzetek szüleményei, a háborús viszonyok függvényei, vizsgálatuk további kutatási feladat.

Meggyőződésünk, hogy az ilyen nézőpontú vizsgálódásokból a későbbi évszázadokra vonatkozó tanulások és következtetések szűrhetők le, s a modern korszak egyéni és közösségi tudatállapota is árnyaltabban lenne értelmezhető a kora újkori jelenségek behatódó és árnyaltabb ismeretében.

A Magyar Tudományos Akadémián 2013. szept. 16-án elhangzott székfoglaló előadás rövid összefoglalója. A teljes szöveget az MTA fogja publikálni.

BITSKEY ISTVÁN

Böröndi Lajos

Úgy hull alá

*Azt mondják te vagy a tanú.
Hát történt némi esemény?
Születés élet s kis halál,
hittel elföldelt remény.*

*Vörösmarty hogy küzdeni,
Madách hogy bízva bíz.
Persze cél kell meg irány,
meg – ha nincs más – kell a hit.*

*Ez a széthullott világ
nem kőre épült, pillanatra.
Nem zenére csak dallamokra.*

*Úgy hull alá a semmibe,
mint ahogyan egy csirke toll
vagy az se, csak egy tollpihe.*

Átjár hiányod

Édesanyámnak

*A holnemvolt időből előhívnám
Arcodat
Az éjszakában egy kisfiú rázza a
Beragadt vonatajtót Kapuváron
Nem tudja hogy csak kívülről nyitható
1959 júniusában*

*Anyám mosolya szikrázik föl
Az agy elektromos vetítővásznán
A cseresznyepiros délutánban*

*Emlékek? Képek egy kerek
Almaszagú világból?
Vagy csak a föntiek játszanak velem?
A hiány szögével keresztül szűrva?*

*Hogy beleszakadjon a szívem
Amikor átjár hiánya újra és újra!*

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Görgény István (1917–1973) tovább hat és lüktet. 2013/3. számunkban már beszámoltunk a nagy meglepetést okozó kiállításról Oberpullendorf/Felsőpulyán. Az 1956-os forradalom 57. évfordulója alkalmából, a nyomorban meghalt festőművész „titkos” alkotásaiból vett válogatással tisztelgünk emléke előtt. Ezzel tartva ébren 13 nap hősi küzdelmét, mely a leveretés ellenére az élni akarás, a szabadság és az erkölcs értéktöbbletét jelentette akkor és ma is.

Görgény István csendéletei jelképesen adnak magyarázatot a megtorlás éveinek félelmére, szorongására. Ő – mint művész – ennek ellenére megcselekedte, „amit megkövetelt a haza”, legfeljebb akkor felülfestette a lelkesedés és a borzalom, a menekülés jeleit. Biztosan hitt a „feltámadásban”, csak is ennek köszönhető felfedezése.

Folytatás a 10. oldalról

szász kettős identitástudat egyfelől a *natio saxonica* hagyományához, autonóm társadalmi és politikai helyzetéhez, az evangélikus felekezethez és a német nyelvhez kötődött, azonban másfelől Hungária történeti tradíciójához is kapcsolódott, ez tükröződik az erdélyi szászok különféle műfajú irodalmi szövegeiben és történelemértelmező koncepciójában (Reicherstorffer, Bomel, Schaesaes, Uncius). Az önállóvá vált fejedelemségben a szászszágnak létérdeke volt privilégizált helyzetének legitimálása, ehhez pedig önálló identitástudatát kellett megjelenítenie történelemértelmezésében. Östelepesi jogát, kultúrateremtő karakterét, sőt vitézségét is hangoztatta ez a történelemszemlélet, amely a három erdélyi náción kívül magasan a német nyelvet beszélők érdemeit emelte piedesztálra.

A reformáció lutheri ágától, a „német vallástól” a 16. század közepétől elkülönült a helvét reformáció útját járó magyar etnikum. A magyar református identitástudat a kálvinista hitvallás teológiájára és kegyességi gyakorlatára, múltértelmezése biblikus-apokaliptikus alapokra épült, magyar nyelvű egyházi irodalma az apologetikus-polemikus hangvételtől (*vera et falsa ecclesia*, zsidó-magyar sorspárhuzam, *flagellum Dei*) az újra-

értelmezett mártírológiáig, a prédikátorok galaryabságra ítéltetéséig vezető út (*persecutio decennalis*) feldolgozásáig ívelő sokszínűséget, változatos műfaji struktúrát mutat.

Ismét más volt a helyzet Felső-Magyarországon, ahol a multikulturális regionális identitástudat (*Raumbewusstsein*) vált jellemzővé, elsősorban a térséghez, földrajzi helyhez kötöttség lett az önazonosságot és önszemléletet domináns módon meghatározó tényező, az ún. hungarus öntudat lett a jellemző. Bél Mátyás írói tevékenysége a legjobb példa erre: magyar, német, latin és szlovák nyelven egyaránt írt, szűkebb pátriájának a soknyelvű, sokféle kultúrájú Pozsony városát tekintette.

Ismét egy új és markáns identitástudat fogalmazódott meg a katolikus egyház megerősödése révén a 17. sz. elejétől, a tridenti zsinat határozatainak érvényesülése után. Pázmány Péter kezdeményezése nyomán alakult ki a felekezeti, nyelvi, politikai és nemzeti tényezőkön egyaránt nyugvó magyar katolikus identitástudat, amelynek fő komponensei: az apostoli királyság, a *Regnum Marianum* eszméje, a Szentkorona-tan, az *athleta Christi* toposza, a revitalizált hagiográfia, a nemzeti szentek kultusza. Vizuális példája ennek az érsek főművének, a Kalauz című teológiai szintézis-

„*A nemes szívnek eszmény a nemesség...*” (Schiller)

Galambos Levente 56-os menekülésének naplójáról

„Optimista életfelfogás, kötelességtudás, becsület és emberség”. Ezeket az emberi alapértékeket vallja magáénak Dr. Galambos Levente (1938–2009), akinek hátrahagyott naplójából és feljegyzéseiből Dr. Deák Ernő és Böröndi Lajos szerkesztői munkája révén egy újabb kötet jelent meg az 1956-os forradalom leverése utáni külföldi magyar dokumentum-irodalomnak.

A szabadság eszményét követő budapesti középiskolás fiú – sok-sok társához hasonlóan – a levert forradalom után szülei tiltása ellenére – de végül beleegyezésével – vágott neki a zöldhatáron át a nagy útnak, olyan országból, ahol ”tucatszámra haltak meg lelkes, buzgó diákok, fiatal munkásemberek, akik a függetlenségért és szabadságért békésen tüntettek, ávosok és orosz katonák gépfegyverei által.” (12. old.) A kiválasztott tárgyak, könyvek, amelyeket akta-

táskájában magával vitt, személyiségének fundamentumát reprezentálják, azokból akár elhivatottságára, műveltségére és kötődéseire is következtethet az olvasó. Logarléc, körzőkészlet, tolómérce, amelyet a technikumban nap mint nap használt, a statisztaként sokszor átélt Aida c. opera partitúrája, amelynek címlapjára saját magát rajzolta meg a győzelem kapujában, valamint „Az ember tragédiája”, amiből sok idézetet tudott kívülről, saját kis Bibliája, református énekes könyve és egy családi fotó.

Ami ez után következik, azt Deák Ernő bevezetőjében összefüggésekkel, tényekkel, statisztikai adatokkal foglalja össze, azok élete alapján, akik Galambos Leventéhez hasonlóan „a szabadsághősöknek kijáró nagy lelkesedés” mellett megérkeztek Ausztriába, a bizakodás és a szenvedés kettősségében átéltek a tábori éle-

tet, leérettségiztek, majd hivatást találtak és családot alapítottak a világ valamely országában. Deák Ernő történészi bevezetője és Galambos Levente életrajzának elemei együttesen adják a történelem és az emberi sors összefüggéseinek hiteles leírását.

A napló olyan műfaj, amelyet a belső íráskényszer hoz létre a feledés ellen azzal a meggyőződéssel, hogy a leírtak méltóak a megörökítésre. Dr. Galambos Levente: Menekülésem naplója 1956–57-ből c. kötete formailag nem szabályos napló, hanem életrajzi dokumentumok és feljegyzések 1956. november 10. és 2008. között különböző időpontokban leírt, töredékes gyűjteménye, ami nagyon jól él a naplóműfaj adta lehetőségekkel: tartalmazza az írójával történeteket és az azokhoz fűzött kommentárokat.

Az 1956. november 10-től 1956. december 18-

ig leírt feljegyzések az emigrálás gondolatának megszületésével kezdődnek, majd – más művekben leírtakkal teljesen egybehangzóan, de mégis azoktól különbözően – a határátlépés kálváriáját mutatják be. Az ezt követő életrajzi feljegyzések Galambos Levente életének fő állomásaihoz (Steinfeld, St. Martin, Kammer am Attersee) kapcsolódó életrajzi történetek, majd visszatekintések a fiatal magyar emigráns – elsősorban ausztriai – életére, emlékezés tanáraira, „drága haverjai”-ra, iskolatársaira, menekült honfitársaira az önértékelés és elemzés igényével. Dr. Galambos Levente szakmai karrierjéről nem sokat tudhat meg az olvasó, mivel a feljegyzések emigráns létéhez kapcsolódnak.

De a leírtakból kibontakoznak a naplója vezérmotívumává Schiller nemesség-eszményét választó naplóíró személyiségjegyei: a szabadság- és tudásvágy, a bátorság, a kitartás, a tisztelet, a barátság, a testvériesség, az összetartás, az értékek megbecsülése és az 1956-os magyar emigránsok életét bemutató hiteles korrajz.

Dr. Galambos Levente: Menekülésem naplója 1956–57-ből. Mosonvármegye Lap- és Könyvkiadó, Mosonmagyaróvár 2012, 123 old.

LIPÓCZI SAROLTA

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetség.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (Budapest), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kő András (Budapest), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszlóy Dezső † (Bécs), Papp László (New York), Piri Zoltán (Utrecht), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Fetes Kata, Fundarek Anna, Kántás János, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTÓ: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT57201110000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 12,- Euro, Magyarországon 2250,- Ft, Nyugat-Európában 18,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,- Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirezoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854

– Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelinova ul. 9, e-mail: marcsa@live.com

Bankszámla: SLSP 0170127485/0900.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkeikért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H.
A-1140 Wien, Sturzgasse 1a

EZERARCÚ ORSZÁG

Fóthy János: Öt év Afrikában – Állatorvos voltam Algériában

Magánkiadásban jelent meg: 336 old. + 42 melléklet. Somorja, 2013.

Személyes vonatkozásokkal kell kezdenem: Algéria, ma Afrika legnagyobb országa 10 éves korom óta kísért. 1962-ben egy felvidéki apró falu kisiskolájában tanítóknak bejelentette: gyűjtést szervezünk az akkor függetlenségét elnyert Algéria gyermekei számára, és nekem feladatuk adta, hogy hozzam el a már kinőtt, levetett melegítőmet, szveteremet, fehérneműimet. Ott a tanteremben jót kacagtam, mire ő értetlenül nézett rám, és a kor jó szokása szerint a nádpálcával egy nagyot suhintott a tenyeremre. Aztán kérdezte meg, miért nevettem? Megszeppenve válaszoltam, azért, mert Afrikában hőség van, és nem kell meleg ruha. Soha nem felejttem elkerekedett ábrázatát. És bár nem szolt többet, éreztem, elismerte, igazam van. Akkor egy életre megjegyeztem Algéria nevét. Később is mindig eszembe jutott ez a jelenet, ha hallottam, olvastam, hirt kaptam róla. Két évvel ezelőtt a facebookon rám kattant egy algériai fiatalember, Kenchela városából Nacer Laouar, és ismét felvillant előttem gyerekkori élményem, ennek köszönhetően kötöttem vele barátságot, és a világháló lehetőségei szerint napi kapcsolatban vagyunk, állandóan gazdagítva ismereteimet erről a hatalmas országról.

Természetes, hogy felkaptam a fejem akkor is, amikor híreét vettem, hogy Fóthy János, az ismert felvidéki közéleti személyiség, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom egyik alapító tagja könyvet írt azokról az évekről, amelyeket Algériában, főállatorvosként töltött.

A szerző magánkiadásában megjelent műve gyógyó munka, élvezetes olvasmány, sokat mond azoknak is, akik a kalandos leírásokat kedvelik, azoknak is, akik ismereteiket akarják gyarapítani, és azoknak is, akik az iszlám világában akarnak el-

mélyedni. Afrika földje a legtöbb ember számára egzotikus, ismeretlen és félelmetes egyszerre, hiszen több országába még ma sem egyszerű eljutni, állithatom, Algériába sem. Fóthy János saját szemzögéből mutatja be az ottani életet, felelősségteljes munkáját, amelyet ott végzett állatorvosként. Az első betűtől az utolsóig nagyon élvezetesen ír a szokatlan életviszonyokról, a sajátos munkakörülményekről, a szakmai dolgokról, az ország történelméről, földrajzáról, embereiről, kultúrájáról, teljes és valós képet igyekszik adni mindezekről.

1974-ben indult el először az ismeretlenbe, akkor, amikor a szocialista országokból nagy kaland volt útra kelni, ma már elképzelhetetlenül bonyolult ügyintézkedések után lehetett kikerülni a vasfüggönyön túlra, hát még Afrikából Fóthy János őszintén ír a Csehszlovákiában akkor uralkodó viszonyokról, a munkahelyi torzalkodásokról, a munkaadók gáncsoskodásairól, és az emberi irigyledésekről is, amelyeket az időben el kellett viselnie annak, aki abban a szerencsében részesült, hogy kikerült külföldi munkára.

A könyvet olvasva feltáru előtünk az Algéria északi részén levő két helység, El-Asnam (mai nevén Chief) és Tenes városok élete, amelyben az ott eltöltött évek idején a szerző is segített. Az állattartás itt a megélhetést jelenti, és a leírásokból kiderül, ez olykor primitív körülmények között, alapvető higiénia és orvosi ellátás nélkül zajlott. Fóthy János olyan állatgyógyászati módszereket vezetett be, amelyekről addig ott fogalmuk sem volt, ezekkel jelentős eredményeket ért el az állatellátás megfigyelésében, több betegség visszaszorításában. Bár nehézségei bőven akadtak, felettséivel és a legegyszerűbb emberekkel is nagyszerűen szót értett, sorából kitűnik, kis idő elteltével otthon érezte magát közöttük. Később családját, feleségét és két kisgyermekét is sikerült kivinni magához, és otthont te-

meg, pozitív és negatív vonásokat egyként hangsúlyozva. A magyar nemesség roppant felelősségét sem hallgatja el, ugyanis mint jogokkal bíró osztálynak többet kellene tenni azért, hogy az ország minden lakosa a magáénak vallhassa Magyarországot. A nemesi gőg, a vallási türelmetlenség ellen emeli föl szavát, és érzékenyen reagál minden kezdeményezésre, amely a szükséges fejlődés irányába mutat. S noha Glatz német vidéken bőven megtalálta volna számítását, képzettségét, szorgalma révén másutt is föllelte volna a maga helyét, visszatért Magyarországra, hogy itt hasznosítsa mindazt, amit külföldön tanult, tapasztalt. Német nyelvi kultúrája nem akadályozta abban, hogy magyarnak tartsa magát, kíméletlen bírálatait magyarként írta meg. „Rajtunk múlik – állítja Glatz műve előszavában –, hogy Magyarország a közeledei évszázadban egy magasabb ponton fog-e állni, s vajon képes lesz-e magát műveltebb, boldogabb államokhoz mérni.” Majd alább így ír: „A sötétség elleni harc során a jóra való férfiúnak soha sem szabad félnie. A gonoszság soha nem győzhetett volna, ha a jobbakkal nem lehetett volna túlságosan ijedősek. Ha bátran szembezállunk vele, az megsegítené a visszamenekülő bűvölyöket. A bűn által mutatott vakmerősége ellenére tehetetlen a józan, rendületlen erény jelenlétében.”

Glatz ennek az alapelvnek szem előtt tartásával változtatja föl Magyarország-képét, nem elfedve a hiányokat, a tévedéseket, rámutatván a jobbítani valóra. A felvilágosodás eszméisége vezette tollát, a polgári létezés eszményének hódolt. Az 1799-ben névtelenül megjelent könyvet Rész László fordításában, Soós István szerkesztésében, jegyzeteivel, eligazító utószákkal a Balassi Kiadó adta ki 2013-ban.

Balassi Kiadó, Budapest, 2013, 258 lap

F. I.